

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

<http://courses.softlab.ntua.gr/progintro/>

Διδάσκοντες: Στάθης Ζάχος (zachos@cs.ntua.gr)
Νίκος Παπασπύρου (nickie@softlab.ntua.gr)
Άρης Παγουρτζής (pagour@cs.ntua.gr)

Διαφάνειες παρουσιάσεων

- ✓ Εισαγωγή στην πληροφορική
- ✓ Εισαγωγή στον προγραμματισμό με τη γλώσσα Pascal
- ✓ Μεθοδολογία αλγορίθμικής επίλυσης προβλημάτων

2/11/07

◆ Σκοπός του μαθήματος

- Εισαγωγή στην **πληροφορική** (computer science)
- Εισαγωγή στον **προγραμματισμό** ηλεκτρονικών υπολογιστών (Η/Υ)
- Μεθοδολογία **αλγορίθμικής επίλυσης** προβλημάτων

◆ Αλγόριθμος

- Πεπερασμένη ακολουθία **ενεργειών** που περιγράφει τον τρόπο επίλυσης ενός προβλήματος
- Εφαρμόζεται σε **δεδομένα** (data)

◆ Πρόγραμμα

- Ακριβής περιγραφή ενός αλγορίθμου σε μια **τυπική γλώσσα** που ονομάζεται **γλώσσα προγραμματισμού**

◆ Φυσική γλώσσα

- Χωρίς τόσο αυστηρούς συντακτικούς περιορισμούς
- Μεγάλη πυκνότητα και σημασιολογική ικανότητα

◆ Τυπική γλώσσα

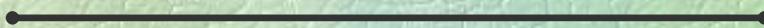
- Αυστηρότατη σύνταξη και σημασιολογία

◆ Γλώσσα προγραμματισμού

- Τυπική γλώσσα στην οποία μπορούν να περιγραφούν υπολογισμοί
- Εκτελέσιμη από έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή

◆ Πληροφορική

Ηλεκτρονικοί
υπολογιστές
(engineering)

Μαθηματικά

Σχεδίαση και
κατασκευή

Θεωρία και
αναλυτική μέθοδος

◆ Κεντρική έννοια: υπολογισμός (computation)

◆ Πληροφορική: μαθηματικοποίηση της μεθοδολογίας των μηχανικών

- Απαιτήσεις – Πρόβλημα
- Προδιαγραφές
- Σχεδίαση
- Υλοποίηση
- Εμπειρικός έλεγχος – Θεωρητική επαλήθευση
- Βελτιστοποίηση
- Πολυπλοκότητα (κόστος πόρων-αγαθών)
- Τεκμηρίωση
- Συντήρηση

Έννοιες που υπήρχαν για τους μηχανικούς, στην πληροφορική τυποποιήθηκαν, πήραν μαθηματική μορφή, άρα μπορεί κανείς να επιχειρηματολογήσει με αυτές τις έννοιες χρησιμοποιώντας αποδείξεις.

◆ Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Σκοπός: να μάθεις να σκέφτεσαι

- Η Ευκλείδεια Γεωμετρία (με τη βασική διδακτική της αξία) απουσιάζει από το πρόγραμμα σπουδών εδώ και χρόνια.
- Αποτέλεσμα: όπως είδαμε και στις πανελλήνιες εξετάσεις δίνεται έμφαση στην αποστήθιση ανουσίων θεωρημάτων και γνώσεων διαφορικού και απειροστικού λογισμού. Η ικανότητα μαθηματικής επίλυσης απλών αλλά πρωτότυπων προβλημάτων δεν παίζει ρόλο.
- Απουσία γνώσεων συνδυαστικής (μέτρηση περιπτώσεων, τρίγωνο Pascal).
- Εφαρμογή των αποστηθισμένων κανόνων;
- Άλγεβρα: αν ρωτήσω έναν τελειόφοιτο Λυκείου πόσο κάνει 107×93 θα δυσκολευτεί πολύ να απαντήσει, ενώ φυσικά γνωρίζει ότι $(\alpha+\beta)(\alpha-\beta) = \alpha^2 - \beta^2$

◆ Οι μαθητές αγνοούν την έννοια του “αποδοτικού αλγόριθμου”

- π.χ. μαθαίνουν ένα μη-αποδοτικό αλγόριθμο για την εύρεση του Μ.Κ.Δ. ενώ ο αλγόριθμος του Ευκλείδη απουσιάζει από την ύλη

◆ Πρόταση

- Εισαγωγή της Θεωρητικής Πληροφορικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για όλους τους μαθητές
- Μεθοδολογία επίλυσης προβλημάτων με σχεδίαση και υλοποίηση αλγορίθμων

◆ Τριτοβάθμια εκπαίδευση

- Η τεχνολογία αλλάζει αέναα και γρήγορα – τα θεμέλια μένουν
- Αυτά τα θεμέλια πρέπει να είναι η ραχοκοκαλιά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: έμφαση στην αλγορίθμική σκέψη σε αντιδιαστολή με τις τεχνολογικές δεξιότητες (computer literacy)
- Computer science, computing science, informatics
- Dijkstra: η Επιστήμη των Υπολογιστών έχει τόση σχέση με τους υπολογιστές όση και η Αστρονομία με τα τηλεσκόπια
- Primality: σημαντικό επίτευγμα σε μία χώρα χωρίς υποδομές

◆ Να μην ξεχνάμε ότι

- Το να κάνεις λάθη είναι ανθρώπινο.
- Για να τα κάνεις θάλασσα χρειάζεσαι υπολογιστή!

◆ Κατασκευή υπολογιστικών μηχανών

- **Αρχαιότητα:** υπολογιστικές μηχανές, μηχανισμός των Αντικυθήρων, κ.λπ.
- 17ος αιώνας, **Pascal** και **Leibniz**, μηχανικές υπολογιστικές αριθμομηχανές
⇒ στοιχειώδεις αριθμητικές πράξεις
- 1830–1840, **Babbage**, “αναλυτική μηχανή”
⇒ λογάριθμοι, τριγωνομετρικές συναρτήσεις
- 1880–1890, **Hollerith**, μηχανή με διάτρητες κάρτες για την αυτοματοποίηση των εκλογών

◆ Κατασκευή υπολογιστών

- 1920–1930, Bush, ηλεκτρική (αναλογική)
υπολογιστική μηχανή $\Rightarrow$ διαφορικές εξισώσεις
- ~1940, Zuse, ηλεκτρονική (ψηφιακή)
υπολογιστική μηχανή
 $\Rightarrow$ πρόγραμμα και δεδομένα, χωριστά
- 1945–1950, μοντέλο von Neumann
 $\Rightarrow$ πρόγραμμα και δεδομένα, από κοινού
- 1950–σήμερα, ραγδαία ανάπτυξη της
τεχνολογίας των ηλεκτρονικών υπολογιστών

◆ Κατασκευή υπολογιστών

- 1952– main frames IBM 650, 7000, 360
- 1965– mini computers DEC PDP-8
- 1977– personal computers Apple II
- 1981 IBM PC
- 1983, 1984 Apple: Lisa, Macintosh
- 1985– internet
- 1990– world wide web

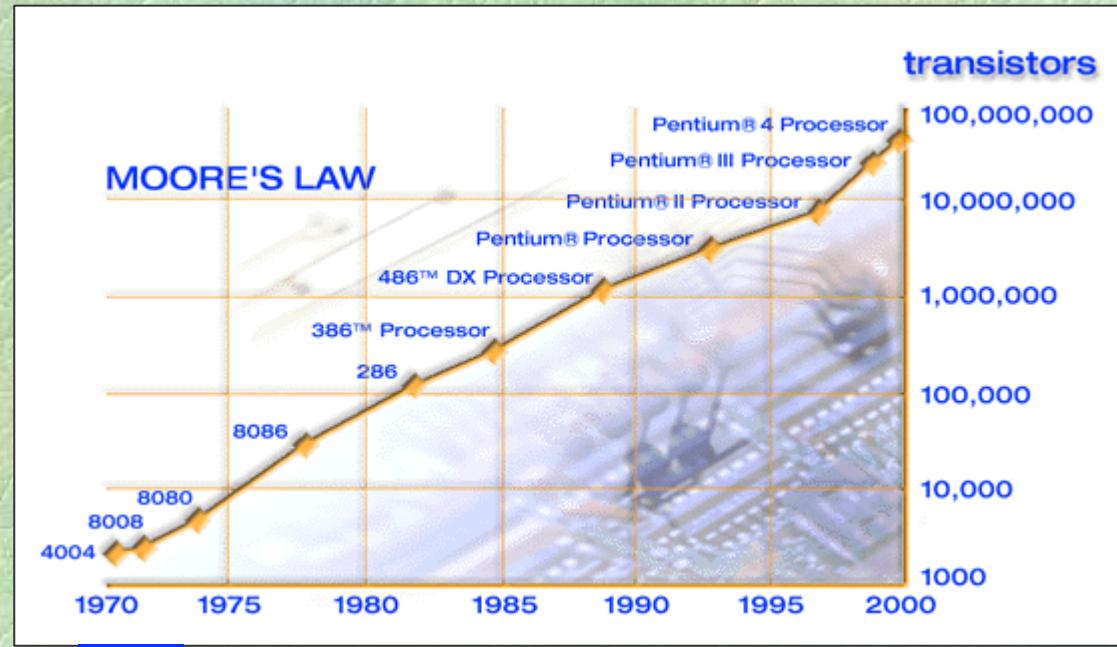
◆ Μηχανικοί υπολογιστών

- Tom Watson, IBM, 1945

Ο κόσμος χρειάζεται περίπου 5 υπολογιστές

- Gordon Moore, Intel, 1965

Η πυκνότητα του hardware στα ολοκληρωμένα κυκλώματα διπλασιάζεται κάθε 18 μήνες

<http://www.intel.com/research/silicon/mooreslaw.htm>

◆ Θεμέλια της πληροφορικής

- Μαθηματική λογική
- Αριστοτέλης: συλλογισμοί

$$\frac{A \quad A \rightarrow B}{B} \quad (modus\ ponens)$$

- Ευκλείδης: αξιωματική θεωρία
- Αρχές 20ου αιώνα, Hilbert
⇒ αξίωμα, θεώρημα, τυπική απόδειξη

◆ Πρόγραμμα του Leibniz: θεμελίωση των μαθηματικών

- γλώσσα για όλα τα μαθηματικά
- θεωρία
- συνεπής (consistent) και πλήρης (complete)

$$A \wedge \neg A \quad \text{αντίφαση}$$

◆ Γλώσσα (Boole, De Morgan, Frege, Russel)

- προτασιακός λογισμός $\wedge, \vee, \neg, \rightarrow, \leftrightarrow$
- κατηγορηματικός λογισμός $\forall, \exists$

◆ Θεωρία

- Συνολοθεωρία, Cantor, Frege
- Παράδοξο του Russel

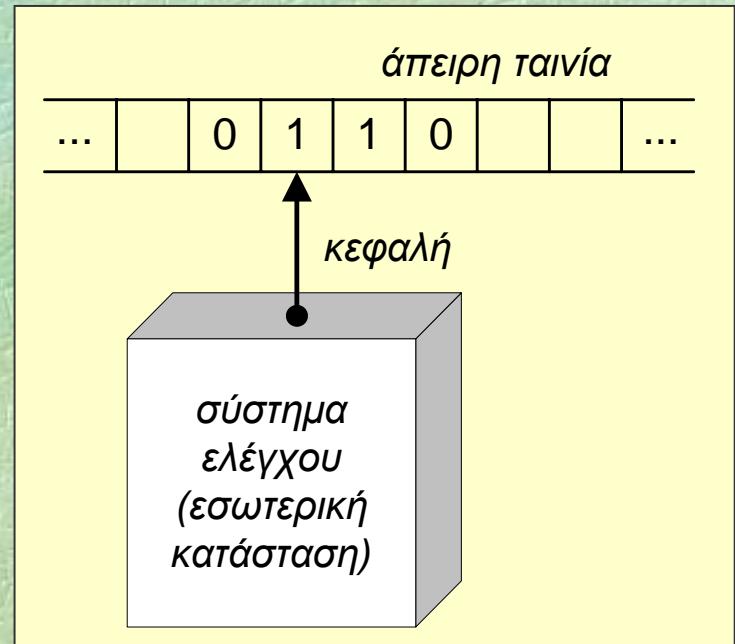
$$A = \{ x \mid x \notin x \}$$

$$\begin{array}{l} A \in A \rightarrow A \notin A \\ A \notin A \rightarrow A \in A \end{array}$$

- Άλλες θεωρίες συνόλων (ZF, κ.λπ.)
- Άλλες θεωρίες για τη θεμελίωση των μαθηματικών (θεωρία συναρτήσεων, κατηγοριών, κ.λπ.)
- 1920–1930, προσπάθειες για απόδειξη συνέπειας

◆ Συνέπεια και πληρότητα

- 1931, Gödel, θεώρημα μη πληρότητας
⇒ δεν είναι δυνατόν να κατασκευαστεί συνεπής και πλήρης θεωρία της αριθμητικής
- 1936, Turing,
⇒ μη αποκρίσιμες (undecidable) προτάσεις
⇒ μηχανή Turing,
υπολογισιμότητα

◆ Μη πληρότητα (incompleteness)

- David Hilbert, 1862-1943
- Kurt Gödel, 1906-1978 (ασιτία)
- Δοξιάδης
  - Incompleteness: a play and a theorem
  - Ο θείος Πέτρος και η εικασία του Goldbach
- Παπαδημητρίου
  - Το χαμόγελο του Turing
- Hoffstader
  - Gödel, Escher, and Bach

◆ Κλάδοι της πληροφορικής

- Αλγόριθμοι και δομές δεδομένων
- Γλώσσες προγραμματισμού
- Αρχιτεκτονική υπολογιστών και δικτύων
- Αριθμητικοί και συμβολικοί υπολογισμοί
- Λειτουργικά συστήματα
- Μεθοδολογία – τεχνολογία λογισμικού
- Βάσεις δεδομένων και διαχείριση πληροφοριών
- Τεχνητή νοημοσύνη και ρομποτική
- Επικοινωνία ανθρώπου – υπολογιστή

◆ Υπολογιστής

- επεξεργαστής
- μνήμη
- συσκευές εισόδου/εξόδου

◆ Ιδιότητες

- αυτόματο χωρίς εξυπνάδα
- μεγάλη ταχύτητα
- ακρίβεια στις πράξεις

Γλώσσες προγραμματισμού (i)

◆ Γλώσσα μηχανής

0110110

διεύθυνση

11011011

εντολή

◆ Συμβολική γλώσσα (assembly)

label:

διεύθυνση

add

ax, bx

πράξη

δεδομένα

◆ Γλώσσες χαμηλού και υψηλού επιπέδου

◆ Υλοποίηση γλωσσών προγραμματισμού

- μεταγλωττιστής (compiler)
- διερμηνέας (interpreter)

◆ Κυριότερες γλώσσες, ιστορικά

- FORTRAN, Algol, LISP, COBOL, BASIC, PL/I
- Pascal
- Prolog, C, Smalltalk, Modula-2, Ada, C++, Java

◆ Pascal

- Niklaus Wirth (1971)
- Γλώσσα γενικού σκοπού (general purpose)
- Ευνοεί το συστηματικό και δομημένο προγραμματισμό

◆ Παραλλαγές

- Standard, ISO Pascal
- UCSD Pascal
- ANSI Pascal
- Turbo Pascal

Ασκήσεις

(i)

```
program Hello1(output);
begin
    writeln('Hello, world')
end.
```

```
program Hello2(output);
begin
    writeln('Hello, ', 'world')
end.
```

```
program Hello3(output);
begin
    write('Hello, ') ; writeln('world')
end.
```

```
program Hello4(output);
begin
    write('Hello, world') ; writeln
end.
```

Ασκήσεις (C)

(i)

```
#include <stdio.h>
void main ()
{
    printf("Hello, world\n");
}
```

```
#include <stdio.h>
void main ()
{
    printf("Hello, " "world\n");
}
```

```
#include <stdio.h>
void main ()
{
    printf("Hel
    printf("wor
}
```

```
#include <stdio.h>
void main ()
{
    printf("Hello, world");
    printf("\n");
}
```

Ασκήσεις

(ii)

```
program Hello5(output);
procedure hello;
begin
    writeln('Hello, world')
end;
begin
    hello; hello
end.
```

```
program Hello6(output);
var i : integer;
procedure hello;
begin
    writeln('Hello, world')
end;

begin
    for i:=1 to 20 do hello
end.
```

Ασκήσεις (C)

(ii)

```
#include <stdio.h>

void hello()
{
    printf("H
}

void main()
{
    hello();
}
```

```
#include <stdio.h>

void hello()
{
    printf("Hello, world\n");
}

void main()
{
    int i;
    for (i=0; i<20; i++)
        hello();
}
```

```
program Hello7(output);
  const n = 20;
  var i : integer;
  procedure num_hello;
begin
  writeln(i, ' Hello, world')
end;

begin
  for i:= 1 to n do num_hello
end.
```

Ασκήσεις (C)

(iii)

```
#include <stdio.h>
const int n=20;
int i;
void num_hello()
{
    printf("%d Hello, world\n",i);
}

void main()
{
    for (i=0; i<n; i++)
        num_hello();
}
```

```
program Hello8(input,output);
var i,n : integer;
p program Hello9(input,output);
b   var i,n : integer;
e   procedure hello;
begin
begin           writeln('Hello, world')
w   end;
b   begin
n   writeln('Give number of greetings',
r   'then press <enter>:');
f
end.
begin
readln(n);
for i:= 1 to n do hello
end.
```

Ασκήσεις (C)

(iv)

```
#include <stdio.h>
```

```
void hello()
{
}

void main()
{
    int i,n;
    printf("Give number of greetings"
           "then press <enter>:");
    scanf("%d\n", &n);
    for (i=0; i<n; i++) hello();
}
```

```
program Hello10(input,output);
  var i,n : integer;
  procedure hello;
  begin
    writeln('Hello, world')
  end;
begin
  writeln('Give number of greetings',
          'then press <enter>:');
  readln(n);
  if n < 0 then writeln('# is negative')
  else for i:= 1 to n do hello
end.
```

Ασκήσεις (C)

(v)

```
#include <stdio.h>
void hello()
{
    printf("Hello, world\n");
}
void main()
{
    int i,n;
    printf("Give number of greetings"
           "then press <enter>");
    scanf("%d\n", &n);
    if (n<0)
        printf("#is negative\n");
    else
        for (i=0;i<n;i++) hello();
}
```

Δομή του προγράμματος (i)

```
program example(input, output);
```

επικεφαλίδα

```
var i, j : integer;
```

δηλώσεις

```
begin
```

```
    i:=15; j:=23;
```

```
    write('sum of i and j is: ');
```

```
    i:=i+j;
```

```
    write(i)
```

```
end.
```

κυρίως σώμα

Δομή του προγράμματος (C)

(i)

```
#include <stdio.h>
```

```
int i, j;
```

```
void main()
```

```
{
```

```
    i=15; j=23;
```

```
    printf("sum of i and j is: ");
```

```
    i=i+j;
```

```
    printf("%d", i);
```

```
}
```

Δομή του προγράμματος

(ii)

◆ Επικεφαλίδα

header

program

identifier

(input, output)

τέλος

αρχή

βέλη: περιγράφουν
τη σειρά με την οποία
γράφονται τα κουτιά

τετράγωνα κουτιά:
απαιτούν εξήγηση

οβάλ κουτιά:
γράφονται
ακριβώς έτσι

Συντακτικό διάγραμμα

- περιγράφει τη σύνταξη ενός τμήματος του προγράμματος

◆ Δηλώσεις μεταβλητών

- **μεταβλητή**: ένα «κουτί» της μνήμης του υπολογιστή όπου μπορεί να αποθηκευτεί μια πληροφορία (ένα δεδομένο)
  - στο τμήμα δηλώσεων ορίζουμε **όλες** τις μεταβλητές που χρησιμοποιεί το πρόγραμμα
  - για κάθε μεταβλητή ορίζουμε το **όνομά** της και τον **τύπο** της, δηλαδή το πεδίο των δυνατών τιμών που μπορεί η μεταβλητή να πάρει
- var i : integer;**

◆ Απλοί τύποι μεταβλητών

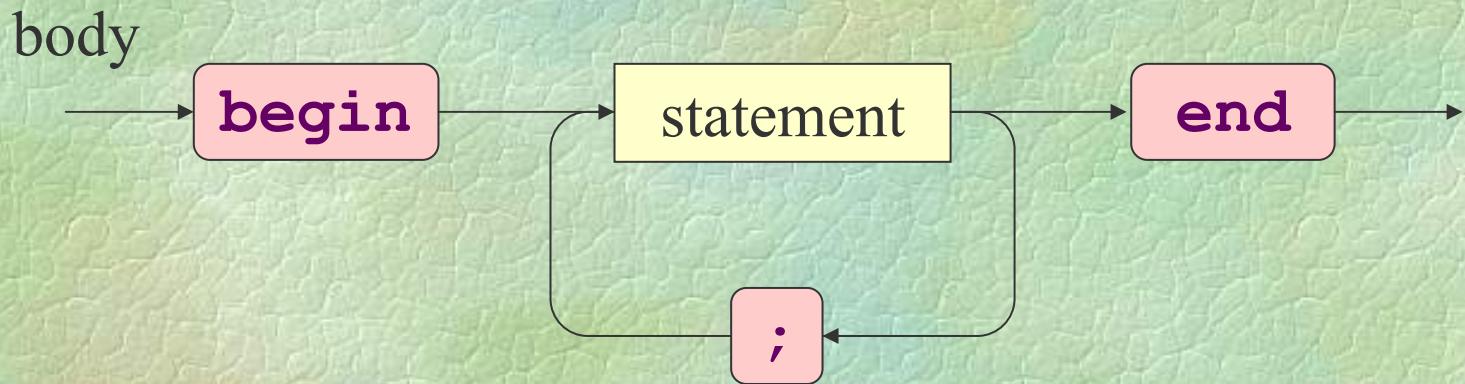
- **integer** ακέραιοι αριθμοί 0, 1, -3
- **real** πραγματικοί αριθμοί 3.14
- **char** χαρακτήρες 'a'
- **boolean** λογικές τιμές true, false

◆ Δήλωση περισσότερων μεταβλητών

```
var i,j,k : integer;
x,y : real;      ch : char;
changed : boolean;
```

Δομή του προγράμματος (v)

◆ Κυρίως σώμα

◆ Σχόλια

```
var x,y : real; (* οι συντεταγμένες  
του κέντρου *)  
r : real; (* η ακτίνα *)
```

Δομή του προγράμματος (vi)

◆ Υποπρογράμματα

```
program example(input, output); επικεφαλίδα
```

```
    var i, j : integer;  
  
    procedure add;      (* ορισμός της *)  
    begin                (* διαδικασίας *)  
        i:=i+j  
    end;                  δηλώσεις
```

```
begin  
    i:=15; j:=23;  
    write('sum of i and j is: ' );  
  
    add;          (* κλήση της διαδικασίας *)  
    write(i)  
end.                  κυρίως σώμα
```

◆ Υποπρογράμματα

```
#include <stdio.h>

int i, j;
void add();
{
    i=i+j;
}

void main()
{
    i=15; j=23;
    printf("sum of i and j is: ");
    add();
    printf("%d", i);
}
```

Τί σημαίνει ορθό πρόγραμμα

(i)

◆ Συντακτική ορθότητα

- το πρόγραμμα πρέπει να υπακούει στους συντακτικούς κανόνες της γλώσσας προγραμματισμού

◆ Συντακτικά σφάλματα στην Pascal

- εμφανίζονται όταν δεν ικανοποιούνται τα συντακτικά διαγράμματα
- παράδειγμα:
`( program ) input example, output;`

◆ Νοηματική ορθότητα

- το πρόγραμμα πρέπει να υπακούει τους νοηματικούς κανόνες της γλώσσας προγραμματισμού

◆ Νοηματικά σφάλματα στην Pascal

- εσφαλμένη χρήση τελεστών
`n := 'a' + 1`
- χρήση μεταβλητών χωρίς δήλωση
`var n, i : integer;`
`begin`
`n := i + j`

Tί σημαίνει ορθό πρόγραμμα (iii)

◆ Σημασιολογική ορθότητα

- όταν το πρόγραμμα εκτελείται, πρέπει να κάνει ακριβώς αυτό που θέλουμε να κάνει

◆ Σημασιολογικά σφάλματα στην Pascal

- προέρχονται από την κακή σχεδίαση ή την κακή υλοποίηση του προγράμματος
- αυτά τα σφάλματα ονομάζονται συνήθως bugs και η διαδικασία εξάλειψής τους debugging

`x1 := (-b + sqrt(b*b-4*a*c)) / (2*a)`

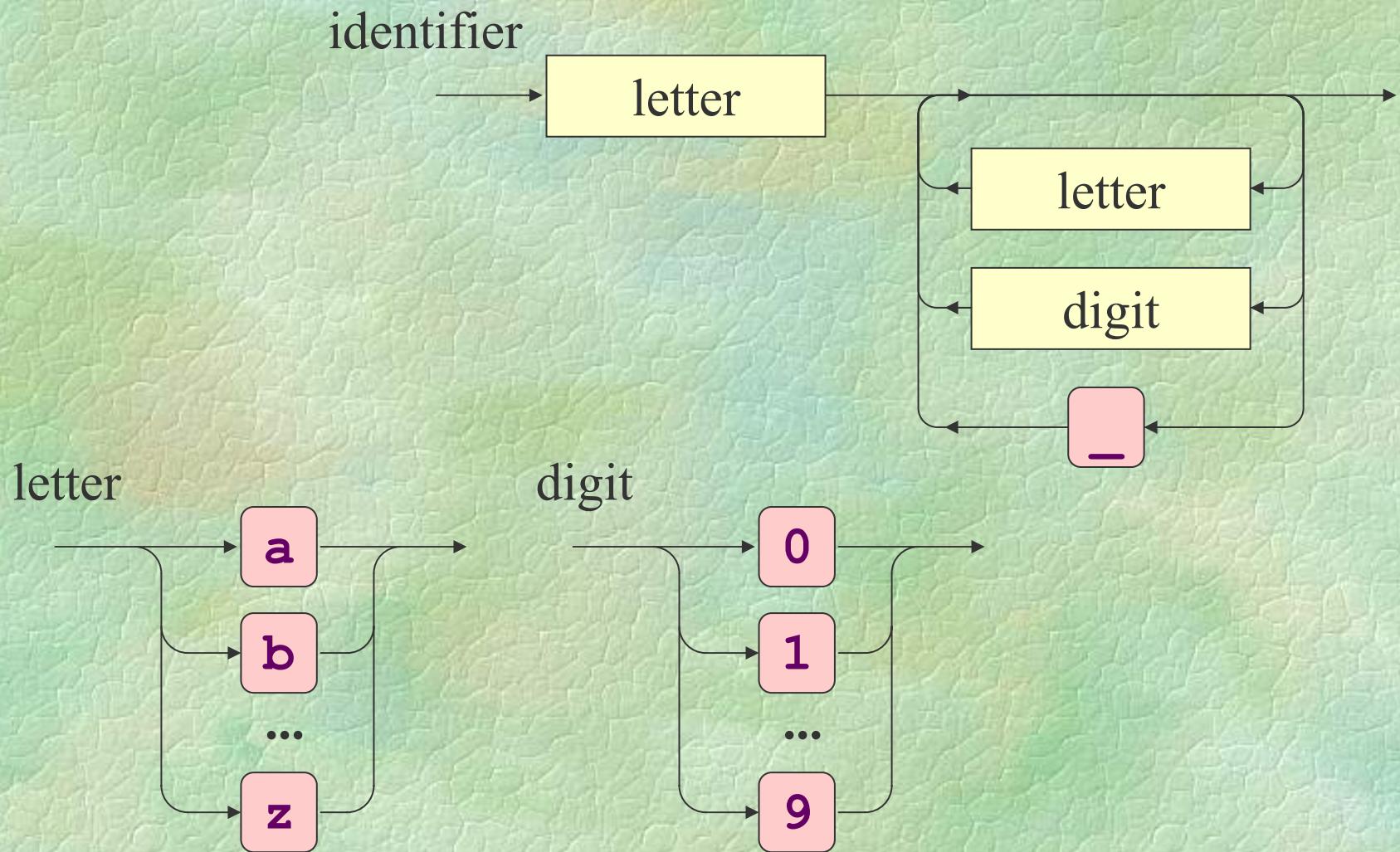
`sqrt`

*διαιρεση με
το μηδέν*

Τί σημαίνει ορθό πρόγραμμα (iv)

- ◆ Ο μεταγλωττιστής μπορεί να εντοπίσει σε ένα πρόγραμμα την ύπαρξη
  - συντακτικών σφαλμάτων
  - νοηματικών σφαλμάτων
- ◆ Τυπώνει κατάλληλα μηνύματα σφάλματος
- ◆ Ο προγραμματιστής είναι υπεύθυνος για
  - τη διόρθωση των παραπάνω
  - τον εντοπισμό και τη διόρθωση σημασιολογικών σφαλμάτων

Συντακτικά διαγράμματα

Ανάθεση τιμής σε μεταβλητή

◆ Παραδείγματα αναθέσεων

```
n := 2
```

```
pi := 3.14159
```

```
done := true
```

```
ch := 'b'
```

```
counter := counter + 1
```

```
x1 := (-b + sqrt(b*b-4*a*c)) / (2*a)
```

Επικοινωνία με το χρήστη

(i)

◆ Έξοδος στην οθόνη

```
write('Hello world')
```

```
write(x)
```

```
write(n+1)
```

```
write(x, y)
```

```
write('Η τιμή του x είναι ', x)
```

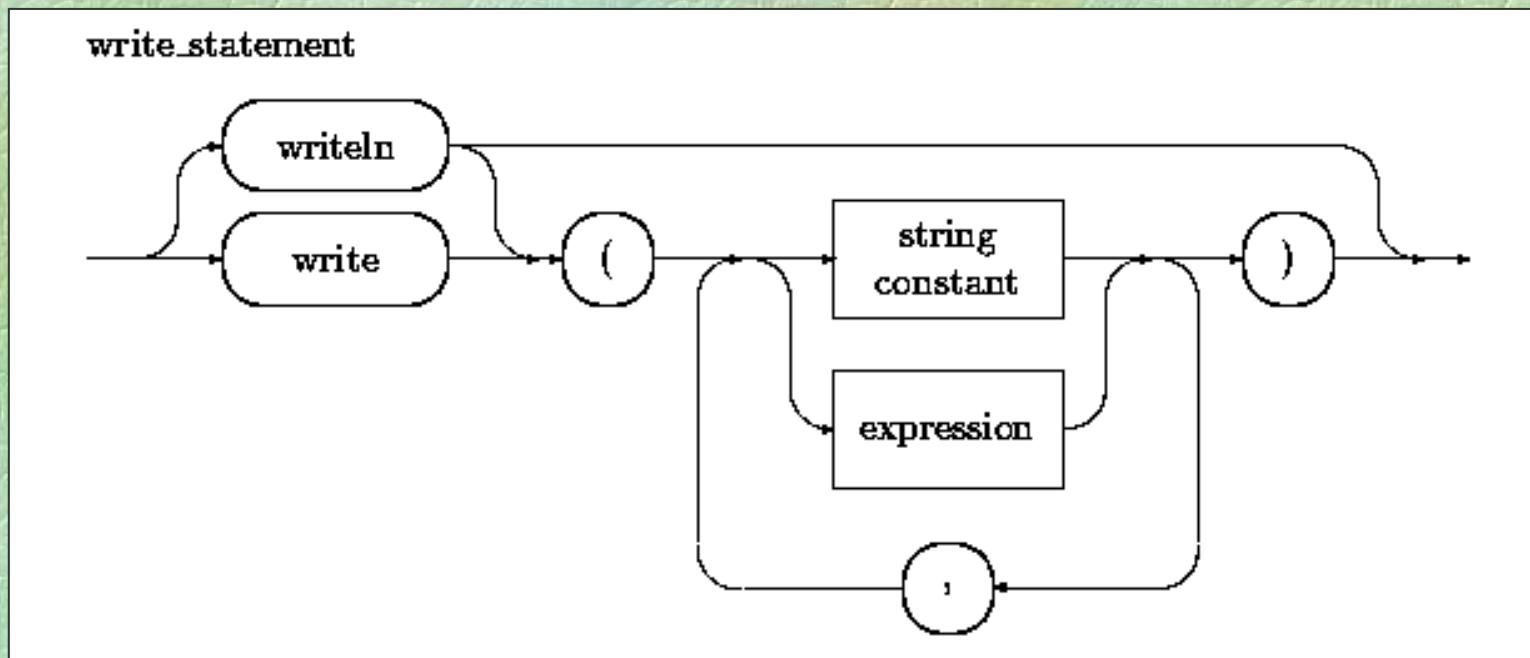
◆ Έξοδος με αλλαγή γραμμής

```
write('Η τιμή του');
```

```
writeln(' x είναι ', x);
```

```
writeln('Η τιμή του y είναι ', y)
```

◆ Συντακτικό διάγραμμα

- ◆ Είσοδος από το πληκτρολόγιο
`read(a)`
- ◆ Είσοδος από το πληκτρολόγιο και διάβασμα μέχρι το τέλος της γραμμής
`readln(b)`
`readln(x, y)`

◆ Παράδειγμα

```
program example(input,output);
  var n, m, sum : integer;
begin
  writeln('Προσθέτω δυο ακέραιους');
  write('Δώσε το n: ');
  readln(n);
  write('Δώσε το m: ');
  readln(m);
  sum := n + m;
  write('Το άθροισμα ', n, ' + ', m,
        ' είναι: ');
  writeln(sum)
end.
```

Επικοινωνία με το χρήστη (C) (iv)

◆ Παράδειγμα

```
#include <stdio.h>

void main()
{
    int n, m, sum;
    printf("Προσθέτω δύο ακεραίους\n");
    printf("Δώσε το n: ");
    scanf("%d\n", &n);
    printf("Δώσε το m: ");
    scanf("%d\n", &m);
    sum = n + m;
    printf("Το άθροισμα %d + %d είναι: ", n, m);
    printf("%d\n", sum);
}
```

Αριθμητικές παραστάσεις

(i)

◆ Απλές παραστάσεις

- σταθερές και μεταβλητές

◆ Απλές πράξεις

- πρόσθεση, αφαίρεση +, -
- πολλαπλασιασμός *
- διαίρεση πραγματικών αριθμών /
- πηλίκο ακέραιας διαίρεσης **div**
- υπόλοιπο ακέραιας διαίρεσης **mod**
- πρόσημα +, -

◆ Προτεραιότητα τελεστών

- π.χ. $5+3*x-y \equiv 5+(3*x)-y$

◆ Προσεταιριστικότητα τελεστών

- π.χ. $x-y+1 \equiv (x-y)+1$

◆ Σειρά εκτέλεσης των πράξεων

- καθορίζεται **εν μέρει** από την προτεραιότητα
και την προσεταιριστικότητα των τελεστών
- γενικά όμως εξαρτάται από την υλοποίηση
- π.χ. $(x+1) * (y-1)$

Λογικές παραστάσεις

(i)

◆ Συγκρίσεις

- ισότητα, ανισότητα =, <>
  - μεγαλύτερο, μικρότερο >, <
  - μεγαλύτερο ή ίσο, μικρότερο ή ίσο >=, <=

◆ Λογικές πράξεις

- σύζευξη (καὶ) and
  - διάζευξη (ή) or
  - ἀρνηση (όχι) not

◆ Πίνακες αλήθειας λογικών πράξεων

p	q	p and q
false	false	false
false	true	false
true	false	false
true	true	true

p	q	p or q
false	false	false
false	true	true
true	false	true
true	true	true

p	not p
false	true
true	false

◆ Προτεραιότητα λογικών τελεστών

- **not** : μεγαλύτερη προτεραιότητα από όλους
- **and** : όπως ο πολλαπλασιασμός
- **or** : όπως η πρόσθεση

$$\begin{aligned} \bullet \text{ π.χ. } & \text{not } p \text{ and } q \text{ or } r \\ & \equiv ((\text{not } p) \text{ and } q) \text{ or } r \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \bullet \text{ π.χ. } & x > 3 \text{ and not } y = 5 \\ & \equiv x > (3 \text{ and } (\text{not } y)) = 5 \end{aligned}$$

Λάθος!

$$\bullet \text{ π.χ. } (x > 3) \text{ and not } (y = 5)$$

Σωστό

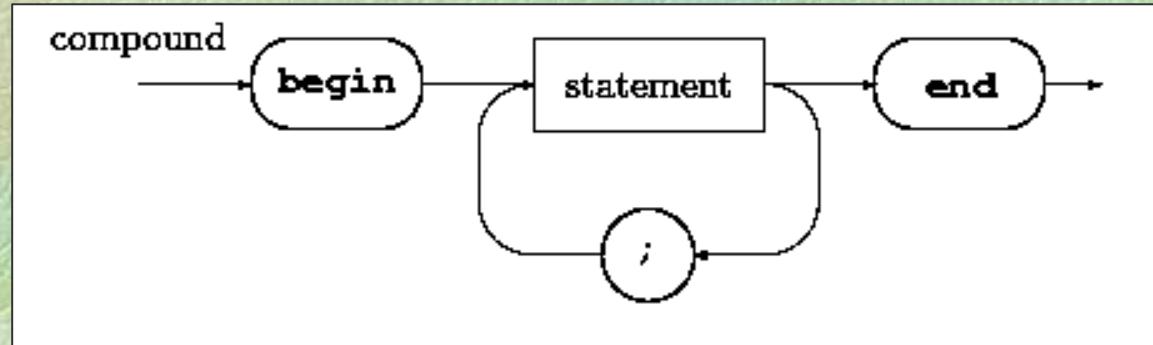
Δομές ελέγχου

- ◆ Τροποποιούν τη σειρά εκτέλεσης των εντολών του προγράμματος
- ◆ Οι εντολές φυσιολογικά εκτελούνται κατά σειρά από την αρχή μέχρι το τέλος
- ◆ Με τις δομές ελέγχου επιτυγχάνεται:
  - ομαδοποίηση εντολών
  - εκτέλεση εντολών υπό συνθήκη
  - επανάληψη εντολών

Σύνθετη εντολή

(i)

- ◆ Ομαδοποίηση πολλών εντολών σε μία
- ◆ Χρήσιμη σε συνδυασμό με άλλες δομές
- ◆ Συντακτικό διάγραμμα

◆ Παραδείγματα

```
begin
    x:= 2; y:=3; z:=3;
    writeln(x, y, z)
end
```

```
begin
    x:= 2; y:=3;
    begin
        z:=3;
        write(x, y, z)
    end;
    writeln
end
```

Σύνθετη εντολή (C)

(ii)

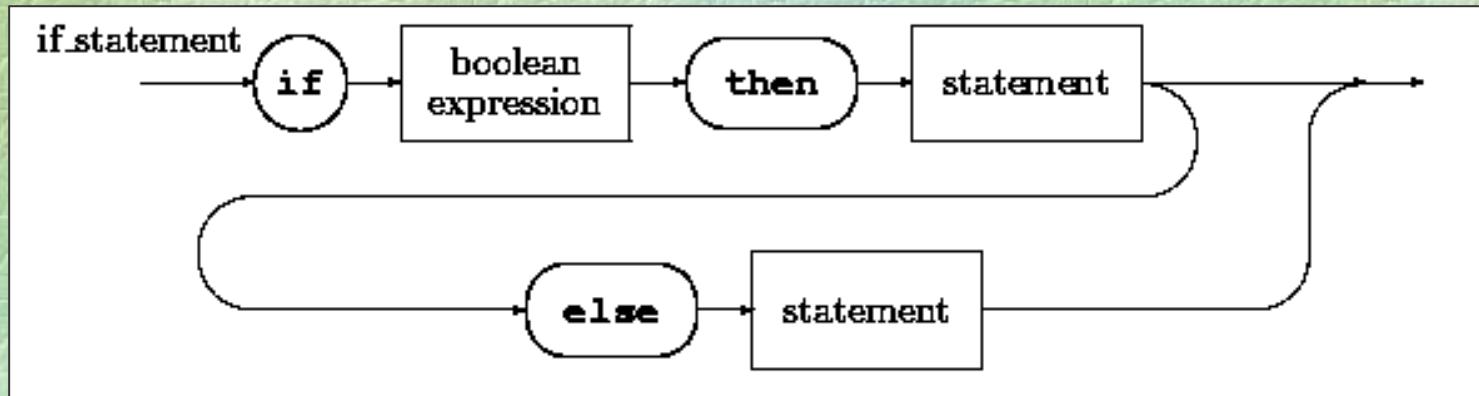
◆ Παραδείγματα

```
{  
    x=2;  y=3;  z=3;  
    printf("%d %d %d\n",x,y,z);  
}  
  
{  
    x=2;  y=3;  
    {  
        z=3;  
        printf("%d %d %d",x,y,z);  
    }  
    printf("\n");  
}
```

Εντολή if

(i)

- ◆ Εκτέλεση εντολών υπό συνθήκη
- ◆ Συντακτικό διάγραμμα

◆ Παραδείγματα

```
if x>10 then x:=x+1

if age<10 then write('παιδί')

if (year>1900) and (year<=2000) then
    write('20ός αιώνας')

if (year mod 4 = 0) and
    (year mod 100 <> 0) or
    (year mod 400 = 0) and
    (year mod 4000 <> 0) then
    write('δίσεκτο έτος')
```

Εντολή if (C)

(ii)

◆ Παραδείγματα

```
if (x>10)  
    x = x+1;
```

```
if (age<10)  
    printf("παιδί");
```

```
if ((year>1900) && (year<=2000)  
    printf("20ός αιώνας");
```

```
if ((year%4==0) &&  
    (year%100!=0) ||  
    (year%400==0) &&  
    (year%4000!=0))  
    printf("δίσεκτο έτος");
```

Εντολή if

(iii)

◆ Παραδείγματα (συνέχεια)

```
if changed then
begin
    writeln('Το αρχείο άλλαξε');
    changed := false
end

if x mod 2 = 0 then write('άρτιος')
else write('περιττός')

if mine then begin me:=1; you:=0 end
else begin me:=0; you:=1 end

if x > y then write('μεγαλύτερο')
else if x < y then write('μικρότερο')
else write('ίσο')
```

◆ Παραδείγματα (συνέχεια)

```
if (changed)
{
    printf("Το αρχείο άλλαξε\n");
    changed = 0;
}

if (x%2==0) printf("άρτιος");
else printf("περιττός");

if (mine) { me=1; you=0; }
else { me=0; you=1; }

if (x>y) printf("μεγαλύτερο");
else if (x<y) printf("μικρότερο");
else printf("ίσο");
```

- ◆ Ένα **else** αντιστοιχεί στο πλησιέστερο προηγούμενο **if** που δεν έχει ήδη αντιστοιχιστεί σε άλλο **else**
- ◆ Παράδειγμα

```
if x>0 then
    if y>0 then
        write('πρώτο τεταρτημόριο')
    else if y<0 then
        write('τέταρτο τεταρτημόριο')
    else
        write('άξιονας των x')
```

Εντολή if (C)

(iv)

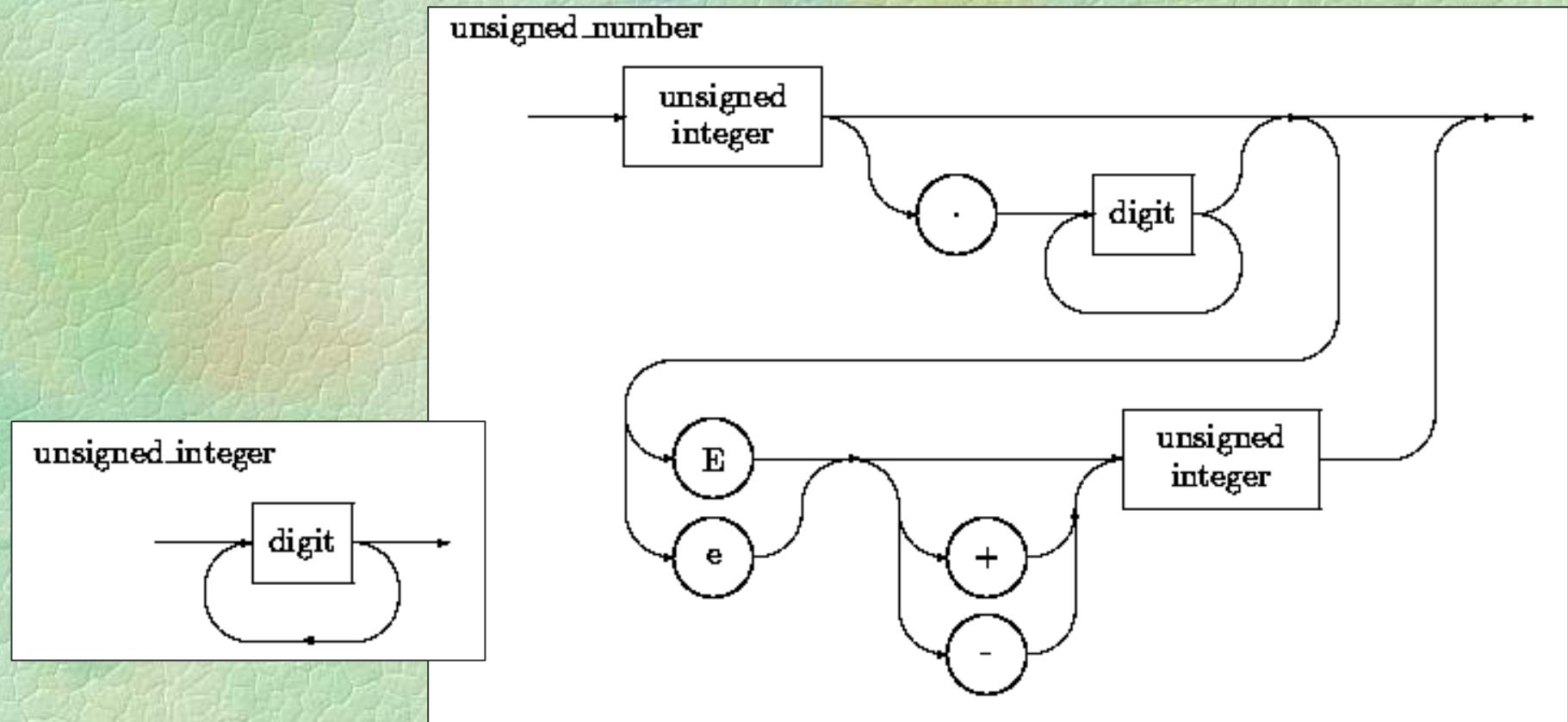
- ◆ Ένα **else** αντιστοιχεί στο πλησιέστερο προηγούμενο **if** που δεν έχει ήδη αντιστοιχιστεί σε άλλο **else**
- ◆ Παράδειγμα

```
if (x>0)  
    if (y>0)  
        printf("πρώτο τεταρτημόριο");  
    else if (y<0)  
        printf("τέταρτο τεταρτημόριο");  
    else  
        printf("άξιονας των x");
```

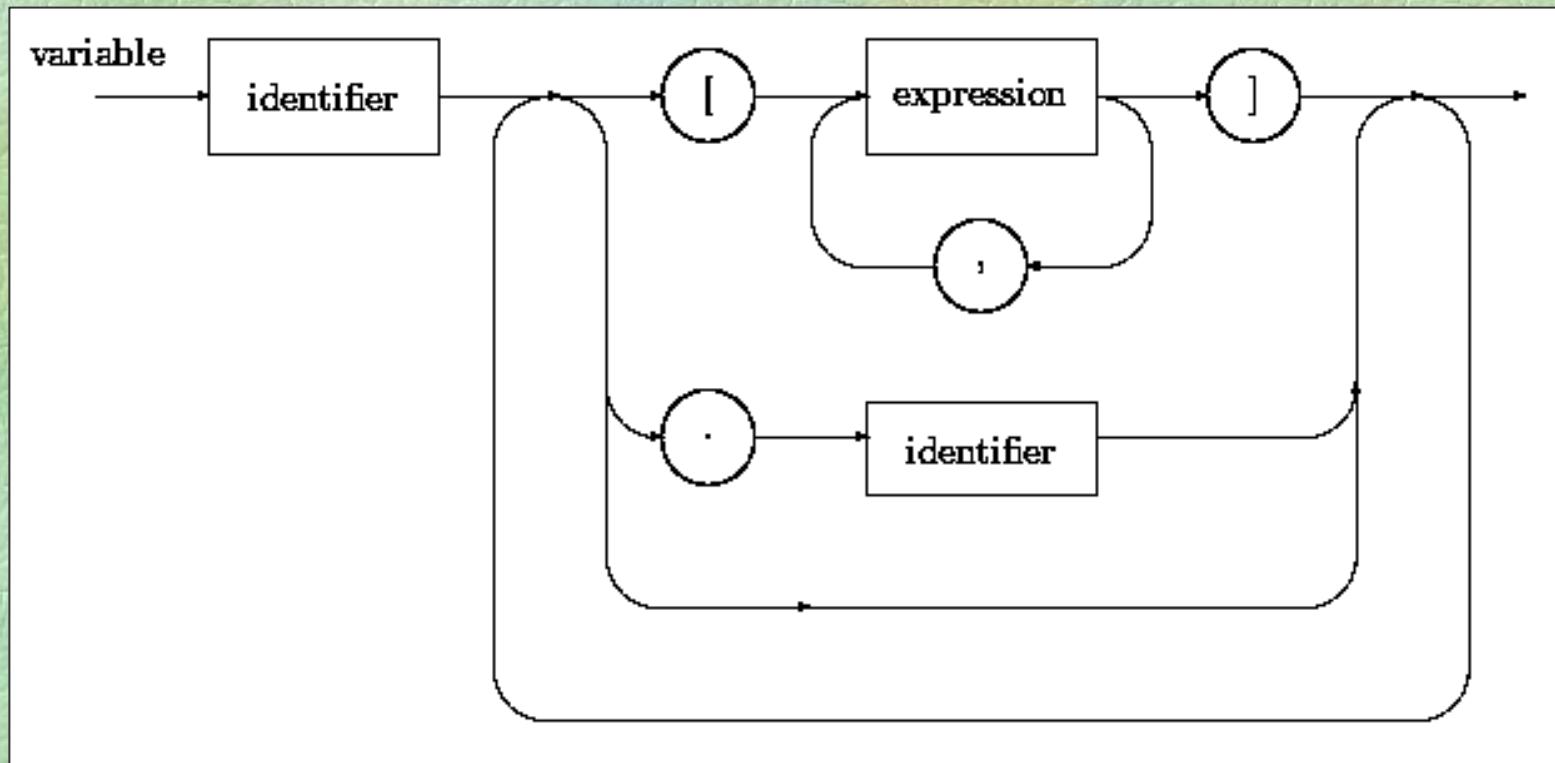
Σύνταξη παραστάσεων

(i)

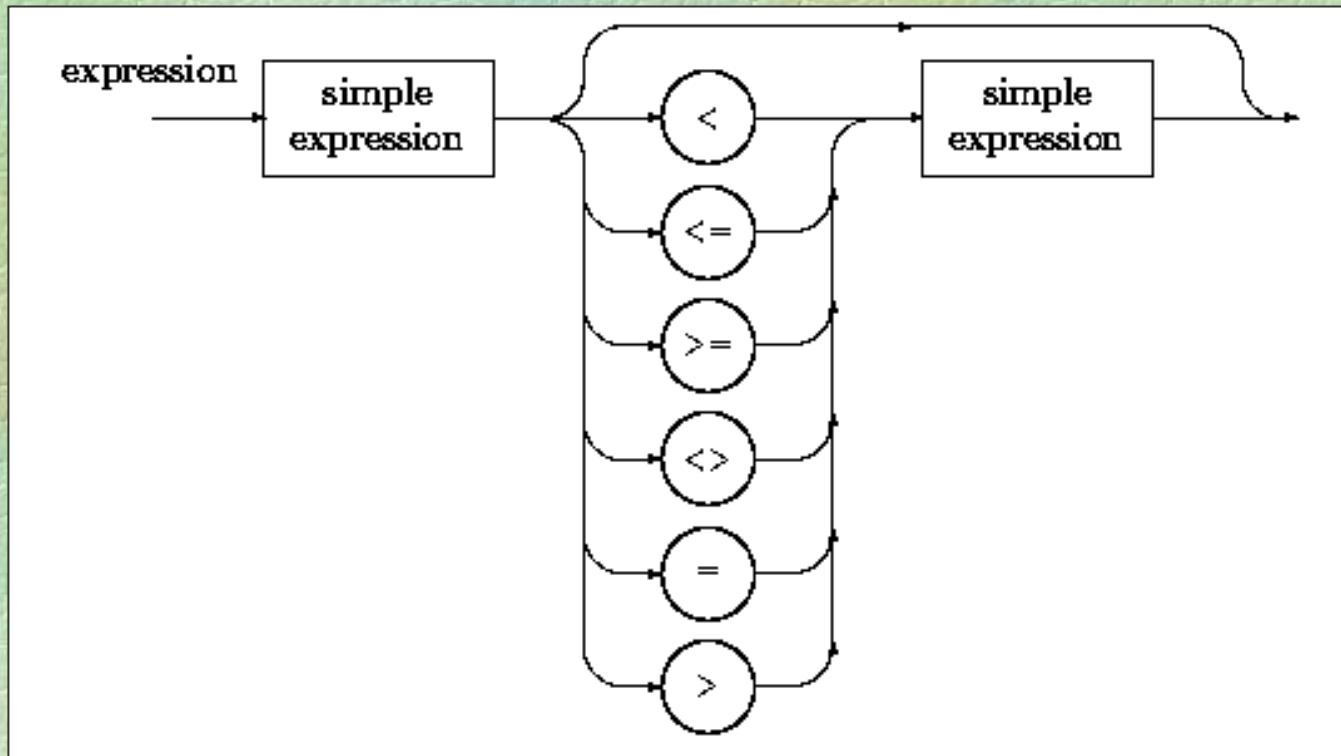
◆ Σταθερές

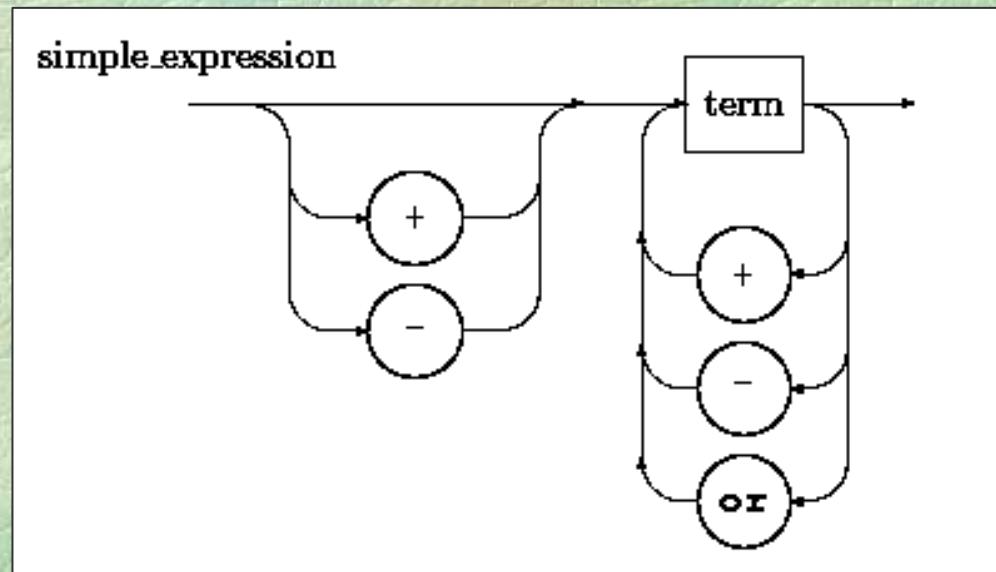
◆ Μεταβλητές

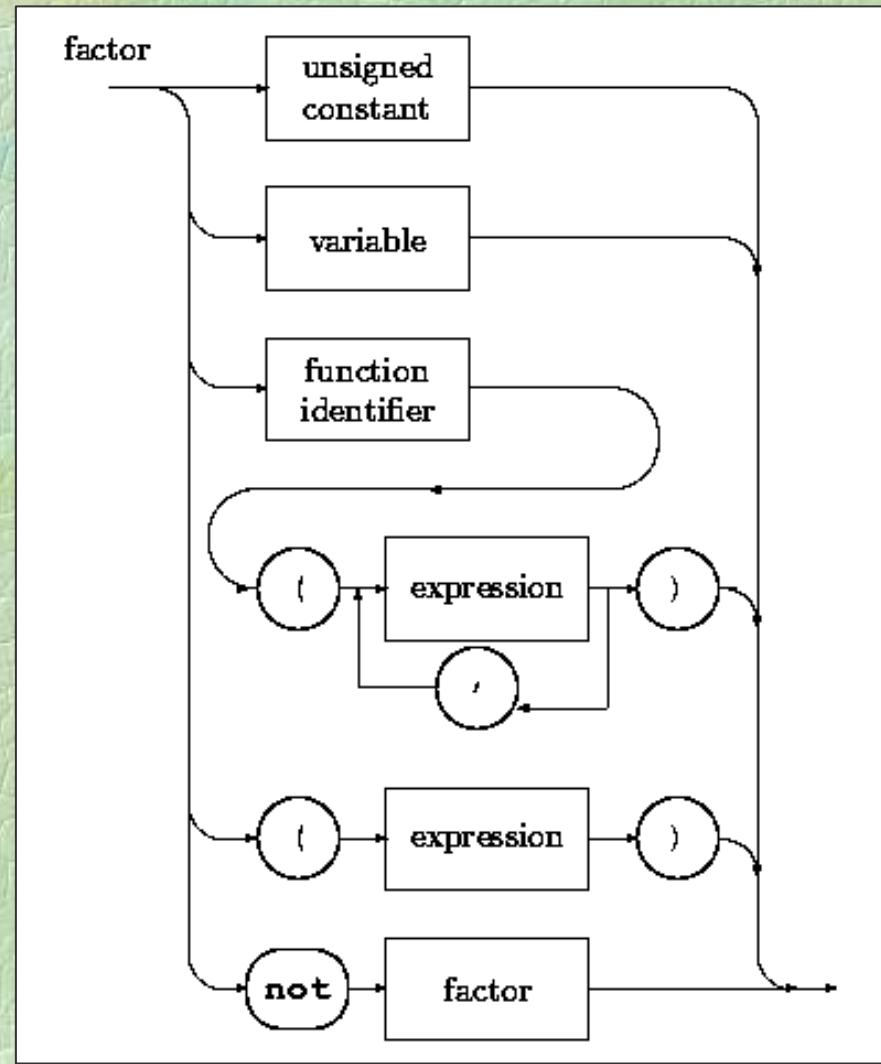
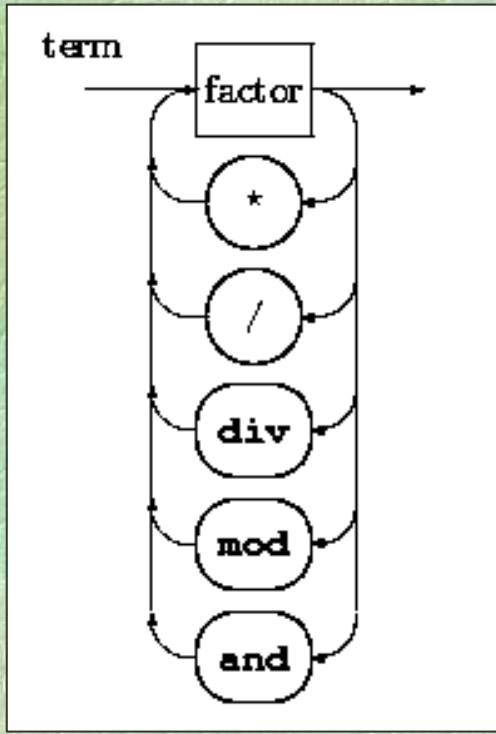
◆ Παράσταση

◆ Απλή παράσταση

◆ Όροι και παράγοντες

Παραδείγματα παραστάσεων (i)

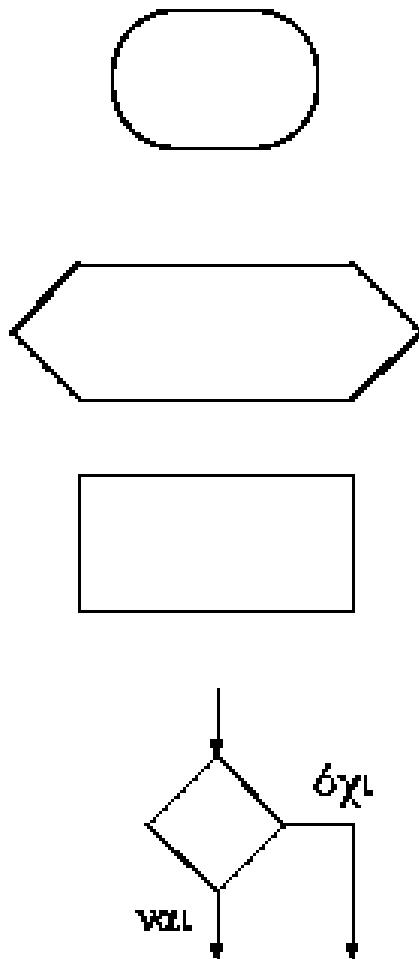
Συντακτική ορθή παράσταση	Πώς διαβάζεται (σχόλια)	Τύπος αποτελέσματος	Τιμή αποτελέσματος
<code>5 = 1</code>	5 ισον με 1	boolean	false
<code>5 >= 1</code>	5 μεγαλύτερο ή ίσον με το 1	boolean	true
<code>5 <> 1</code>	5 διάφορο από το 1	boolean	true
<code>grade > small</code>	grade μεγαλύτερο του small	boolean	?
<code>not done</code>	άρνηση του done	boolean	?
<code>(5 <> 1) and (1 > 2)</code>	Χρήση του τελεστή and	boolean	false

Παραδείγματα παραστάσεων (ii)

Συντακτική ορθή παράσταση	Πώς διαβάζεται (σχόλια)	Τύπος αποτελέσματος	Τιμή αποτελέσματος
(5 <> 1) or (2 < 1)	Χρήση του τελεστή or	boolean	true
(6 div 3) > 1	Χρήση του τελεστή div	boolean	true
(t > 1) or (k > 2)	Χρήση του τελεστή or	boolean	?
(7 mod 2 > 0) and (10 div 2 > 3)	Χρήση διαφόρων πράξεων	boolean	true
9 * (10E-2) *101		real	90.9
10E3 - 9 * 3 * (24 mod 6 + 1)		real	9973.0

Λογικά διαγράμματα ροής

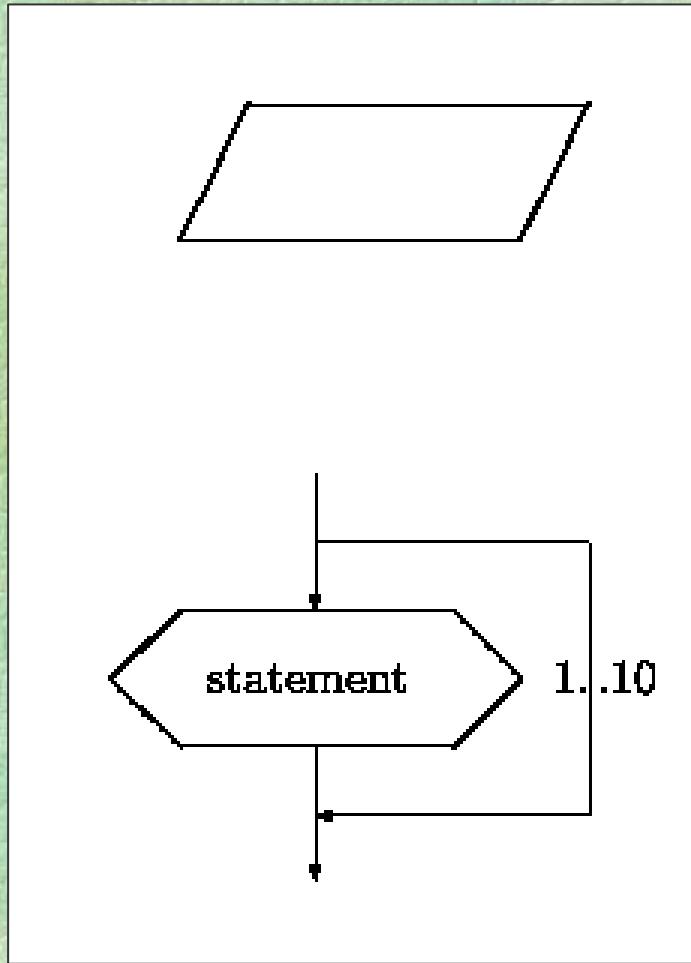
(i)

- ◆ Αρχή και τέλος
- ◆ Ολόκληρες λειτουργίες ή διαδικασίες
- ◆ Απλές εντολές
- ◆ Έλεγχος συνθήκης

Λογικά διαγράμματα ροής

(ii)

◆ Λειτουργία
εισόδου/εξόδου

◆ Επανάληψη (βρόχος)

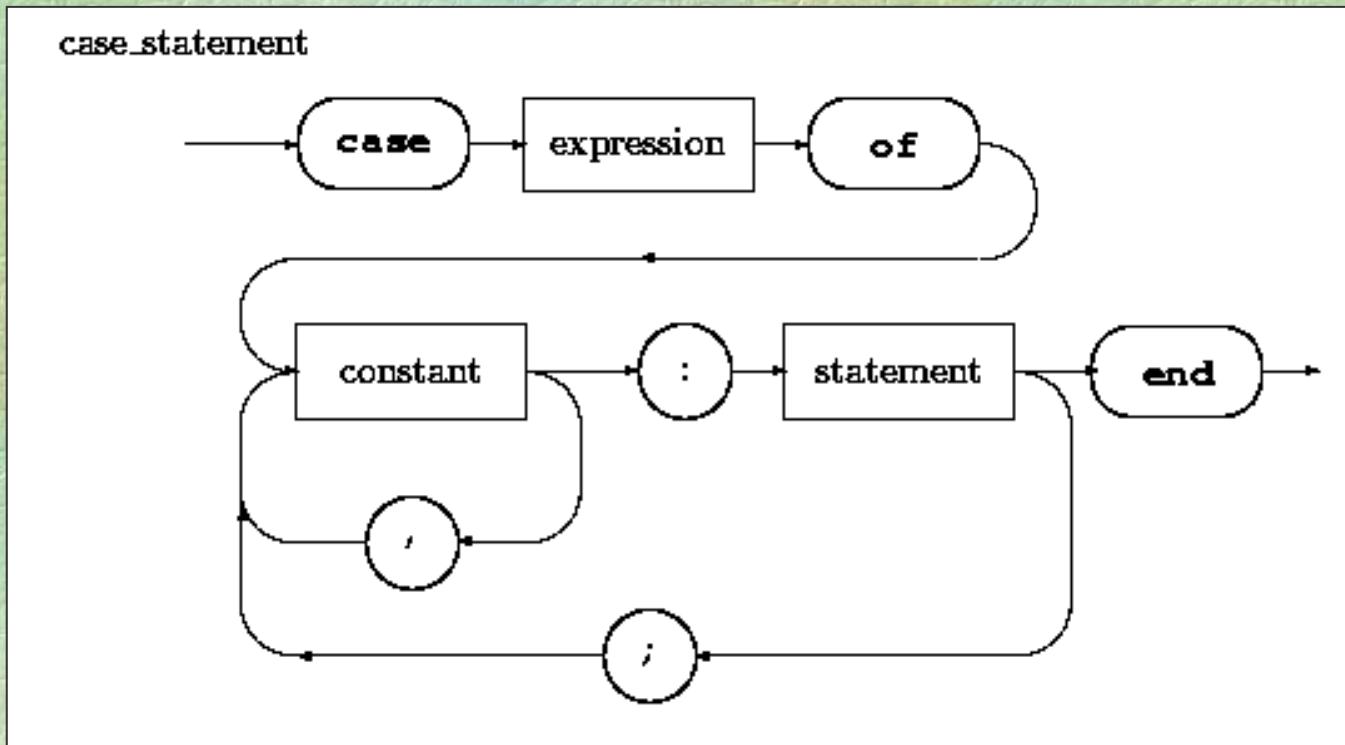
- ◆ Εκτέλεση υπό συνθήκη για πολλές διαφορετικές περιπτώσεις
- ◆ Προσφέρεται π.χ. αντί του:

```
if month=1 then
    write('Ιανουάριος')
else if month=2 then
    write('Φεβρουάριος')
else if month=3 then
    write('Μάρτιος')
else if ...
    ...
else if month=12 then
    write('Δεκέμβριος')
```

Εντολή case

(ii)

◆ Συντακτικό διάγραμμα

◆ Παραδείγματα

```
case month of
```

```
    1: write('Ιανουάριος');  
    2: write('Φεβρουάριος');  
    3: write('Μάρτιος');  
    ...  
   12: write('Δεκέμβριος')
```

```
end (* case *)
```

```
case month of
```

```
    1,3,5,7,8,10,12 : write('31 μέρες');  
    4,6,9,11        : write('30 μέρες');  
    2                : write('28 ή 29')  
end (* case *)
```

◆ Παραδείγματα

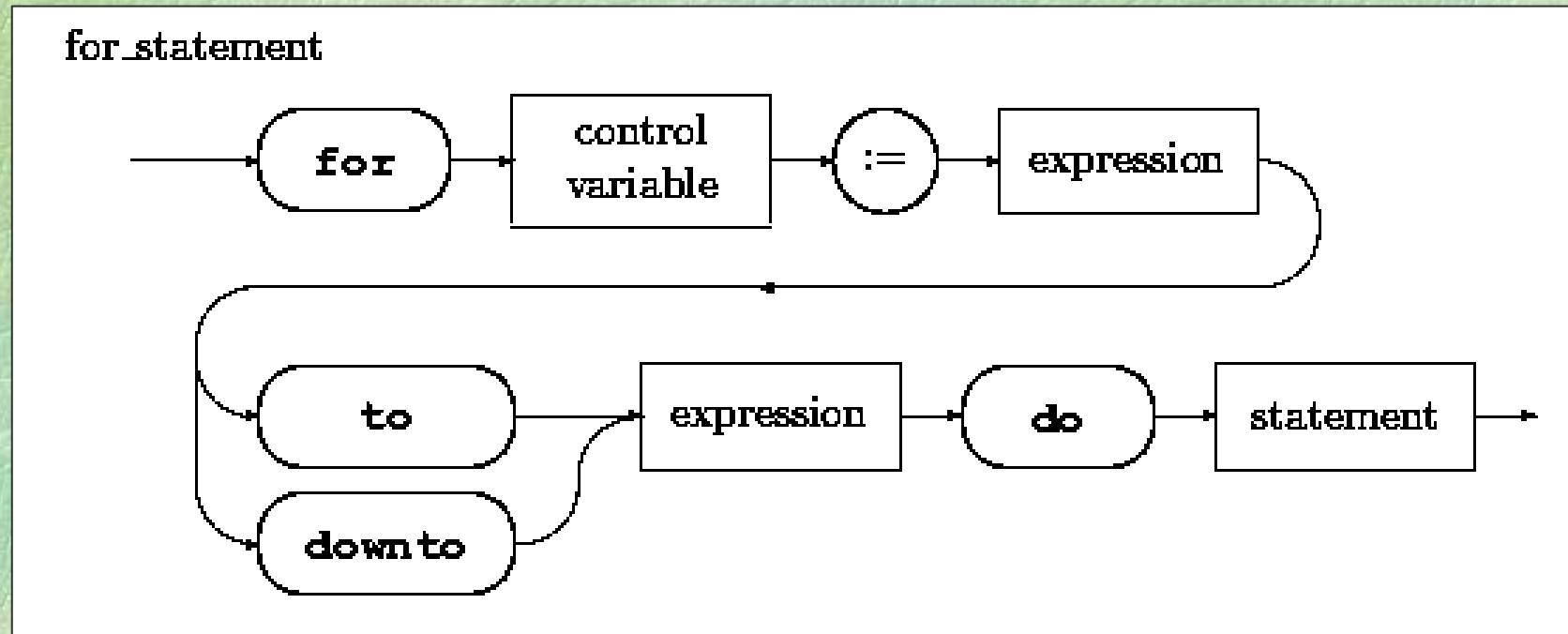
```
switch (month)
{
    case 1: printf("Ιανουάριος"); break;
    case 2: printf("Φεβρουάριος"); break;
    case 3: printf("Μάρτιος"); break;
    ...
    case 12: printf("Δεκέμβριος"); break;
}

switch (month)
{
    case 1: case 3: case 5: case 7: case 8: case 10: case 12:
        printf("31 μέρες"); break;
    case 4: case 6: case 9: case 11:
        printf("30 μέρες"); break;
    case 2:
        printf("28 ή 29"); break;
}
```

Εντολή for

(i)

- ◆ Βρόχος με σταθερό αριθμό επαναλήψεων
- ◆ Συντακτικό διάγραμμα

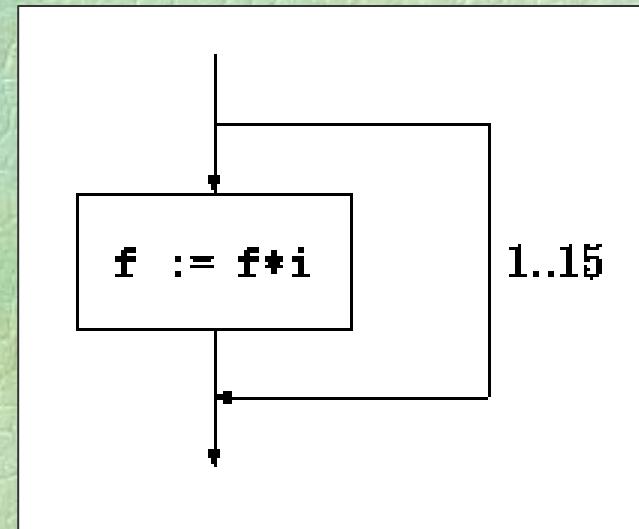
◆ Παραδείγματα

```
for i:=1 to 10 do writeln(i)
```

```
for i:=10 downto 1 do writeln(i)
```

```
for i:=41 downto -3 do  
  write('*')
```

```
f:=1;  
for i:=1 to 15 do  
  f:=f*i
```


◆ Παραδείγματα

```
for (i=1; i<=10; i++) printf("%d\n",i);
```

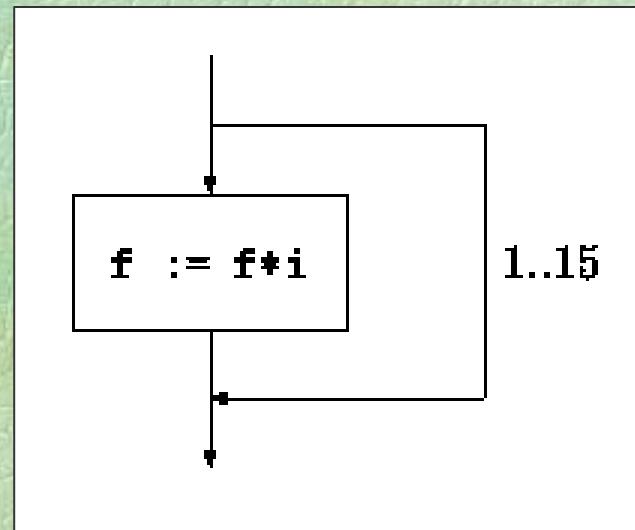
```
for (i=10; i>=1; i--) printf("%d\n",i);
```

```
for (i=41; i>=-3; i--)
```

```
    printf("*");
```

```
f=1;
```

```
for (i=1; i<=15; i++) f=f*i;
```


◆ Παραδείγματα (συνέχεια)

```
for i:=1 to 5 do
begin
    for j:=1 to 10 do
        write('*');
    writeln
end

for i:=1 to 5 do
begin
    for j:=1 to 2*i do
        write('*');
    writeln
end
```

```
*****
*****
*****
*****
*****
```

```
**
 ***
 ****
 *****
 *****
 *****
```

Εντολή for (C)

(iii)

◆ Παραδείγματα (συνέχεια)

```
for (i=1; i<=5; i++)
{
    for (j=1; j<=10; j++)
        printf("*");
    printf("\n");
}
```

```
*****
*****
*****
*****
*****
```

```
for (i=1; i<=5; i++)
{
    for (j=1; j<=2*i; j++)
        printf("*");
    printf("\n");
}
```

```
**
 ***
 ****
 *****
 *****
 *****
```

- ◆ Ειδικές περιπτώσεις για τα όρια:

for i:=10 to 10 do ... (* μία φορά *)

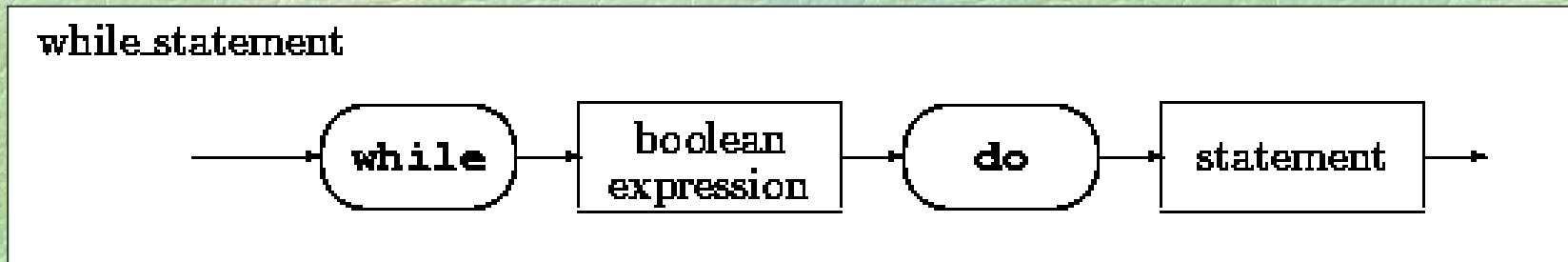
for i:=12 to 10 do ... (* καμία φορά *)

- ◆ Η μεταβλητή ελέγχου δεν είναι ορισμένη μετά το τέλος του βρόχου
- ◆ Η μεταβλητή ελέγχου δεν μπορεί να μεταβληθεί (π.χ. με ανάθεση) μέσα στο σώμα του βρόχου
- ◆ Τα όρια υπολογίζονται μία φορά στην αρχή

Εντολή while

(i)

- ◆ Βρόχος όσο ικανοποιείται μια συνθήκη
- ◆ Συντακτικό διάγραμμα

- ◆ Παραδείγματα

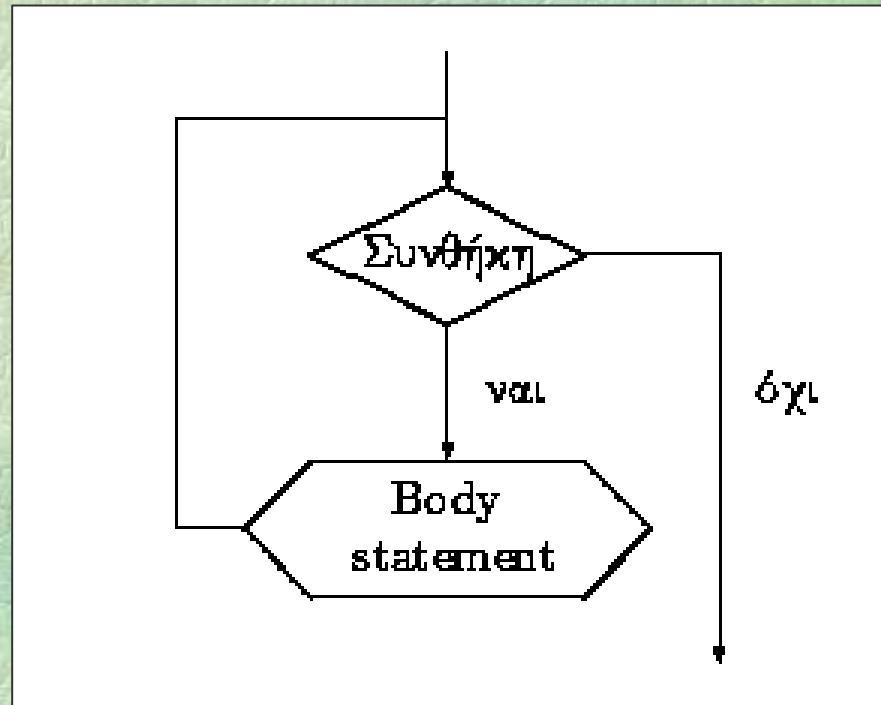
while x>15 **do** k:=k+2

while state **and** (x>15) **do**
begin x:=x-5; **write**(x) **end**

Εντολή while

(ii)

- ◆ Διάγραμμα ροής
while συνθήκη do σώμα

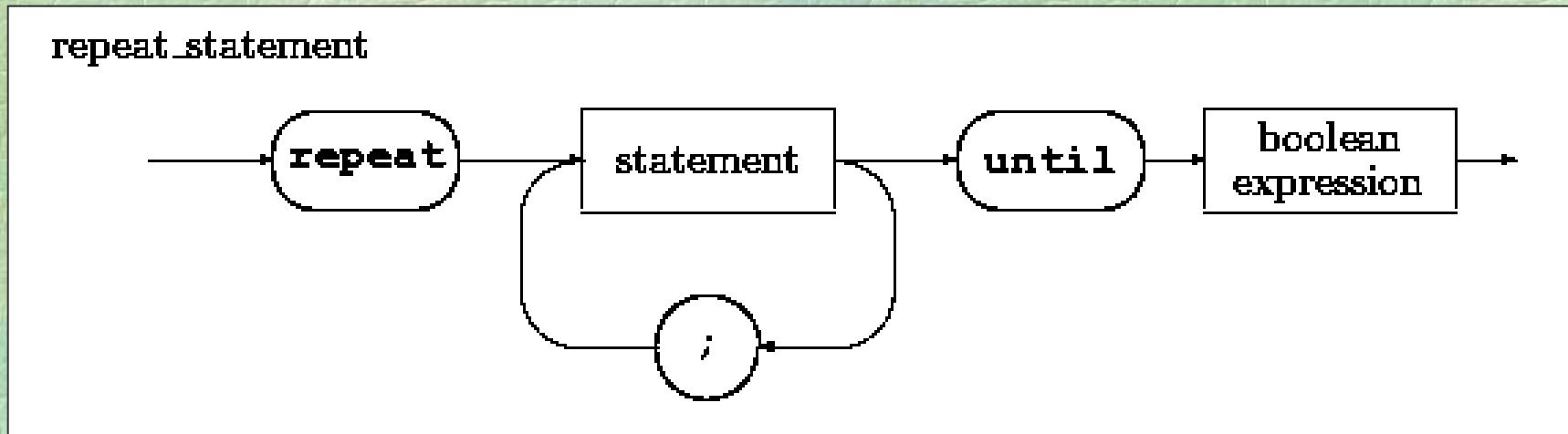

- ◆ Ο αριθμός επαναλήψεων γενικά δεν είναι γνωστός εκ των προτέρων
- ◆ Αν η συνθήκη είναι αρχικά ψευδής, ο βρόχος τερματίζεται χωρίς να εκτελεστεί το σώμα

Εντολή repeat

(i)

- ◆ Βρόχος μέχρι να ικανοποιηθεί μια συνθήκη
- ◆ Συντακτικό διάγραμμα

- ◆ Παράδειγμα

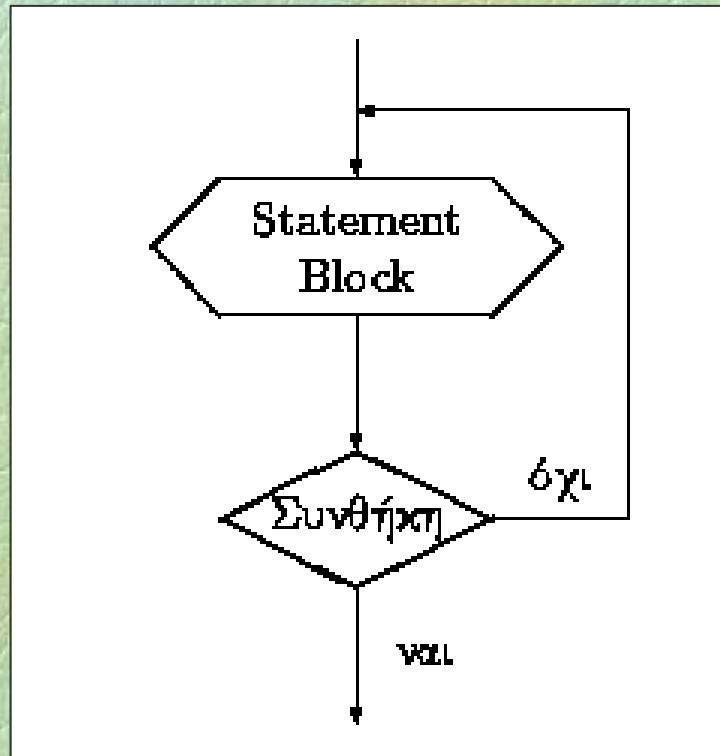
x:=1;

repeat writeln(x); x:=2*x until x>=500

Εντολή repeat

(ii)

◆ Διάγραμμα ροής

- ◆ Ο έλεγχος της συνθήκης γίνεται στο τέλος κάθε επανάληψης (και όχι στην αρχή)
- ◆ Το σώμα του βρόχου εκτελείται τουλάχιστον μία φορά
- ◆ Ο αριθμός επαναλήψεων γενικά δεν είναι γνωστός εκ των προτέρων

Εντολή repeat

(iv)

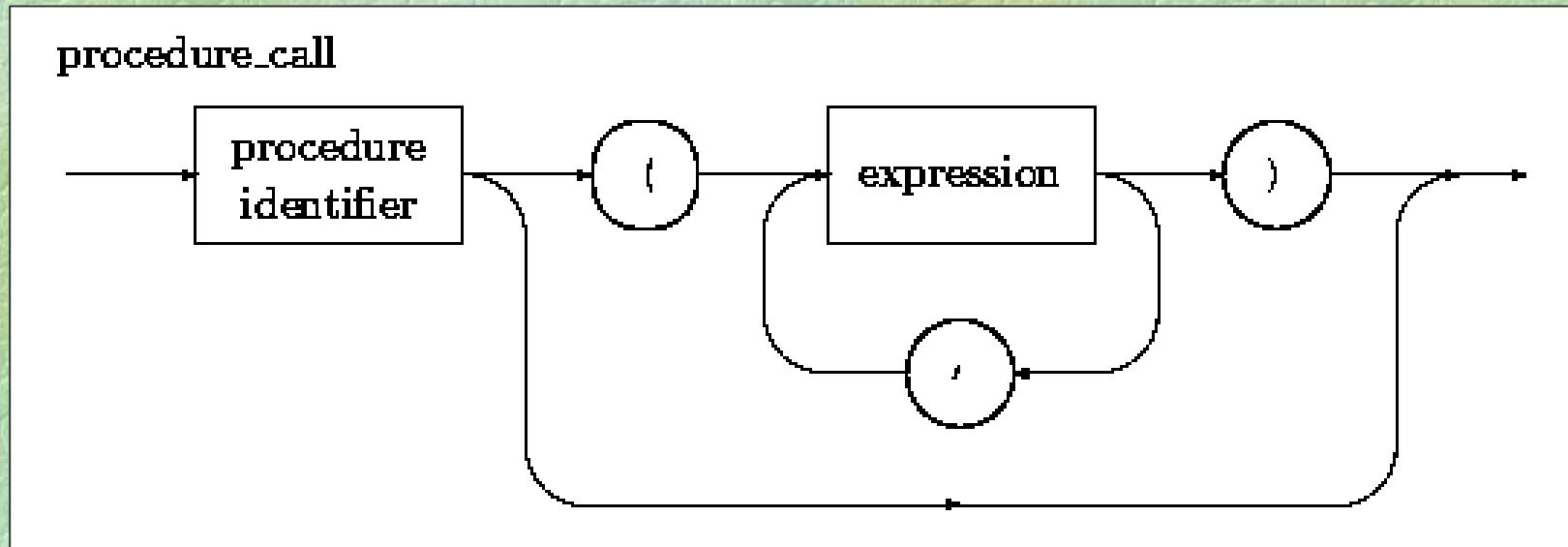
◆ Παράδειγμα

```
program primes(input, output);
  var p,t : integer;
begin
  writeln(2); p:=1;
  repeat p:=p+2; t:=1;
    repeat t:=t+2
    until p mod t = 0;
    if p=t then writeln(p)
  until p>100
end.
```

p	t
1	1
3	3
5	1
2	3
3	5
5	7
7	1
7	3
11	5
...	7
9	1
11	3
...	11

Κλήση διαδικασίας

◆ Συντακτικό διάγραμμα

◆ Παραδείγματα

`myproc(x, y+1, 3)`

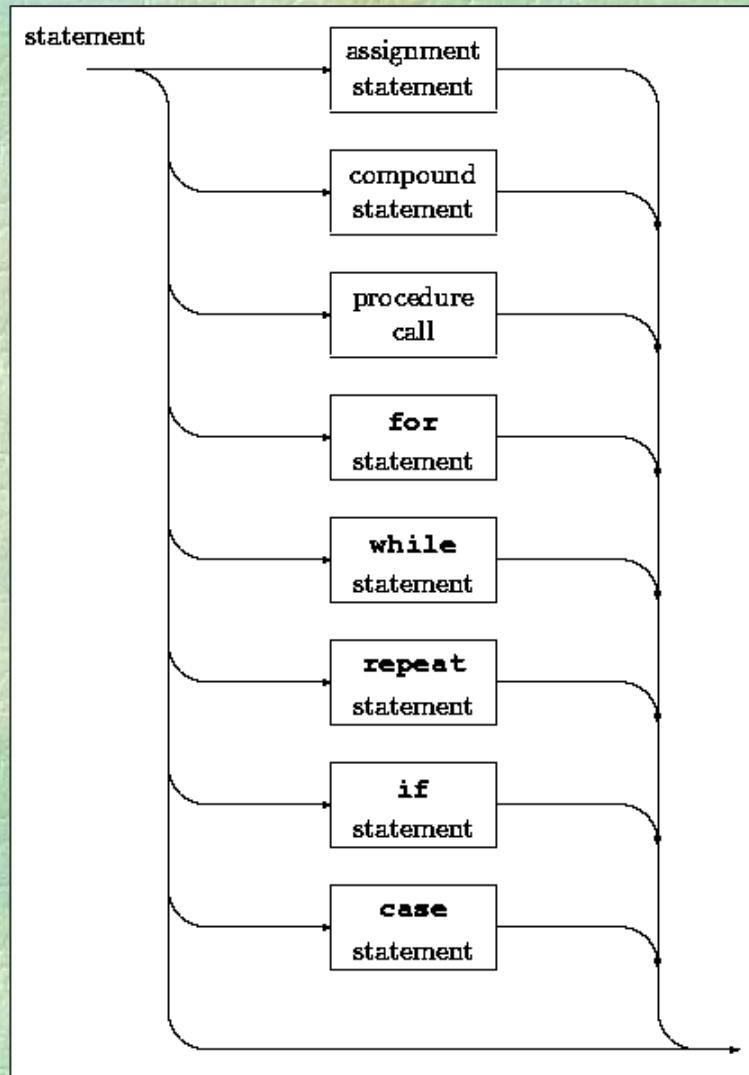
`write(x+y, 'wednesday', x-y); writeln`

Κενή εντολή

- ◆ Συμβολίζεται με την κενή συμβολοσειρά
- ◆ Δεν κάνει τίποτα όταν εκτελείται
- ◆ Παράδειγμα

```
if x>4 then  
begin  
    y:=1;  
    x:=x-5;      (* εδώ υπάρχει μια  
                   κενή εντολή *)  
end
```

Συντακτικό διάγραμμα εντολής

- ◆ **Ιδέα:** κάθε ανεξάρτητη λειτουργία του προγράμματος πρέπει να αντιστοιχεί σε ανεξάρτητο υποπρόγραμμα
- ◆ **Πλεονεκτήματα**
  - Ευκολότερη ανάπτυξη προγραμμάτων («διαιρεί και βασίλευε»)
  - Ευκολότερη ανίχνευση σφαλμάτων
  - Επαναχρησιμοποίηση έτοιμων υποπρογραμμάτων

Δομημένος προγραμματισμός (ii)

```
program tasks(input, output);
var n1, n2, sum, expr : integer;
procedure arith(x,y : integer;
                var s,e : integer);
begin s := x+y;
      e := sqr(x)+3*y+5
end;

begin
  write('Δώσε το n1: '); readln(n1);
  write('Δώσε το n2: '); readln(n2);
  arith(n1, n2, sum, expr);
  writeln('Αθροισμα = ', sum,
          ' έκφραση = ', expr)
end.
```

- ◆ Ορίζονται στο τμήμα δηλώσεων
- ◆ Κάθε ορισμός διαδικασίας περιέχει:
  - την επικεφαλίδα της
  - τις δικές της δηλώσεις
  - το σώμα της
- ◆ Καλούνται με αναγραφή του ονόματός τους και απαρίθμηση των παραμέτρων

- ◆ Εμβέλεια ενός ονόματος (π.χ. μεταβλητής) είναι το τμήμα του προγράμματος όπου επιτρέπεται η χρήση του
- ◆ Τοπικά (local) ονόματα είναι αυτά που δηλώνονται σε ένα υποπρόγραμμα
- ◆ Γενικά (global) ονόματα είναι αυτά που δηλώνονται στο κυρίως πρόγραμμα

- ◆ Τυπικές (formal) παράμετροι ενός υποπρογράμματος είναι οι αυτές που ορίζονται στην επικεφαλίδα του
- ◆ Πραγματικές (actual) παράμετροι ενός υποπρογράμματος είναι αυτές που δίνονται κατά την κλήση του
- ◆ Σε κάθε κλήση, οι πραγματικές παράμετροι πρέπει να αντιστοιχούν μία προς μία στη σειρά και στον τύπο με τις τυπικές

- ◆ Παράμετροι τιμών (κλήση με τιμή):
πέρασμα πληροφοριών από το καλούν
(πρόγραμμα) προς το καλούμενο
(υποπρόγραμμα)
- ◆ Παράμετροι μεταβλητών (κλήση με αναφορά)
πέρασμα πληροφοριών από το καλούν
(πρόγραμμα) προς το καλούμενο
(υποπρόγραμμα)
kαι αντίστροφα

```
program tasks2(input, output);
  var a, b : integer;
  procedure nochange(x : integer);
    var d : integer;
  begin write('nochange: ', );
    d:=2*x; x:=x+d; writeln(x)
  end;

  procedure change(var y : integer);
  begin write('change: ', );
    y:=y*2; writeln(y)
  end;

begin a:=1; b:=2; writeln(a,b);
  nochange(a); change(a); writeln(a,b);
  nochange(b); change(b); writeln(a,b)
end.
```

- ◆ Όπως οι διαδικασίες, αλλά επιστρέφουν μια τιμή ως **αποτέλεσμα**
- ◆ Δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εντολές αλλά μόνο σε παραστάσεις

◆ Παράδειγμα

```
program funcall(input, output);
  var n1, n2, n3 : integer;
  function average(a,b,c : integer) :
    integer;
begin
  average := (a+b+c) div 3
end;

begin n1:=10; n2:=15; n3:=20;
writeln('Average: ',
  average(n1, n2, n3))
end.
```

Βαθμιαία συγκεκριμενοποίηση

◆ Περιγραφή επίλυσης προβλήματος

- Εισαγωγή και αποθήκευση δεδομένων
  - τρόπος εισαγωγής δεδομένων
  - έλεγχος ορθότητας δεδομένων
- Αλγόριθμος επεξεργασίας
  - περιγραφή του αλγορίθμου
  - κωδικοποίηση στη γλώσσα προγραμματισμού
- Παρουσίαση αποτελεσμάτων
  - τρόπος και μορφή παρουσίασης αποτελεσμάτων

◆ Περιγραφή προβλήματος

- Δίνονται δύο θετικοί ακέραιοι a, b
- Ζητείται ο μέγιστος κοινός διαιρέτης τους

◆ Απλός αλγόριθμος

```
z := min(a, b);  
while (a mod z <> 0)  
      or (b mod z <> 0) do z := z-1;  
writeln(z)
```

- Ο αριθμός επαναλήψεων του βρόχου είναι της τάξης του $\min(a, b)$

◆ Αλγόριθμος με αφαιρέσεις

- Ιδέα: αν $i > j$ τότε $\text{gcd}(i, j) = \text{gcd}(i-j, j)$

- Αντίστοιχο πρόγραμμα

`i := a; j := b;`

`while (i>0) and (j>0) do`

`if i>j then i := i-j else j := j-i;`

`writeln(i+j)`

- Στη χειρότερη περίπτωση, ο αριθμός επαναλήψεων είναι της τάξης του $\max(a, b)$
- Στη μέση περίπτωση όμως, αυτός ο αλγόριθμος είναι καλύτερος του προηγούμενου

◆ Αλγόριθμος του Ευκλείδη

- Ιδέα: αντί πολλαπλών αφαιρέσεων χρησιμοποιούμε το υπόλοιπο της διαίρεσης
- Αντίστοιχο πρόγραμμα

```
i := a; j := b;  
while (i>0) and (j>0) do  
    if i>j then i := i mod j  
    else j := j mod i;  
writeln(i+j)
```

- Στη χειρότερη περίπτωση, ο αριθμός επαναλήψεων είναι της τάξης του $\log(a+b)$

```
program gcd(input, output);
δηλώσεις;
begin αρχικό μήνυμα στο χρήστη;
repeat μήνυμα που ζητάει είσοδο;
διάβασμα δύο ακεραίων;
if ορθή είσοδος then
begin αρχικοποίηση βρόχου;
while δεν τελείωσε do
χρήση της ιδέας του Ευκλείδη;
παρουσίαση αποτελεσμάτων
end
else μήνυμα σφάλματος
until συμφωνημένη είσοδος για τέλος
end.
```

Πρώτη
προσέγγιση

◆ Συγκεκριμενοποίηση

- χρήση της ιδέας του Ευκλείδη
  - if** $i > j$ **then** $i := i \bmod j$
  - else** $j := j \bmod i$
- συνθήκη «δεν τελείωσε»
  - $(i > 0) \text{ and } (j > 0)$
- αρχικοποίηση βρόχου
  - $i := a; j := b$
- διάβασμα δύο ακεραίων
  - readln(a, b)**

Δεύτερη
προσέγγιση

◆ Συγκεκριμενοποίηση (συνέχεια)

- ορθή είσοδος
($a>0$) and ($b>0$)
- συμφωνημένη είσοδος για τέλος
($a=0$) and ($b=0$)
- απομένουν μόνο: δηλώσεις, μηνύματα και σχόλια

Δεύτερη προσέγγιση

◆ Συμπληρώνουμε τα παραπάνω στο πρόγραμμα

◆ Το τελικό πρόγραμμα

(* Ευκλείδιος αλγόριθμος
Στάθης Ζάχος, 19 Οκτωβρίου 1990 *)

```
program gcd(input, output);

var a,b,i,j : integer;

begin
  writeln('Θα υπολογίσω το μ.κ.δ. ',
          'δύο θετικών ακεραίων');
  repeat
    writeln('Δώσε δύο θετικούς ',
            'ακέραιους ή 0 0 για έξοδο');
    readln(a, b);
```

◆ Το τελικό πρόγραμμα (συνέχεια)

```
if (a>0) and (b>0) then
begin i:=a; j:=b;
  while (i>0) and (j>0) do
    if i>j then i := i mod j
    else j := j mod i;
  writeln('μκδ(', a, ',', b,
         ') = ', i+j)
end
else writeln('δεν είναι θετικοί')
until (a=0) and (b=0)
end.
```

Αθροιστικό πρόγραμμα

(i)

```
program addition(input, output);  
  δηλώσεις;  
begin αρχικό μήνυμα στο χρήστη;  
  repeat  
    μήνυμα που ζητάει είσοδο;  
    áθροιση αριθμών;  
    παρουσίαση αποτελεσμάτων;  
    μήνυμα για να ξέρει ο χρήστης  
      πώς θα συνεχίσει ή θα σταματήσει  
  until συμφωνημένη είσοδος για τέλος  
end.
```

Πρώτη
προσέγγιση

◆ Συγκεκριμενοποίηση

- άθροιση αριθμών
*αρχικοποίηση βρόχου ;
repeat*
*είσοδος ενός αριθμού ;
άθροιση ;
είσοδος ενός συμβόλου
until σύμβολο διάφορο του +*

Δεύτερη
προσέγγιση

◆ Περαιτέρω συγκεκριμενοποίηση

- άθροιση αριθμών

```
sum := 0;
```

```
repeat
```

```
    read(number);
```

```
    sum := sum + number;
```

```
    read(symbol)
```

```
until symbol <> '+'
```

Τρίτη
προσέγγιση

◆ Το τελικό πρόγραμμα

(* *Αθροιστικό πρόγραμμα
Στάθης Ζάχος, 19 Οκτωβρίου 1990* *)

```
program addition(input, output);

var number,sum : integer;
    symbol      : char;

begin
    writeln('Πρόσθεση ακεραίων');
    repeat
        writeln('Δώσε τους ακεραίους ',
               'χωρισμένους με + ',
               'ή δώσε = για τέλος');
        ... (Implementation of addition logic)
    until symbol = '=';
```

◆ Το τελικό πρόγραμμα (συνέχεια)

```
sum := 0;
repeat read(number);
    sum := sum + number;
    read(symbol)
until symbol <> '+';
if symbol <> '=' then write('=');
writeln(sum);
write('Θέλεις να συνεχίσεις; ', 
      'Δώσε N/O και μετά enter: ');
readln(symbol)
until (symbol = 'o')
      or (symbol = 'O')
end.
```

Παρουσίαση και συντήρηση (i)

◆ Ποιοτικά χαρακτηριστικά προγραμμάτων

- Αναγνωσιμότητα
  - απλότητα
  - κατάλληλη επιλογή ονομάτων, π.χ.
`monthly_income`   `incomeBeforeTaxes`
  - στοίχιση
  - σχόλια
- Φιλικότητα προς το χρήστη
- Τεκμηρίωση
- Συντήρηση
- Ενημέρωση

◆ Στοίχιση

- Πρόγραμμα και υποπρογράμματα

program ...
δηλώσεις

begin
εντολές
end.

procedure ...
δηλώσεις

begin
εντολές
end

function ...
δηλώσεις

begin
εντολές
end

- Απλές εντολές

if ... **then**
εντολή
else
εντολή

while ... **do**
εντολή

for ... **do**
εντολή

◆ Στοίχιση (συνέχεια)

- Σύνθετες εντολές

**if ... then
begin**

εντολές

end

else

begin

εντολές

end

**while ... do
begin**

εντολές

end

**for ... do
begin**

εντολές

end

◆ Στοίχιση (συνέχεια)

- Σύνθετες εντολές (συνέχεια)

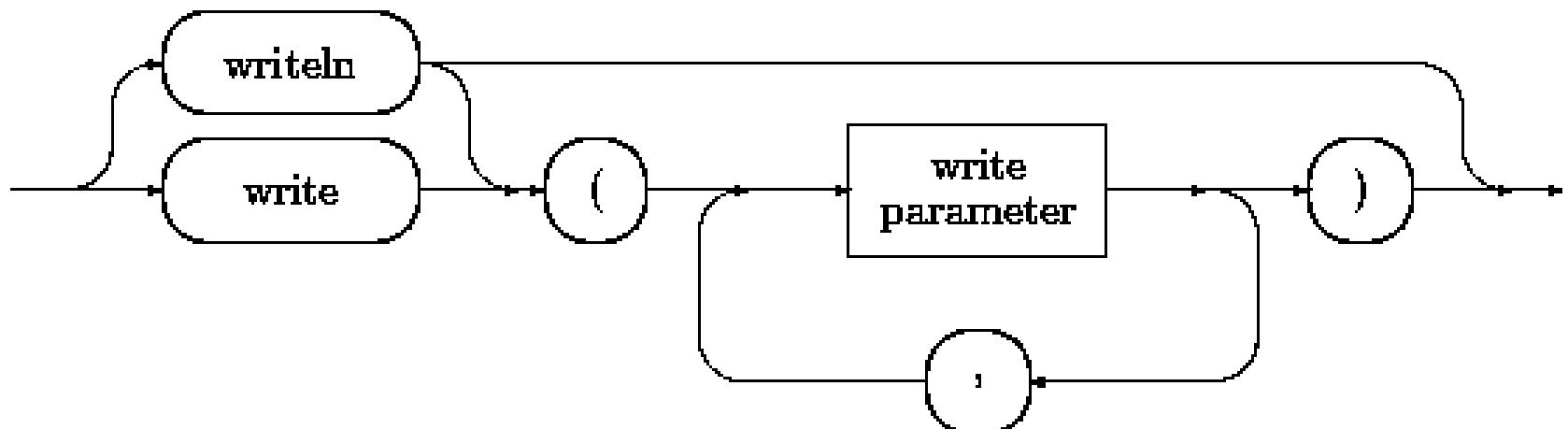
```
repeat           case ... of           with ... do
    εντολές       τιμή1 : εντολή1;
until ...         τιμή2 : εντολή2;
                  ...
                  τιμήn : εντολήn
end               begin             εντολές
                  end
```

Είσοδος και έξοδος

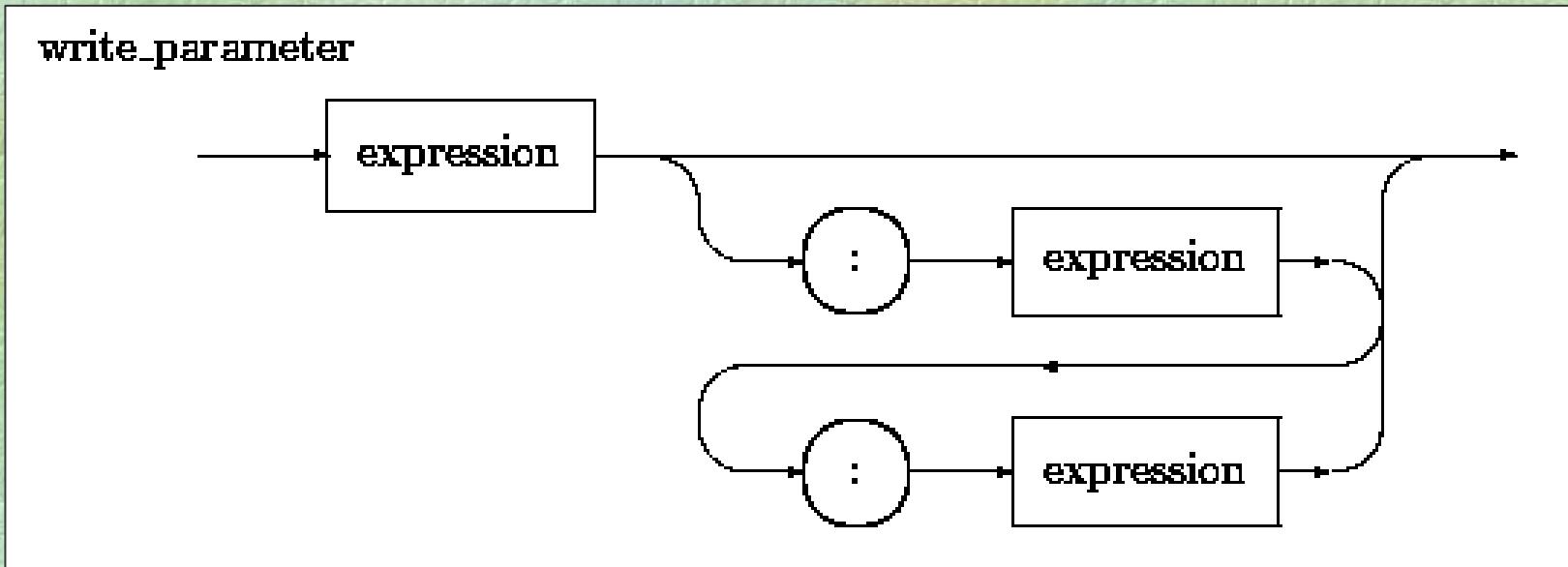
- ◆ Συσκευές εισόδου/εξόδου
- ◆ Είσοδος: εισαγωγή δεδομένων
  - π.χ. από το πληκτρολόγιο
- ◆ Έξοδος: παρουσίαση αποτελεσμάτων
  - π.χ. στην οθόνη
- ◆ Προκαθορισμένες διαδικασίες της Pascal
  - **read**, **readln**
  - **write**, **writeln**

◆ Έξοδος με μορφοποίηση

write_statement

◆ Έξοδος με μορφοποίηση (συνέχεια)

- ◆ Συμβολοσειρές, χωρίς μορφοποίηση

```
program stars(input, output);
  var i, j : integer;
begin
  for i := 0 to 5 do
    begin
      for j := 1 to 2*i do write('*');
      writeln('$')
    end
end.
```

\$
**\$
****\$
*****\$
*****\$
*****\$

- ◆ Ακέραιες τιμές, χωρίς μορφοποίηση

```
program example(input, output);
  var x, y, sum : integer;
begin
  x := 3; y := 6;
  sum := x + y;
  writeln(x, '+', y, '=', sum)
end.
```

3+

6=

9

- ◆ Ακέραιες τιμές, χωρίς μορφοποίηση

```
program indent(input, output);  
begin  
    writeln('x =', 42);  
    writeln('y =', -324);  
    writeln('z =', 123837)  
end.
```

x =	42
y =	-324
z =	123837

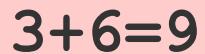
- ◆ Ακέραιες τιμές, με μορφοποίηση

`writeln(42:4)`

- ◆ Το προηγούμενο παράδειγμα

```
program example(input, output);
  var x, y, sum : integer;
begin
  x := 3; y := 6;
  sum := x + y;
  writeln(x:0, '+', y:0, '=', sum:0)
end.
```


$$3+6=9$$

- ◆ Πραγματικές τιμές, με μορφοποίηση

`writeln(3.14159:8:4)`

3 . 1 4 1 6

- ◆ Παράδειγμα

```
program temperatures(input,output);
var i : integer; par, mos : real;
begin par := 20.5; mos := -4.3;
writeln('Paris':10, par:6:1);
for i:=1 to 14 do write('-'); writeln;
writeln('Moscow':10, mos:6:1)
end.
```

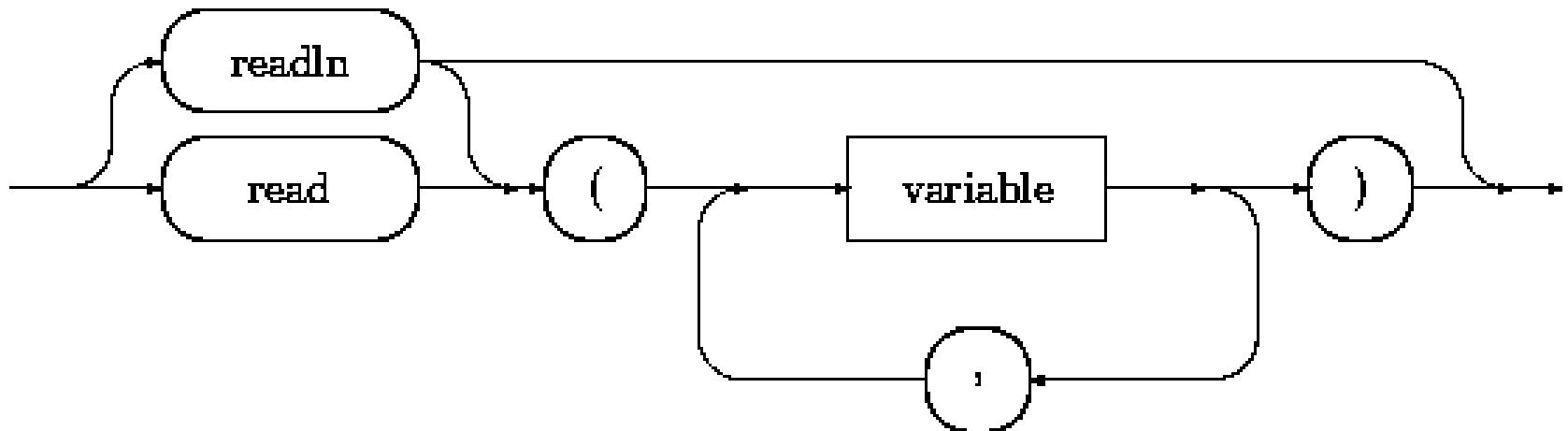
Paris 20.5

Moscow -4.3

◆ Συντακτικό διάγραμμα

read_statement

◆ Αποθηκευτικός χώρος (buffer)

- παρεμβάλλεται μεταξύ του πληκτρολογίου και του προγράμματος
- εκεί αποθηκεύονται **προσωρινά** τα δεδομένα που πληκτρολογεί ο χρήστης μέχρι να διαβαστούν από το πρόγραμμα
- η εισαγωγή στο buffer γίνεται με το πάτημα του πλήκτρου **enter**
- αρχικά ο buffer είναι κενός

◆ Παραδείγματα

◆ Παράδειγμα

```
program example5(input,output);
  var x, y, sum : integer;
begin
  writeln('Θα προσθέσω δύο ακεραίους');
  write('Δώσε το x και <enter>: ');
  read(x);
  write('Δώσε το y και <enter>: ');
  read(y);
  sum := x + y;
  writeln(x:0, '+', y:0, '=', sum:0)
end.
```

◆ Πρώτη εκτέλεση παραδείγματος

Θα προσθέσω δύο ακεραίους

Δώσε το x και <enter>: 3 <enter>

Δώσε το y και <enter>: 6 <enter>

$$3+6=9$$

◆ Δεύτερη εκτέλεση παραδείγματος

Θα προσθέσω δύο ακεραίους

Δώσε το x και <enter>: 3 6 <enter>

Δώσε το y και <enter>: 3+6=9

- ◆ Αρχεία εισόδου και εξόδου
- ◆ Παράδειγμα με αρχείο εισόδου

```
program test1(input, output, F);
  var f : text;
begin
  reset(f);
  ...
  read(f, ...);
  ...
  close(f)
end.
```

◆ Παράδειγμα με αρχείο εξόδου

```
program test2(input, output, G) ;
  var g : text;
begin
  rewrite(g);
  ...
  write(g, ...);
  ...
  close(g)
end.
```

◆ Είδη ορθότητας

- Συντακτική
- Νοηματική
- Σημασιολογική

◆ Σημασιολογική ορθότητα ελέγχεται:

- με δοκιμές (testing)
- με μαθηματική επαλήθευση

◆ Παράδειγμα: εύρεση γινομένου

```
function mult(x,y : integer) : integer;
    var i,z : integer;
begin
    z := 0;
    for i := 1 to x do z := z+y;
    mult := z
end
```

◆ Ισχυρισμός:

- Η συνάρτηση υπολογίζει το γινόμενο δυο φυσικών αριθμών x και y

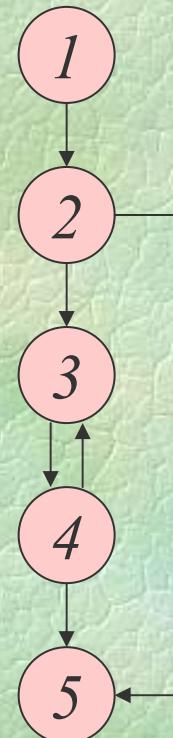
- ◆ Εντοπισμός σημείων όπου θα γραφούν βεβαιώσεις

```

function mult(x,y : integer) : integer;
    var i,z : integer;
begin (*1*)
    z := 0; (*2*)
    for i := 1 to x do (*3*)
        z := z+y (*4*) ;
    (*5*) mult := z
end

```

- ◆ Καταγραφή όλων των δυνατών τρόπων ροής ελέγχου

◆ Βεβαιώσεις

(*1 – Βεβαίωση εισόδου: $x \geq 0, y \geq 0$ *)

$z := 0;$

(*2 : $x \geq 0, y \geq 0, z = 0$ *)

for $i := 1$ **to** x **do**

(*3 – Αναλλοίωτη βρόχου:

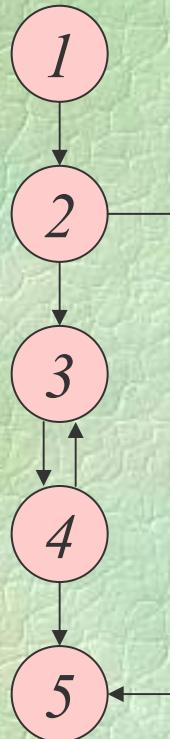
$x \geq 0, y \geq 0, i \leq x, z = y * (i-1)$ *)

$z := z + y$

(*4 : $x \geq 0, y \geq 0, z = y * i$ *) ;

(*5 – Βεβαίωση εξόδου: $x \geq 0, y \geq 0, z = y * x$ *)

mult := z

◆ Επαλήθευση: για κάθε δυνατό τρόπο ροής

$1 \rightarrow 2, 2 \rightarrow 3, 2 \rightarrow 5, 3 \rightarrow 4, 4 \rightarrow 3, 4 \rightarrow 5$

- ◆ Παράδειγμα: υπολογισμός δύναμης με επαναλαμβανόμενο τετραγωνισμό

```
function power(y:real; j:integer):real;
    var x,z:real; i:integer;
begin (*1*) x:=y; i:=j; (*2*)
    if i<0 then
begin (*3*) x:=1/x; i:=abs(i) end;
(*4*) z:=1;
while i>0 do
begin (*5*) if odd(i) then z:=z*x;
(*6*) x:=sqr(x); i:=i div 2 (*7*)
end;
(*8*) power:=z
end
```

Ορθότητα

(vi)

◆ Ροή ελέγχου

◆ Βεβαιώσεις

(*1 – Βεβαίωση εισόδου: $x : \text{real}$, $y : \text{integer} *$)

(*2 : $x = y$, $i = j *$)

(*3 : $i < 0 *$)

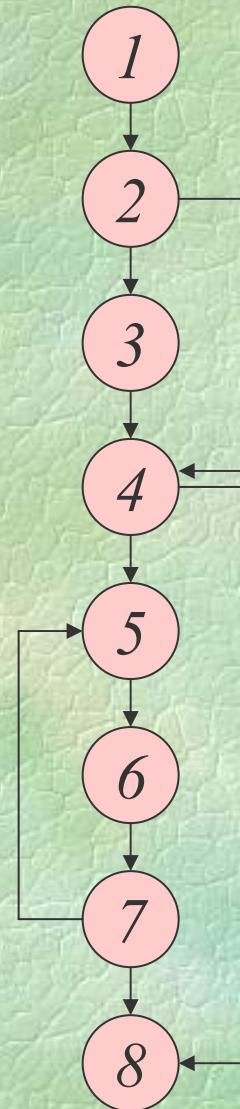
(*4 : $i \geq 0$, $y^j = x^i *$)

(*5 – Αναλλοίωτη βρόχου: $i \geq 0$, $y^j = z * x^i *$)

(*6 : $i \geq 0$, $y^j = z * x^i$ αν i άρτιος,
                 $y^j = z * x^{i-1}$ αν i περιττός *)

(*7 : $y^j = z * x^i *$)

(*8 – Βεβαίωση εξόδου: $y^j = z *$)

◆ Μερική ορθότητα (partial correctness)

- αν το πρόγραμμα σταματήσει,
τότε το αποτέλεσμα θα είναι ορθό

◆ Ολική ορθότητα (total correctness)

- το πρόγραμμα θα σταματήσει
και το αποτέλεσμα θα είναι ορθό

Τακτικοί τύποι

◆ Οι τύποι **integer**, **boolean** και **char**

◆ Απαριθμητοί τύποι

```
type color = (white, red, blue, green,
               yellow, black, purple);
sex     = (male, female);
day    = (mon, tue, wed, thu, fri,
         sat, sun);

var c : color; d : day;
```

◆ Πράξεις με τακτικούς τύπους

- συναρτήσεις **succ**, **pred**, **ord**
- τελεστές σύγκρισης **=**, **<>**, **<**, **>**, **<=**, **>=**

Τύποι υποπεριοχής

- ◆ Ορίζουν υποπεριοχές τακτικών τύπων

```
type grade    = 0..10;
      digit   = '0'..'9';
      workday = mon..fri;
var i : -10..10;
```

- ◆ Δομημένη μεταβλητή: αποθηκεύει μια συλλογή από τιμές δεδομένων
- ◆ Πίνακας (array): δομημένη μεταβλητή που αποθηκεύει πολλές τιμές του ίδιου τύπου

`var n : array [1..5] of integer;`

ορίζει έναν πίνακα πέντε ακεραίων, τα στοιχεία του οποίου είναι:

`n[1], n[2], n[3], n[4], n[5]`

και έχουν τύπο `integer`

◆ Παραδείγματα

```
var a : array [1..10] of real;  
      b : array ['a'..'z'] of integer;  
      c : array [mon..sun] of char;  
  
...  
  
a[1] := 4.2;  
readln(a[3]);  
a[10] := a[1];  
  
b['n'] := b['x']+1;  
  
c[tue] := 't'
```

◆ Διάβασμα ενός πίνακα

- γνωστό μέγεθος

```
for i:=1 to 10 do read(a[i])
```

- πρώτα διαβάζεται το μέγεθος

```
read(howmany) ;
```

```
for i:=1 to howmany do read(a[i])
```

- στα παραπάνω πρέπει να προηγηθούν

```
var a : array [1..10] of real;  
i, howmany : 1..10;
```

◆ Διάβασμα ενός πίνακα (συνέχεια)

- τερματισμός με την τιμή 0
read(x); i:=0;
while x<>0 do
begin i:=i+1; a[i]:=x; read(x) end
- στο παραπάνω πρέπει να προηγηθούν
var a : array [1..10] of real;
i : 0..10; x : real;
- Προσοχή: δε γίνεται έλεγχος για το πλήθος των στοιχείων που δίνονται!

Πράξεις με πίνακες

◆ Απλές πράξεις, π.χ.

```
a[k] := a[k]+1;
```

```
a[k] := a[1]+a[n];
```

```
for i:=1 to 10 do writeln(a[i]);
```

```
if a[k] > a[k+1] then ...
```

◆ Αρχικοποίηση (με μηδενικά)

```
for i:=1 to 10 do a[i]:=0
```

```
for ch:='a' to 'z' do b[ch]:=0
```

◆ Εύρεση ελάχιστου στοιχείου

```
x := a[1];
```

```
for i:=2 to 10 do
```

```
  if a[i] < x then x := a[i]
```

- ◆ **Πρόβλημα** (αναζήτησης): δίνεται ένας πίνακας ακεραίων **a** και ζητείται να βρεθεί αν υπάρχει ο ακέραιος **x** στα στοιχεία του

```
program search(input,output);
  var x : integer;
      a : array [1..10] of integer;
  άλλες δηλώσεις;
begin τίτλος επικεφαλίδα;
  οδηγίες στο χρήστη;
  read(x);
  διάβασμα του πίνακα;
  ψάξιμο στον πίνακα για τον x;
  παρουσίαση αποτελεσμάτων
end.
```

◆ Μια δυνατή συγκεκριμενοποίηση

```
for i:=1 to 10 do read(a[i]);  
i:=0;  
repeat i:=i+1 until (a[i]=x) or (i=10);  
  
if a[i]=x then  
    writeln('Το βρήκα στη θέση ', i)  
else  
    writeln('Δεν το βρήκα')
```

- Στη χειρότερη περίπτωση θα ελεγχθούν όλα τα στοιχεία του πίνακα
- Απαιτούνται $a n + b$ βήματα $\Rightarrow$ γραμμική (a, b σταθερές, n το μέγεθος του πίνακα)

◆ Εναλλακτική συγκεκριμενοποίηση #1

```
i:=0;  
repeat i:=i+1;  
    if a[i]=x then found:=true  
                  else found:=false  
until found or (i=10);  
  
if found then  
    writeln('Το βρήκα στη θέση ', i)  
else  
    writeln('Δεν το βρήκα')
```

◆ Εναλλακτική συγκεκριμενοποίηση #2

```
i:=0; found:=false;  
repeat i:=i+1;  
    if a[i]=x then found:=true  
until found or (i=10);  
  
if found then  
    writeln('Το βρήκα στη θέση ', i)  
else  
    writeln('Δεν το βρήκα')
```

◆ Εναλλακτική συγκεκριμενοποίηση #3

```
i:=0;  
repeat i:=i+1; found := a[i]=x  
until found or (i=10);  
  
if found then  
    writeln('Το βρήκα στη θέση ', i)  
else  
    writeln('Δεν το βρήκα')
```

- ◆ Προϋπόθεση: ο πίνακας να είναι ταξινομημένος, π.χ. σε αύξουσα διάταξη
- ◆ Είναι πολύ πιο αποδοτική από τη γραμμική αναζήτηση
  - Στη χειρότερη περίπτωση απαιτούνται $a \log_2 n + b$ βήματα (a, b σταθερές, n το μέγεθος του πίνακα)

◆ Το πρόγραμμα

```
program binsearch(input,output);
  const n=100;
  var i,howmany,mid,first,last : 0..n;
      a : array [1..n] of integer;
      x : integer; found : boolean;
begin Μήνυμα επικεφαλίδα και οδηγίες χρήσης;
  read(howmany); (* κατά αύξονσα σειρά *)
  for i:=1 to howmany do read(a[i]);
  read(x);
Αναζήτηση και εμφάνιση αποτελέσματος
end.
```

◆ Αναζήτηση και εμφάνιση αποτελέσματος

```
first:=1; last:=howmany;  
found := false;  
while not found and (first<=last) do  
begin mid := (first+last) div 2;  
    found := x=a[mid];  
    if x<a[mid] then last:=mid-1  
        else first:=mid+1  
end;  
if found then writeln(mid)  
    else writeln('not found')
```

- ◆ Πρόβλημα: να αναδιαταχθούν τα στοιχεία ενός πίνακα ακεραίων σε αύξουσα σειρά
- ◆ Μια από τις σημαντικότερες εφαρμογές των ηλεκτρονικών υπολογιστών
- ◆ Βασική διαδικασία: εναλλαγή τιμών

```
procedure swap(var x, y : integer);  
    var save : integer;  
begin  
    save:=x; x:=y; y:=save  
end
```

◆ Μέθοδος της φυσαλίδας

```
for i:=1 to n-1 do
    for j:=n-1 downto i do
        if a[j] > a[j+1] then
            swap(a[j], a[j+1])
```

◆ Πλήθος συγκρίσεων

$$(n-1) + (n-2) + \dots + 2 + 1 = n(n-1)/2$$

της τάξης του n^2 $\Rightarrow O(n^2)$

◆ Παράδειγμα εκτέλεσης

input: 12 4 9 8 6 7 5

---

12 4 9 8 6 5 7

12 4 9 8 5 6 7

12 4 9 5 8 6 7

12 4 5 9 8 6 7

12 4 5 9 8 6 7

$i = 1$: 4 12 5 9 8 6 7

---

4 12 5 9 8 6 7

4 12 5 9 6 8 7

4 12 5 6 9 8 7

4 12 5 6 9 8 7

$i = 2$: 4 5 12 6 9 8 7

---

4 5 12 6 9 7 8

4 5 12 6 7 9 8

4 5 12 6 7 9 8

$i = 3$: 4 5 6 12 7 9 8

---

4 5 6 12 7 8 9

4 5 6 12 7 8 9

$i = 4$: 4 5 6 7 12 8 9

---

4 5 6 7 12 8 9

$i = 5$: 4 5 6 7 8 12 9

$i = 6$: 4 5 6 7 8 9 12

Πολυδιάστατοι πίνακες

◆ Παράδειγμα

```
var a : array [1..10,5..16] of integer;  
...  
a[1,13] := 42;  
for i:=1 to 10 do  
  for j:=5 to 16 do read(a[i,j])
```

◆ Ισοδύναμος ορισμός και χρήση

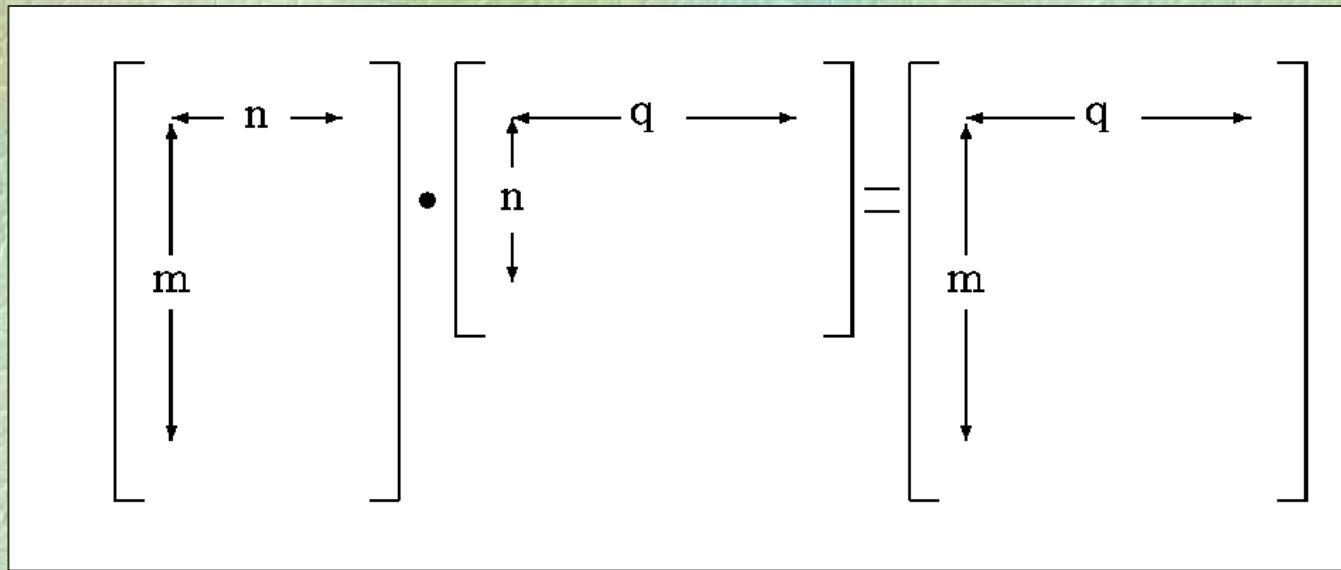
```
var a : array [1..10] of  
              array [5..16] of integer;  
... a[i][j] ...
```

Πολλαπλασιασμός πινάκων

(i)

- ◆ Δίνονται οι πίνακες: a ($m \times n$) , b ($n \times q$)
- ◆ Ζητείται ο πίνακας: $c = a \cdot b$ ($m \times q$) όπου:

$$c_{i,j} = \sum_{k=1}^n a_{i,k} b_{k,j}$$

Πολλαπλασιασμός πινάκων (ii)

◆ Το πρόγραμμα

```
var a : array [1..m,1..n] of real;  
      b : array [1..n,1..q] of real;  
      c : array [1..m,1..q] of real;  
  
...  
  
for i:=1 to m do  
  for j:=1 to q do  
    begin  
      c[i,j] := 0;  
      for k:=1 to n do  
        c[i,j] := c[i,j] + a[i,k]*b[k,j]  
    end
```

◆ Διδιάστατοι πίνακες ($n \times n$) που περιέχουν όλους τους φυσικούς μεταξύ 0 και $n^2 - 1$

- το άθροισμα των στοιχείων κάθε στήλης, γραμμής και διαγωνίου είναι σταθερό

◆ Πρόβλημα: κατασκευή μαγικού τετραγώνου ($n \times n$) για περιττό n

10	9	3	22	16
17	11	5	4	23
24	18	12	6	0
1	20	19	13	7
8	2	21	15	14

Μαγικά τετράγωνα

(ii)

0									

0									
1									

0									
1									

3									
1									

3									
4									
0									

3									
5	4								
0									

3									
5	4								
6	0								

3									
5	4								
6	0								

3									
5	4								
6	0								

9	3								
5	4								
6	0								

10	9	3							
5	4								
6	0								

10	9	3							
11	5	4							
6	0								

◆ Κατασκευή για περιπτώ n

```
i:=n div 2; j:=n; k:=0;  
for h:=1 to n do  
begin j:=j-1; a[i,j]:=k; k:=k+1;  
    for m:=2 to n do  
        begin j:=(j+1) mod n; i:=(i+1) mod n;  
            a[i,j]:=k; k:=k+1  
    end  
end;  
  
for i:=0 to n-1 do  
begin  
    for j:=0 to n-1 do write(a[i,j]:4);  
    writeln  
end
```

◆ Τύπος **real**

- προσεγγίσεις πραγματικών αριθμών
- **trunc**: ακέραιο μέρος (αποκοπή)
- **round**: στρογγυλοποίηση

◆ Παράσταση κινητής υποδιαστολής

- mantissa και εκθέτης $\pm m \cdot 2^x$
όπου $0.5 \leq m < 1$ και $x \in \mathbf{Z}$ ή $m = x = 0$
- το m είναι περιορισμένης ακρίβειας,
π.χ. 8 σημαντικά ψηφία

◆ Αριθμητικά σφάλματα

$$1000000 + 0.000000001 = 1000000 \quad \text{γιατί;}$$

◆ Αναπαράσταση των αριθμών

$$1000000 \approx 0.95367432 \cdot 2^{20}$$

$$0.000000001 \approx 0.53687091 \cdot 2^{-29}$$

$$\approx 0.00000000 \cdot 2^{20}$$

$$\text{άθροισμα} \approx 0.95367432 \cdot 2^{20}$$

Εύρεση τετραγωνικής ρίζας (i)

◆ Χωρίς χρήση της συνάρτησης **sqrt**

◆ Μέθοδος Newton

- Δίνεται ο αριθμός $x > 0$
- Έστω προσέγγιση y της ρίζας, με $y \leq \sqrt{x}$
- Έστω $z = x / y$
- Το z είναι προσέγγιση της ρίζας, με $\sqrt{x} \leq z$
- Για να βρω μια καλύτερη προσέγγιση, παίρνω το μέσο όρο των y και z
- Επαναλαμβάνω όσες φορές θέλω

Εύρεση τετραγωνικής ρίζας (ii)

◆ Ακολουθία προσεγγίσεων

$$y_0 = 1 \qquad y_{i+1} = \frac{1}{2} \left(y_i + \frac{x}{y_i} \right)$$

◆ Παράδειγμα: $\sqrt{37}$ (6.08276253)

$$y_0 = 1$$

$$y_4 = 6.143246$$

$$y_1 = 19$$

$$y_5 = 6.083060$$

$$y_2 = 10.473684$$

$$y_6 = 6.082763$$

$$y_3 = 7.003174$$

...

Εύρεση τετραγωνικής ρίζας (iii)

```
function sqroot(x : real) : real;
  const eps = 0.00001;      (* 1E-5 *)
  var old, new : real;
begin
  new := 1;
  repeat
    old := new;
    new := (old + x/old) / 2
  until (* συνθήκη τερματισμού *);
  sqroot := new
end
```

Εύρεση τετραγωνικής ρίζας (iv)

◆ Εναλλακτικές συνθήκες τερματισμού

Εύρεση τετραγωνικής ρίζας (v)

◆ Εναλλακτικές συνθήκες τερματισμού

- Απόλυτη σύγκλιση κατά Cauchy
 $\text{abs}(\text{new-old}) < \text{eps}$
- Σχετική σύγκλιση
 $\text{abs}(\text{new-old}) / \text{new} < \text{eps}$

Προκαθορισμένες συναρτήσεις

Συναρτήσεις	Τύπος ορίσματος	Τύπος αποτελέσματος
abs, sqr (απόλυτο) (τετράγωνο)	integer, real	ίδιος
sin, cos, exp, ln (ημ) (συν) (εκθ) (log)	integer, real	real
sqrt, arctan (ρίζα) (τοξεφ)		
odd (περιττός)	integer	boolean
eof, eoln	text	boolean
trunc, round	real	integer
succ (επόμενος) pred (προηγούμενος)	integer, boolean, char	ίδιος
ord (χωδικός ASCII) (αντίστροφη της ord)	char integer	integer char

◆ Μορφοποίηση εξόδου (επανάληψη)

- `write(i:15)`
- `write(' | ':40)`
- `write(x:10:4)`

◆ Γραφικές παραστάσεις με χαρακτήρες

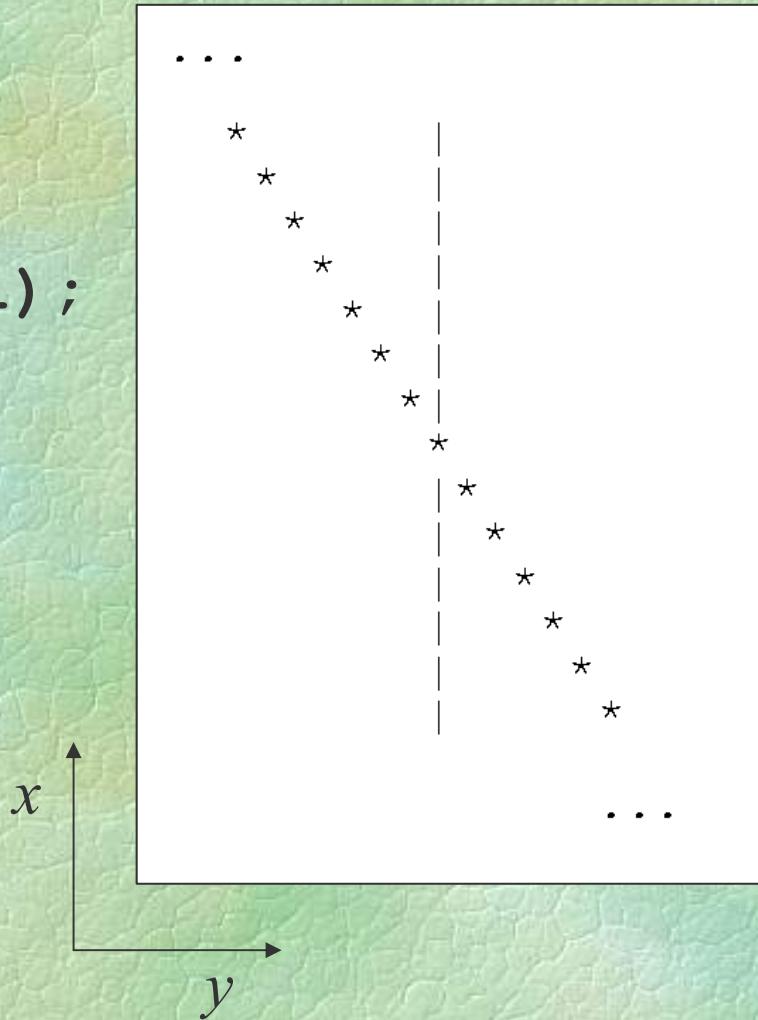
- Συνάρτηση $y = f(x)$
- Συνήθως μας βολεύει να έχουμε τον άξονα των x κατακόρυφο και τον άξονα των y οριζόντιο

Γραφικές παραστάσεις

(ii)

◆ Παράδειγμα: $f(x) = -x$

```
for i:=1 to 39 do
    writeln('*':i, '|':40-i);
writeln('*':40);
for i:=1 to 39 do
    writeln(' '|40, '*'':i)
```


◆ Παράδειγμα: $f(x) = 18 \sin x + 15 \cos 2x$

```
program graph(output);
var k,n : integer; pi : real;
procedure axis;
var i : integer;
begin
  for i := 1 to 79 do write('-');
  writeln
end;
```

◆ Παράδειγμα (συνέχεια)

```
function f(j : integer) : integer;
    var x,y : real;
begin x := pi * j / 18;
    y := 18 * sin(x) + 15 * cos(2*x);
    f := round(y)
end;

begin pi := 4 * arctan(1); axis;
    for n := -18 to 18 do
begin k := f(n) + 40;
    writeln(' | ', '*' :k, ' | ':79-k)
end;
axis
end.
```

Γραφικές παραστάσεις

(v)

◆ Παράδειγμα: $f(x) = (3 \cos x) / x$

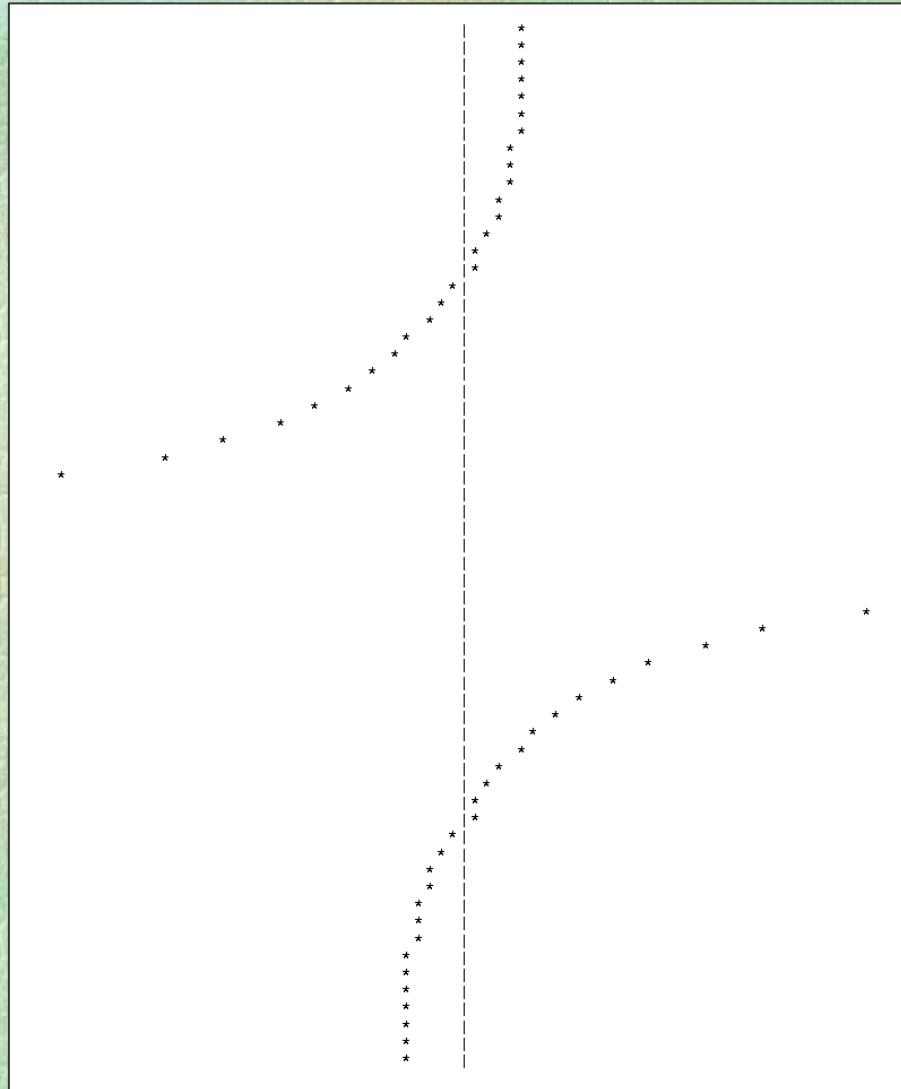
```
program printplot(output);
  const deltax = 0.1;
  bound = 30; wid = 39;
  scale = 5; shift0 = 40;
  var i : -bound..bound;
      n : integer; x : real;
  function f(x : real) : real;
    const eps = 1E-5;
    huge = (* μεγάλος αριθμός *);
begin
  if abs(x)<eps then f := huge
  else f := 3 * cos(x) / x
end;
```

◆ Παράδειγμα (συνέχεια)

```
begin
    x := - bound * deltax;
    for i := - bound to bound do
begin
    n := round(scale*f(x));
    if abs(n)>wid then
        writeln ('|':shift0)
    else if n<0 then
        writeln('*':n+shift0,'|':-n)
    else
        writeln('|':shift0,'*':n);
    x := x + deltax
end
end.
```

Γραφικές παραστάσεις

(viii)

◆ Παράδειγμα: $f(x)$ και $g(x)$

```
program twocurves(output);
const ...;
var ...;
    line: array[-wid..wid] of char;
function one(...); ...
function two(...); ...
begin
    for j:=-wid to wid do line[j]:=' ';
    line[0]:='|';
    ...
end.
```

◆ Παράδειγμα (συνέχεια)

```
for i := ...
begin
    n := ...one...; m := ...two...
    line[n] :='*'; line[m] :='.';
    for j:=-wid to wid do
        write(line[j]);
    writeln;
    line[n] := ' '; line[m] := ' ';
    line[0] := '|';
    x := x + delta
end
end.
```

Τριγωνομετρικές συναρτήσεις (i)

- ◆ Συνημίτονο με ανάπτυγμα Taylor

$$\cos(x) = \sum_{i=0}^{\infty} (-1)^i \frac{x^{2i}}{(2i)!}$$

- ◆ για τον όρο με δείκτη $i+1$ έχουμε:

$$(-1)^{i+1} \frac{x^{2i+2}}{(2i+2)!} = - \left[(-1)^i \frac{x^{2i}}{(2i)!} \right] \frac{x^2}{(2i+1)(2i+2)}$$

- ◆ οπότε αν $n = 2i+1$ έχουμε:

$$newterm = -oldterm \frac{x^2}{n(n+1)}$$

Τριγωνομετρικές συναρτήσεις (ii)

```
function mycos(x : real) : real;  
  const eps = 1E-5;  
  var sqx, term, sum : real;  
      n : integer;  
  
  begin n := -1; sqx := sqr(x);  
        term := 1; sum := 1;  
        repeat n := n + 2;  
              term := -term * sqx / (n*(n+1));  
              sum := sum + term  
        until abs(term/sum) < eps;  
  mycos := sum  
end
```

Αναδρομή

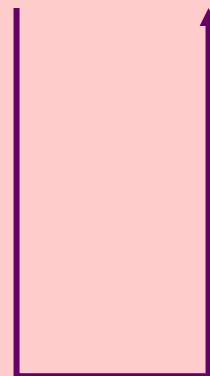
(i)

- ◆ Αναδρομικές διαδικασίες ή συναρτήσεις:
αυτές που καλούν τον εαυτό τους
- ◆ Το αρχικό πρόβλημα ανάγεται στην
επίλυση ενός ή περισσότερων μικρότερων
προβλημάτων του ίδιου τύπου
- ◆ Παράδειγμα: παραγοντικό
  - $n! = n * (n-1) * (n-2) * \dots * 2 * 1$
  - Αναδρομικός ορισμός
$$0! = 1 \quad (n+1)! = (n+1) * n!$$

◆ Παράδειγμα: παραγοντικό (συνέχεια)

```
function fact(n : integer) : integer;  
begin  
    if n=0 then fact := 1  
            else fact := fact(n-1) * n  
end
```

πρόγραμμα καλεί **fact(3)**
fact(3) καλεί **fact(2)**
fact(2) καλεί **fact(1)**
fact(1) καλεί **fact(0)**
fact(0)

συνεχίζει...
επιστρέφει 6
επιστρέφει 2
επιστρέφει 1
επιστρέφει 1

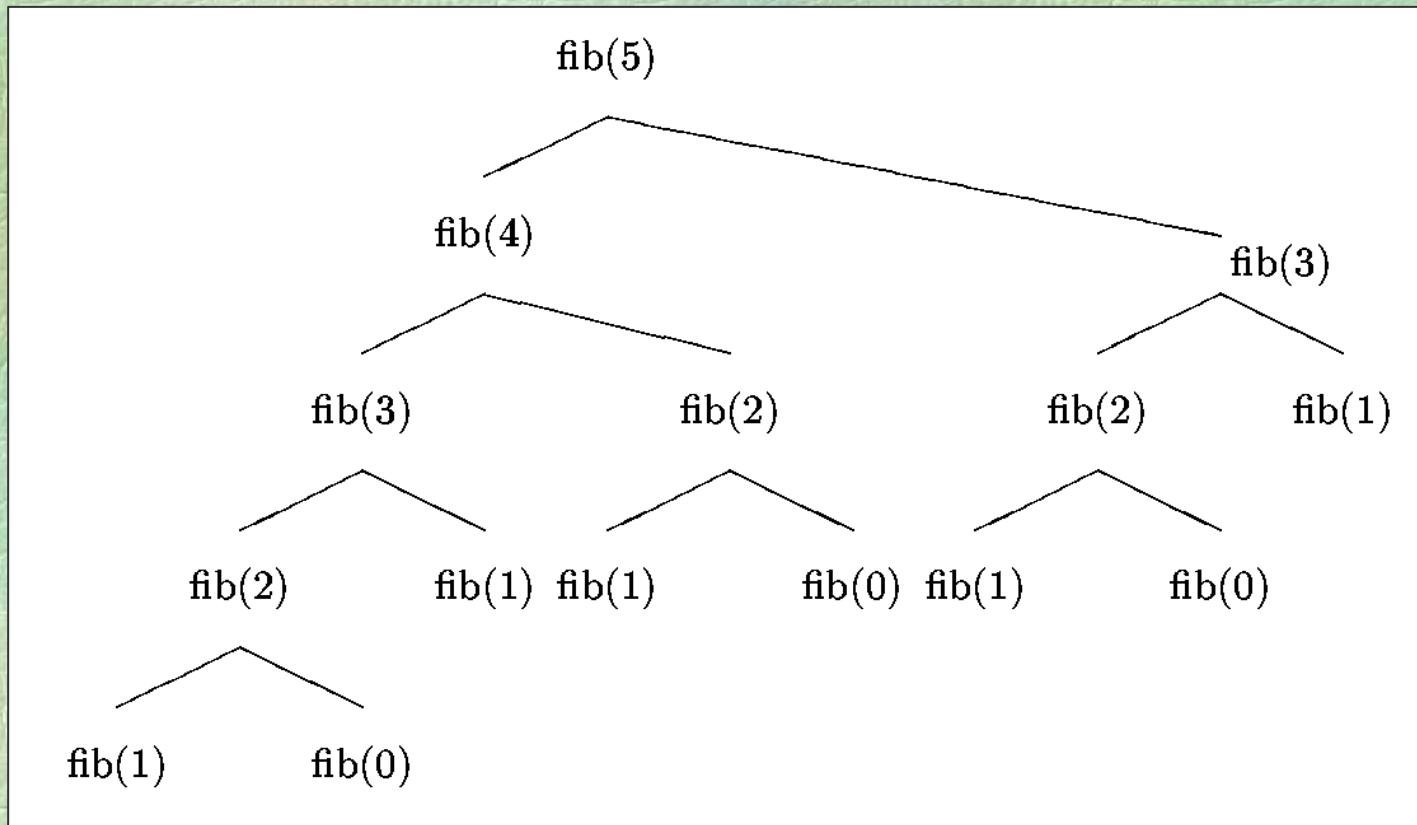
◆ Αριθμοί Fibonacci

- $F_0 = 1$, $F_1 = 1$
- $F_{n+2} = F_n + F_{n+1}$, $\forall n \in \mathbf{N}$

◆ Αναδρομική συνάρτηση υπολογισμού

```
function fib(n : integer) : integer;  
begin  
    if (n=0) or (n=1) then  
        fib := 1  
    else  
        fib := fib(n-1) + fib(n-2)  
    end
```

- ◆ Αυτός ο αναδρομικός υπολογισμός των αριθμών Fibonacci δεν είναι αποδοτικός

◆ Μέγιστος κοινός διαιρέτης

- Αναδρομική υλοποίηση του αλγορίθμου του Ευκλείδη

```
function gcd(i,j : integer) : integer;
begin
  if (i=0) or (j=0) then
    gcd := i+j
  else if i > j then
    gcd := gcd(i mod j, j)
  else
    gcd := gcd(i, j mod i)
end
```

◆ Συνάρτηση παρόμοια με του Ackermann

$$z(i, j, 0) = j+1$$

$$z(i, 0, 1) = i$$

$$z(i, 0, 2) = 0$$

$$z(i, 0, n+3) = 1$$

$$z(i, j+1, n+1) = z(i, z(i, j, n+1), n) \quad , \quad \forall i, j, n \in \mathbf{N}$$

```
function z(i,j,n : integer) : integer;
begin
  if n=0 then z:=j+1
  else if j=0 then
    if n=1 then z:=i
    else if n=2 then z:=0
    else z:=1
  else z:=z(i,z(i,j-1,n),n-1)
end
```

Αμοιβαία αναδρομή

```
function f2(n:integer):integer; forward;  
  
function f1(n:integer):integer;  
begin  
    if n=0 then f1 := 5  
            else f1 := f1(n-1) * f2(n-1)  
end  
  
function f2(n:integer):integer;  
begin  
    if n=0 then f2 := 3  
            else f2 := f1(n-1) + 2*f2(n-1)  
end
```

- ◆ Μέθοδος φυσαλλίδας (BubbleSort)
με έλεγχο εναλλαγών

```
i:=0;  
repeat i := i + 1; noswaps := true;  
    for j := n-1 downto i do  
        if a[j] > a[j+1] then  
            begin swap(a[j],a[j+1]);  
                noswaps := false  
            end  
until noswaps
```

- ◆ Στην καλύτερη περίπτωση απαιτούνται $O(n)$ συγκρίσεις, στη χειρότερη $O(n^2)$

◆ Ταξινόμηση με συγχώνευση (MergeSort)

- Διαιρώ την ακολουθία των αριθμών σε δύο μέρη
- Με αναδρομικές κλήσεις, ταξινομώ τα δύο μέρη ανεξάρτητα
- Συγχωνεύω τα δύο ταξινομημένα μέρη

◆ Στη χειρότερη περίπτωση απαιτούνται $O(n \log n)$ συγκρίσεις

◆ Ταξινόμηση με συγχώνευση

```
procedure mergesort(var a : list;
                     fa, la : integer);
  var b : list; i, mid : integer;
begin
  if fa<la then
    begin mid := (fa + la) div 2;
      mergesort(a, fa, mid);
      mergesort(a, mid+1, la);
      merge(a, a, b, fa, mid, mid+1,
            la, fa, la);
      for i := fa to la do a[i]:=b[i]
    end
  end
```

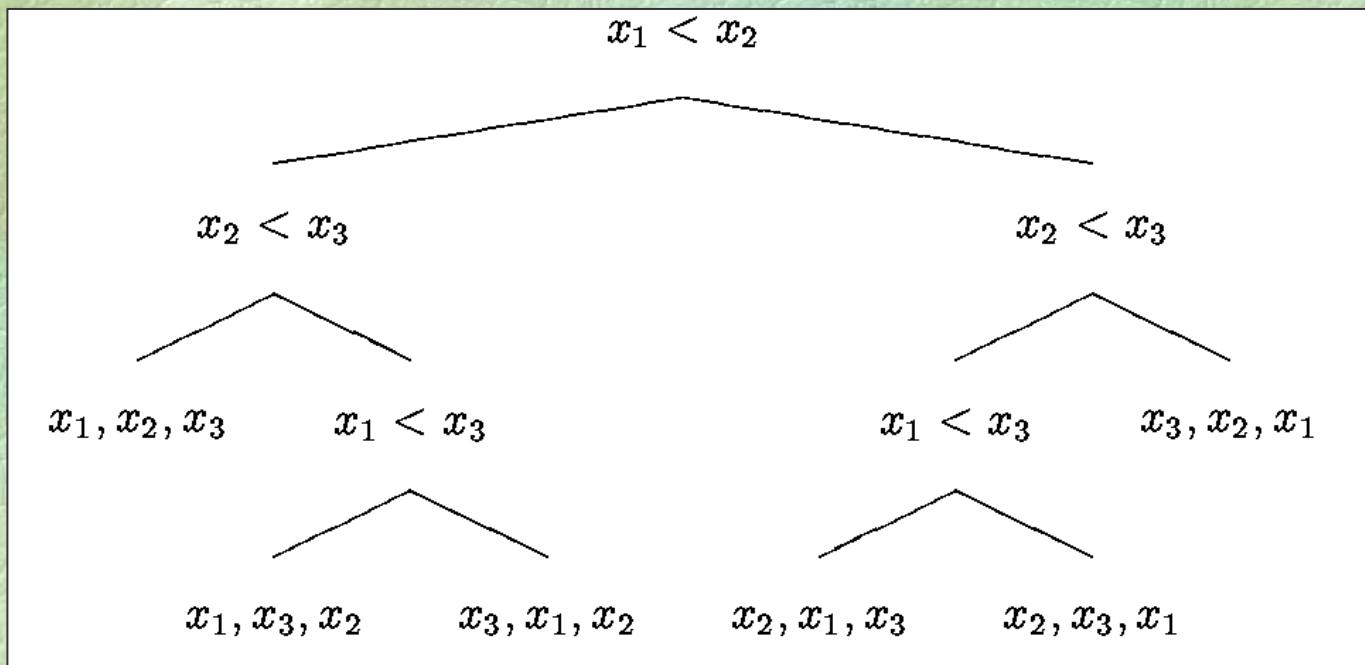
◆ Συγχώνευση

```
procedure merge(var a,b,c : list;
                fa,la,fb,lb,fc : integer;
                var lc : integer);
    var ia, ib, ic : integer;
begin
    ia := fa; ib := fb; ic := fc;
repeat
    if a[ia]<b[ib] then
        begin c[ic]:=a[ia]; ia:=ia+1 end
    else
        begin c[ic]:=b[ib]; ib:=ib+1 end;
    ic := ic+1
until (ia>la) or (ib>lb);
```

◆ Συγχώνευση (συνέχεια)

```
for ia := ia to la do
    begin c[ic]:=a[ia]; ic:=ic+1 end;
for ib := ib to lb do
    begin c[ic]:=b[ib]; ic:=ic+1 end;
lc := ic-1
end
```

- ◆ Οποιοσδήποτε αλγόριθμος ταξινόμησης n αριθμών χρειάζεται τουλάχιστον $\Omega(n \log n)$ συγκρίσεις

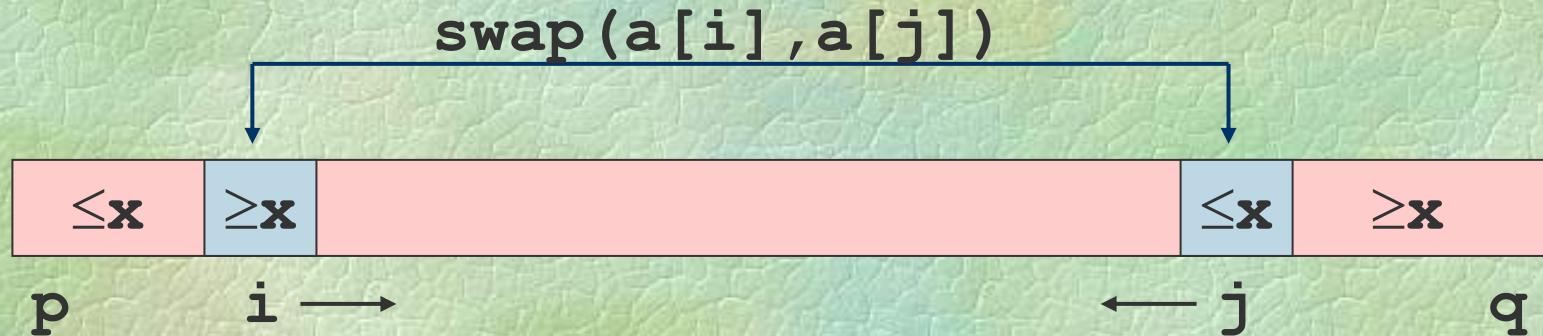
◆ Ταξινόμηση με διαμέριση (QuickSort)

```
if p < q then begin
    partition(p, q, i, j);
    quicksort(p, j); quicksort(i, q)
end
```

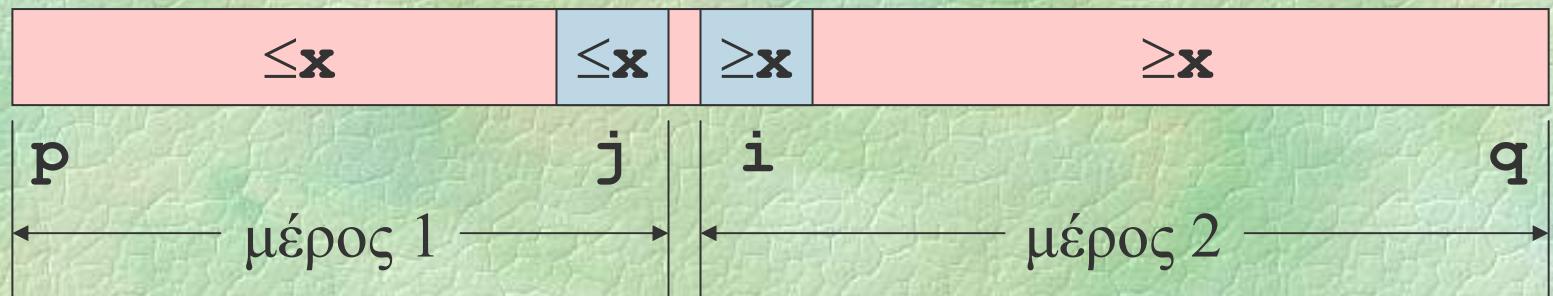
◆ Διαμέριση (partition)

```
επιλογή ενός x := a[k];
repeat
    while a[i] < x do i := i+1;
    while x < a[j] do j := j-1;
    if i <= j then begin
        swap(a[i],a[j]); i := i+1; j := j-1
    end
until i > j
```

- ◆ Σε κάθε βήμα της διαμέρισης

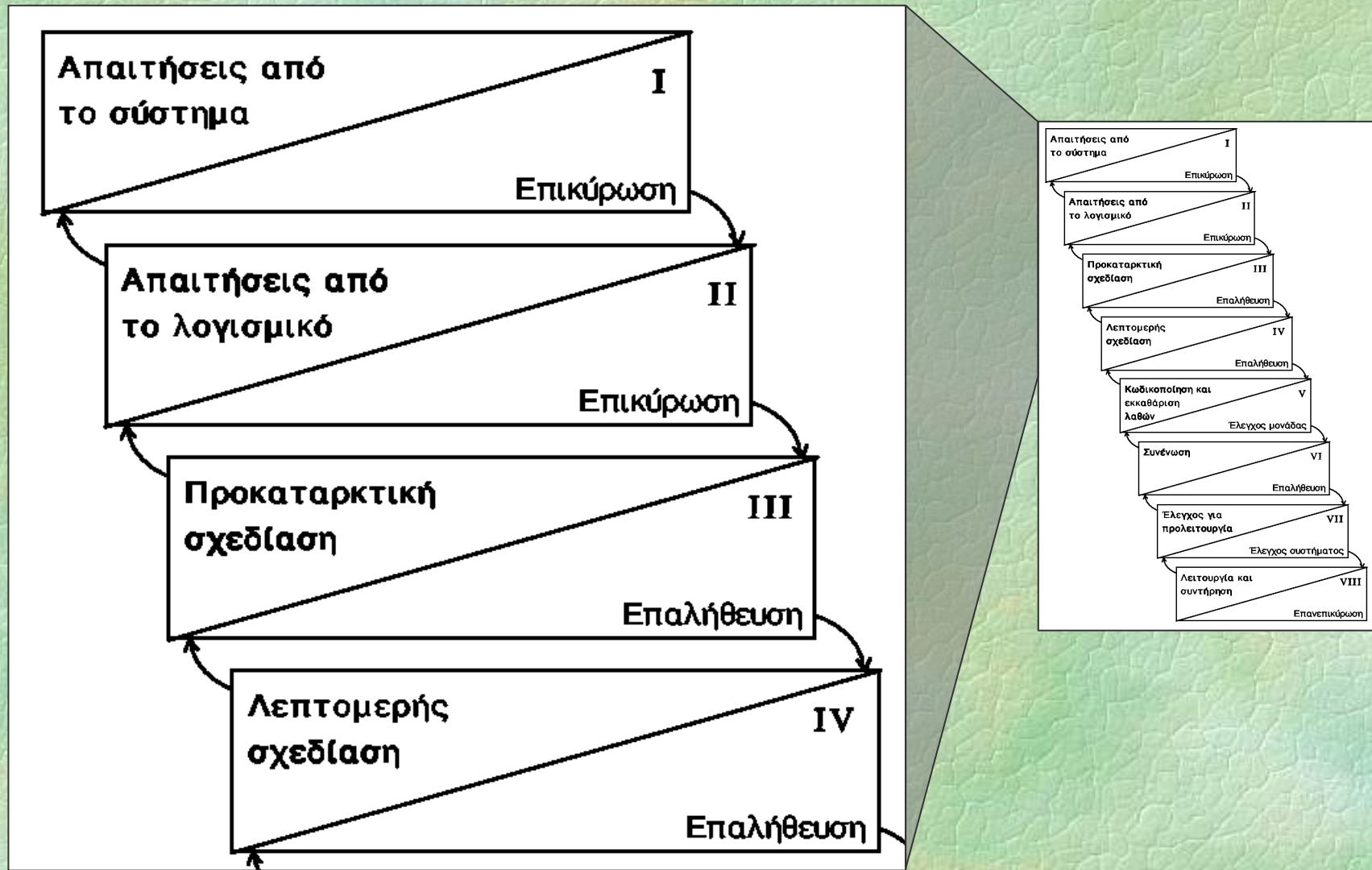
- ◆ Μετά τη διαμέριση

Τεχνολογία λογισμικού

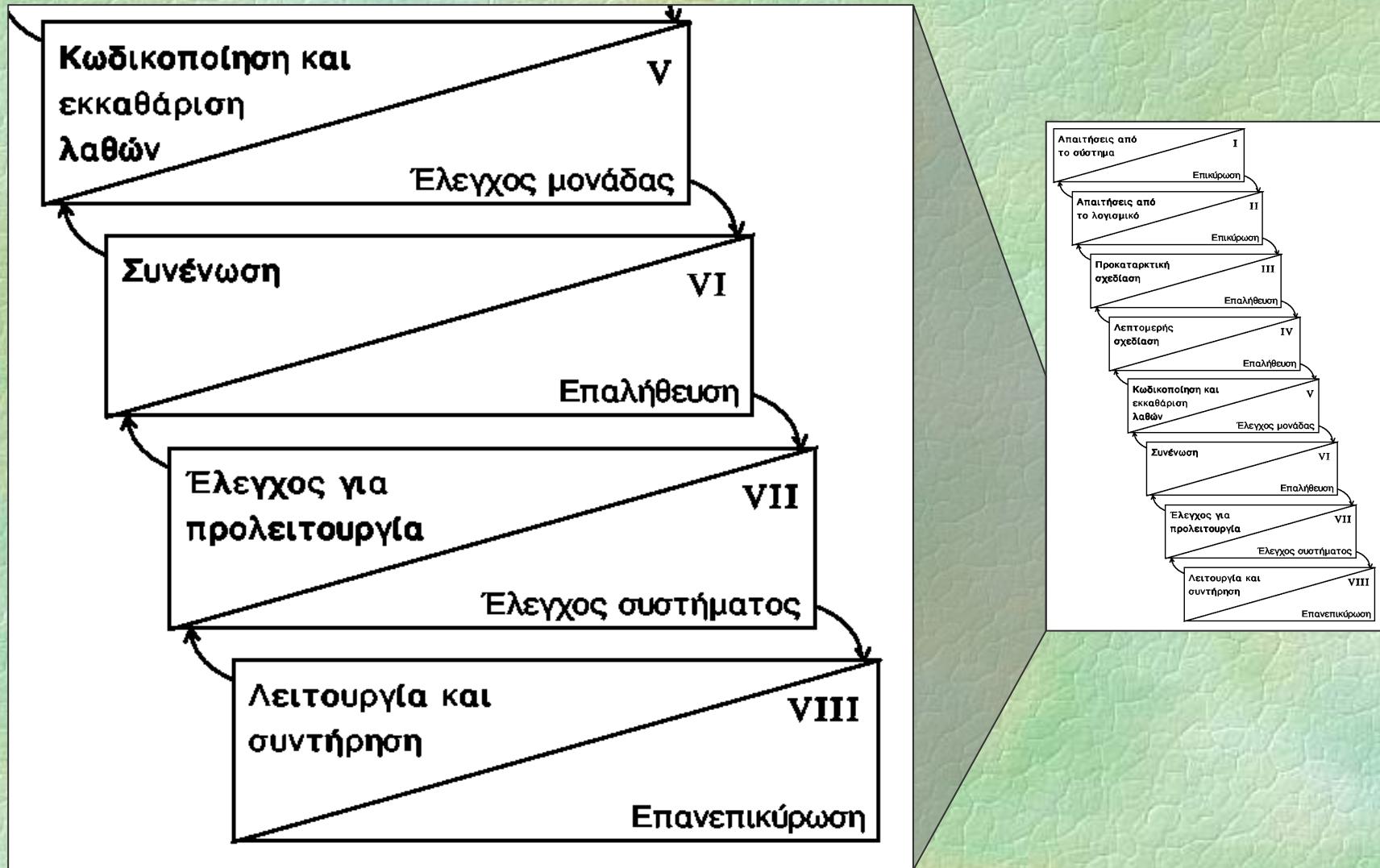
- ◆ Software engineering
- ◆ Ανάπτυξη λογισμικού που να εξασφαλίζει:
  - παράδοση μέσα σε προδιαγεγραμμένα χρονικά όρια
  - κόστος μέσα σε προδιαγεγραμμένα όρια
  - καλή ποιότητα
  - αξιοπιστία
  - δυνατή και όχι δαπανηρή συντήρηση
- ◆ Μοντέλα κύκλου ζωής λογισμικού

Μοντέλο του καταρράκτη (i)

Μοντέλο του καταρράκτη

(ii)

Πέρασμα παραμέτρων, εμβέλεια (i)

- ◆ Φώλιασμα υποπρογραμμάτων:
υποπρογράμματα περιέχουν άλλα
υποπρογράμματα
- ◆ Σύγκρουση ονομάτων: το ίδιο όνομα
δηλώνεται σε πολλά υποπρογράμματα
- ◆ Κανόνες εμβέλειας: εξηγούν κάθε όνομα
που εμφανίζεται στο πρόγραμμα σε ποια
δήλωση αντιστοιχεί
- ◆ Γενικά και τοπικά ονόματα
- ◆ Παράμετροι τιμών και μεταβλητών

Πέρασμα παραμέτρων, εμβέλεια (ii)

◆ Κανόνες εμβέλειας της Pascal

- ενότητα: πρόγραμμα ή υποπρόγραμμα
- οι ενότητες είναι δυνατόν να **περιέχουν** άλλες ενότητες
- κάθε όνομα **ορίζεται** σε κάποια ενότητα
- εμβέλεια ενός ονόματος είναι η ενότητα μέσα στην οποία ορίζεται, αλλά:
- η εμβέλεια ενός ονόματος δεν περιέχει τυχόν ενότητες όπου το όνομα αυτό **επανορίζεται**

Πέρασμα παραμέτρων, εμβέλεια (iii)

◆ Παράδειγμα

```
program p(input,output);
var a,b,c,d:integer;

procedure p1(a:integer; var b:integer);
var c:integer;
begin c:=b; d:=2*a; b:=c+a; a:=c+b;
writeln(a:5,b:5,c:5,d:5)
end
```

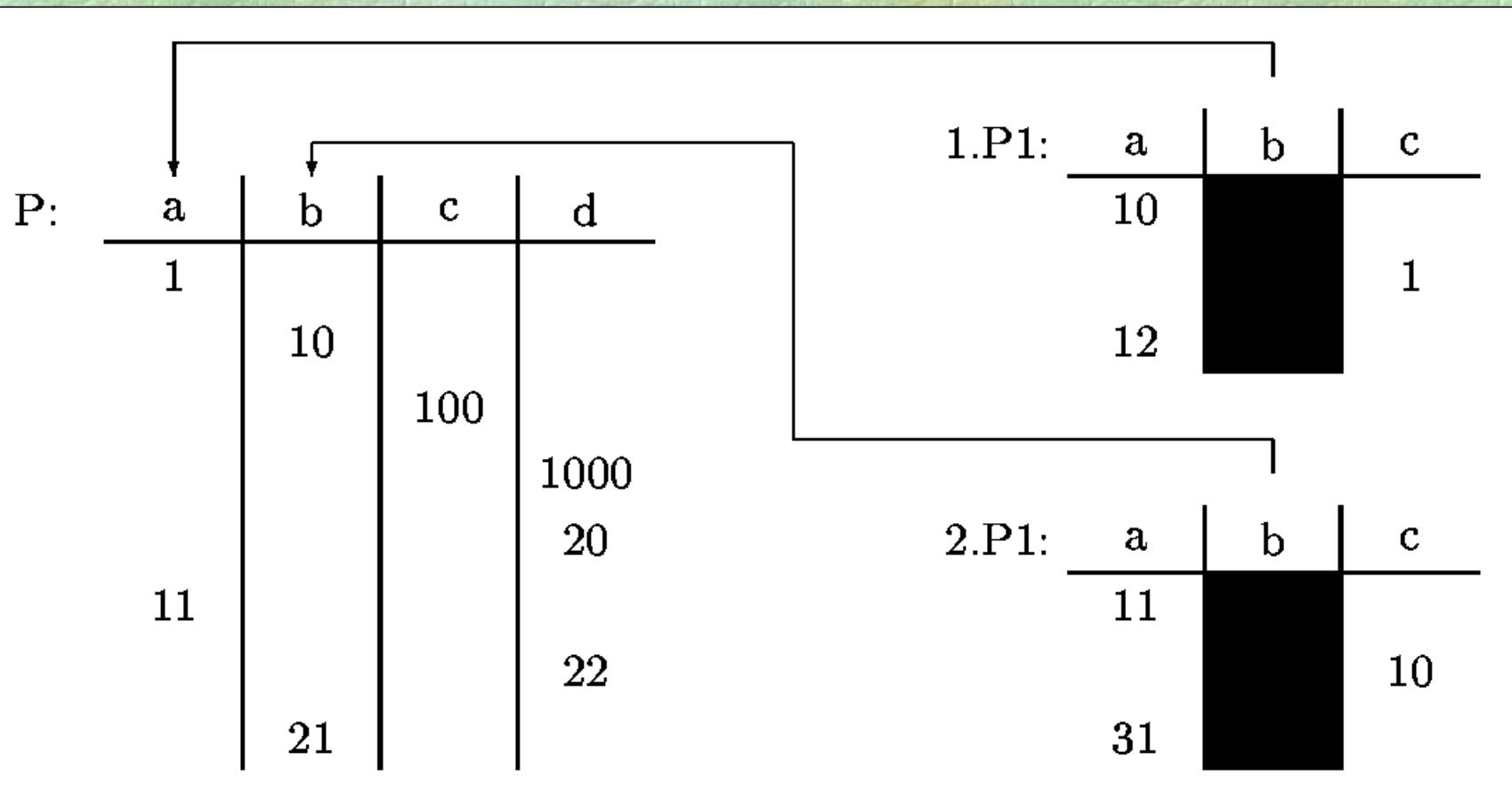
Ενότητα 2

```
begin a:=1; b:=10; c:=100; d:=1000;
writeln(a:5,b:5,c:5,d:5);
p1(b,a); writeln(a:5,b:5,c:5,d:5);
p1(a,b); writeln(a:5,b:5,c:5,d:5)
end.
```

Ενότητα 1

Πέρασμα παραμέτρων, εμβέλεια (iv)

◆ Παράδειγμα, εκτέλεση με το χέρι

Πέρασμα παραμέτρων, εμβέλεια (v)

- ◆ Παράδειγμα, εκτέλεση με το χέρι
(αποτελέσματα)

	1	10	100	1000
	12	11	1	20
<u>Output:</u>	11	10	100	20
	31	21	10	22
	11	21	100	22

Πέρασμα παραμέτρων, εμβέλεια (vi)

◆ Σημειώσεις – παρατηρήσεις

- επανάληψη της λέξης **var**
procedure p(var r, s : integer;
         var done : boolean);
- στη λίστα των παραμέτρων επιτρέπονται μόνο αναγνωριστικά τύπων
procedure p(var a : array [1..30]
                 of integer);   λάθος!

type list = array [1..30] of integer;
procedure p(var a : list);   σωστό
- να αποφεύγονται παράμετροι τιμών **array**

- ◆ Διάβασμα και επεξεργασία όλων των χαρακτήρων που περιέχονται σε ένα αρχείο

```
while not eof(fil) do  
begin read(fil,ch); process(ch) end
```

- ◆ Διάβασμα και επεξεργασία όλων των ακεραίων που περιέχονται σε ένα αρχείο

```
read(fil,i);  
while not eof(fil) do  
begin process(i); read(fil,i) end
```

- ◆ Η συνάρτηση **eof** επιστρέφει **true** αν φτάσαμε στο τέλος του αρχείου

◆ Παράδειγμα 1: πρόγραμμα που

- διαβάζει ένα κείμενο από το αρχείο FIL
- μετράει τον αριθμό των χαρακτήρων και τον αριθμό των γραμμών
- υπολογίζει το μέσο όρο μήκους γραμμής

```
program tp(input, output, FIL) ;  
δηλώσεις ;
```

```
begin
```

τίτλος και οδηγίες ;
επεξεργασία κειμένου ;
παρουσίαση των αποτελεσμάτων

```
end.
```

◆ Παράδειγμα 1: επεξεργασία κειμένου

αρχικοποίηση ;

while **not** **eof(fil)** **do**

begin

επεξεργασία μιας γραμμής ;

linecount := **linecount** + 1

end

◆ Παράδειγμα 1: επεξεργασία μιας γραμμής

while **not** **eoln(fil)** **do**

begin

read(fil,ch) ;

charcount := **charcount** + 1

end;

readln(fil)

◆ Παράδειγμα 1: αρχικοποίηση

```
reset(fil);
linecount := 0; charcount := 0;
```

◆ Παράδειγμα 1: παρουσίαση αποτελεσμάτων

```
writeln('charcount =', charcount);
writeln('linecount =', linecount);
if linecount > 0 then
  writeln('mean length =',
         charcount div linecount)
```

◆ Παράδειγμα 2: πρόγραμμα που

- διαβάζει ένα κείμενο από το πληκτρολόγιο
- μετράει τον αριθμό των χαρακτήρων, τον αριθμό των λέξεων και τον αριθμό των γραμμών

◆ Συνάρτηση για τον εντοπισμό γραμμάτων

```
function letter(ch : char) : boolean;  
begin  
    letter := (ch >= 'a') and (ch <= 'z')  
        or (ch >= 'A') and (ch <= 'Z')  
end
```

◆ Παράδειγμα 2

```
lets:=0; words:=0; lines:=0;
while not eof do begin
    while not eoln do begin
        read(ch);
        if letter(ch) then begin
            while not eoln and letter(ch) do
                begin lets:=lets+1; read(ch) end;
            if letter(ch) then lets:=lets+1;
            words:=words+1
        end
    end;
    lines:=lines+1; readln
end
```

◆ Παράδειγμα 3: πρόγραμμα που

- διαβάζει ένα κείμενο από το αρχείο FIL
- μετράει τις συχνότητες εμφάνισης λέξεων με μήκος από 1 μέχρι 20
- εμφανίζει τα αποτελέσματα ως εξής:

words of length	1	6	*****
words of length	2	3	***
words of length	3	0	
...			
words of length	20	2	**

◆ Παράδειγμα 3

```
program wordslength(input,output,FIL);
  const max = 20;
  var fil : text;
      freq : array[1..max] of integer;
      { λοιπες δηλώσεις μεταβλητών }

function letter(ch : char) : boolean;
begin
  letter := (ch>='a') and (ch<='z')
            or (ch>='A') and (ch<='Z')
end;
```

◆ Παράδειγμα 3 (συνέχεια)

begin

```
{ τίτλος, αρχικοποίηση } ;  
while not eof(fil) do  
  begin i:=0; read(fil,ch);  
    while letter(ch) do  
      begin i:=i+1; read(fil,ch) end;  
      if (i>0) and (i<=max) then  
        freq[i] := freq[i] + 1  
    end;
```

◆ Παράδειγμα 3 (συνέχεια)

```
for i:=1 to max do
begin
  write('words of length', i:3,
        freq[i]:4, ' ');
  for j:=1 to freq[i] do write('*');
  writeln
end
end.
```

◆ Μετατροπή κεφαλαίων σε μικρά

```
function lowercase(ch : char) : char;
begin
  if (ch>='A') and (ch<='Z') then
    lowercase := chr(ord(ch) - ord('A')
                     + ord('a'))
  else lowercase := ch
end
```

◆ Μετατροπή μικρών σε κεφαλαία, ομοίως

```
if (ch>='a') and (ch<='z') then
  uppercase := chr(ord(ch) - ord('a')
                     + ord('A'))
else uppercase := ch
```

◆ Εύρεση εμφάνισης λέξης-κλειδιού

...

(* η λέξη-κλειδί έχει 3 χαρακτήρες *)

for j:=1 **to** 3 **do** **read**(key[j]);

...

(* έστω i το μήκος της γραμμής *)

for k:=1 **to** i-2 **do**
    if (line[k] = key[1]) **and**
        (line[k+1] = key[2]) **and**
        (line[k+2] = key[3])
    then **writeln**('keyword found')

- ◆ Ο τύπος **string** ορίζει ακολουθίες χαρακτήρων (συμβολοσειρές)
- ◆ Προσοχή: δεν ορίζεται στη Standard Pascal
- ◆ Παράδειγμα

```
var name      : string[30];  
     address   : string[80];
```

...

```
readln(name); readln(address);  
writeln('My name is ', name);  
writeln('and my address is', address)
```

◆ Σύγκριση με λεξικογραφική διάταξη

'ding' < 'donut'

◆ Προκαθορισμένες συναρτήσεις και διαδικασίες για συμβολοσειρές

strlen

μήκος συμβολοσειράς

strpos

αναζήτηση σε συμβολοσειρά

+

συνένωση συμβολοσειρών

str

τμήμα συμβολοσειράς

strdelete

διαγραφή τμήματος συμβολοσειράς

strinsert

εισαγωγή μέσα σε συμβολοσειρά

◆ Μήκος συμβολοσειράς

```
s := 'abcdef'; n := strlen(s)
```

6

◆ Αναζήτηση σε συμβολοσειρά

```
s1 := 'It is raining'; s2 := 'rain';
n := strpos(s2, s1)
```

7

◆ Συνένωση συμβολοσειρών

```
s1 := 'abc'; s2 := 'def';
s := s1 + s2
```

'abcdef'

◆ Τμήμα συμβολοσειράς

```
s1 := 'abcdef'; s2 := str(s1, 3, 2)
```

'cd'

◆ Διαγραφή τμήματος συμβολοσειράς

```
s1 := 'abcdef';
```

```
s2 := strdelete(s1, 3, 2)
```

'abef'

◆ Εισαγωγή μέσα σε συμβολοσειρά

```
s1 := 'abcdef'; s2 := '123';
```

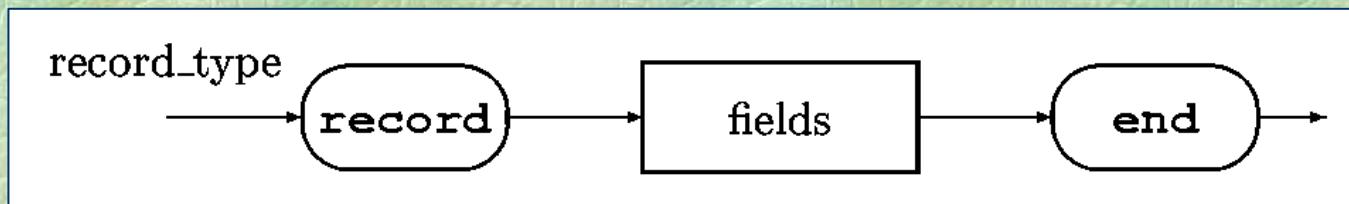
```
s := strinsert(s2, s1, 3)
```

'ab123cdef'

◆ Παράδειγμα

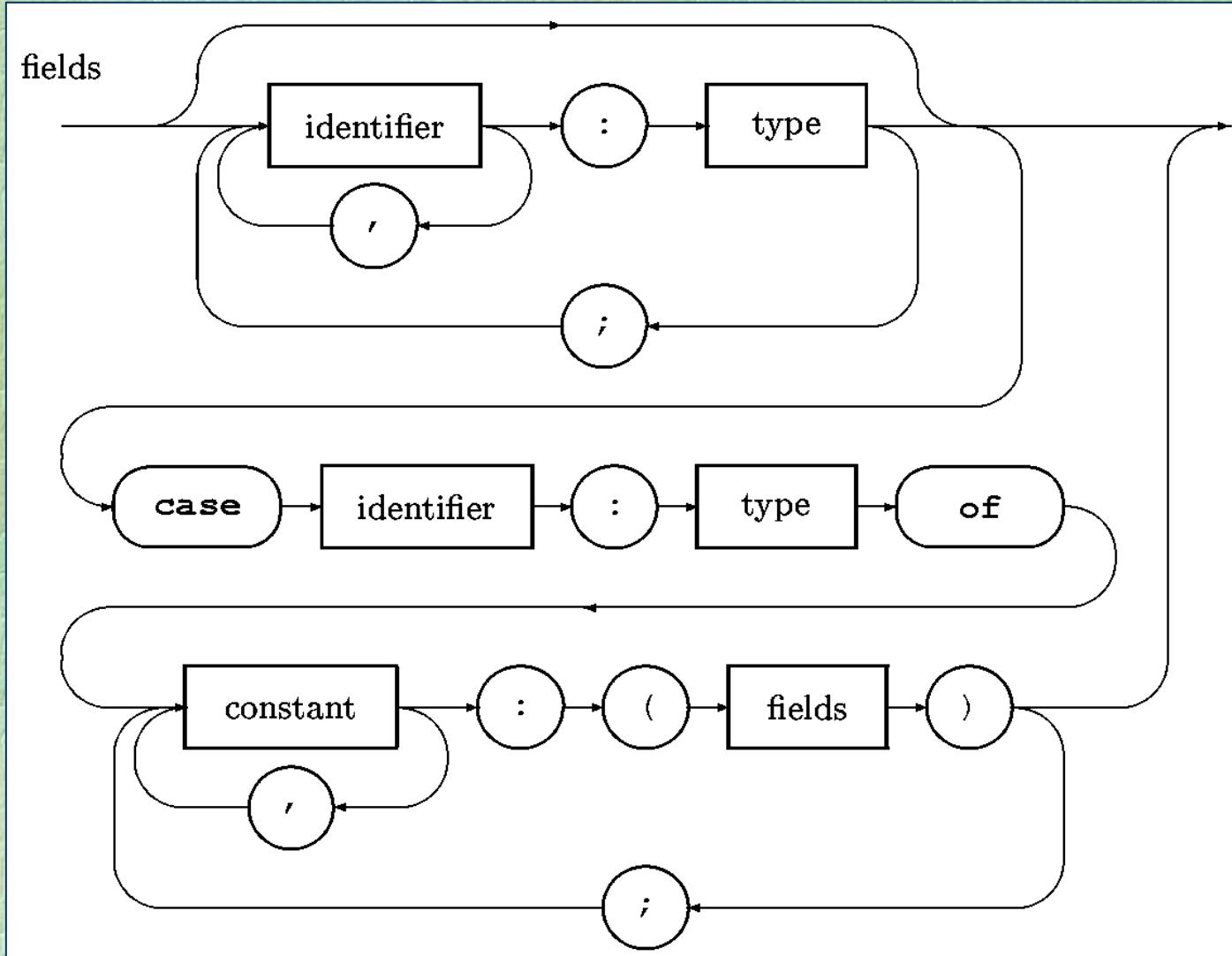
```
program AB(input, output);
  const A = 'Type in a string: ';
  var   N : integer;
        A1, A2 : string[80];
begin
  write(A); readln(A1);
  A2 := '';
  for N := strlen(A1) downto 1 do
    A2 := A2 + str(A1, N, 1);
  writeln('the reverse of ', A1);
  writeln(' is: ', A2);
  if A1 = A2 then
    writeln('palindrome')
end.
```

- ◆ Εγγραφή (record): δομημένη μεταβλητή που αποτελείται από πλήθος επιμέρους μεταβλητών πιθανώς διαφορετικών τύπων
- ◆ Οι επιμέρους μεταβλητές λέγονται **πεδία** και φέρουν ξεχωριστά ονόματα
- ◆ Σύνταξη

Εγγραφές

(ii)

◆ Παράδειγμα

```
type StudentRecord = record
    firstName : array [1..20] of char;
    lastName  : array [1..30] of char;
    class      : 1..6;
    room       : 1..3;
    grade      : array [1..15] of 0..20
end;

var student : StudentRecord
    ...
student.class := 3;
writeln(student.firstName[1])
```

◆ Παράδειγμα

```
function avg(s : StudentRecord) : real;  
    var sum, i : integer;  
begin  
    sum := 0;  
    for i := 1 to 15 do  
        sum := sum + s.grade[i];  
    avg := sum / 15.0  
end
```

Εγγραφές μέσα σε εγγραφές

(v)

```
type DateRecord = record
    day    : 1..31;
    month  : 1..12;
    year   : 1970..2100
end;

type StudentRecord = record
    ...
    birthDate : DateRecord;
    ...
end;

writeln(student.birthDate.day:0, '/',
       student.birthDate.month:0, '/',
       student.birthDate.year:0)
```

Μιγαδικοί αριθμοί

```
type complex = record
    re, im : real
end;

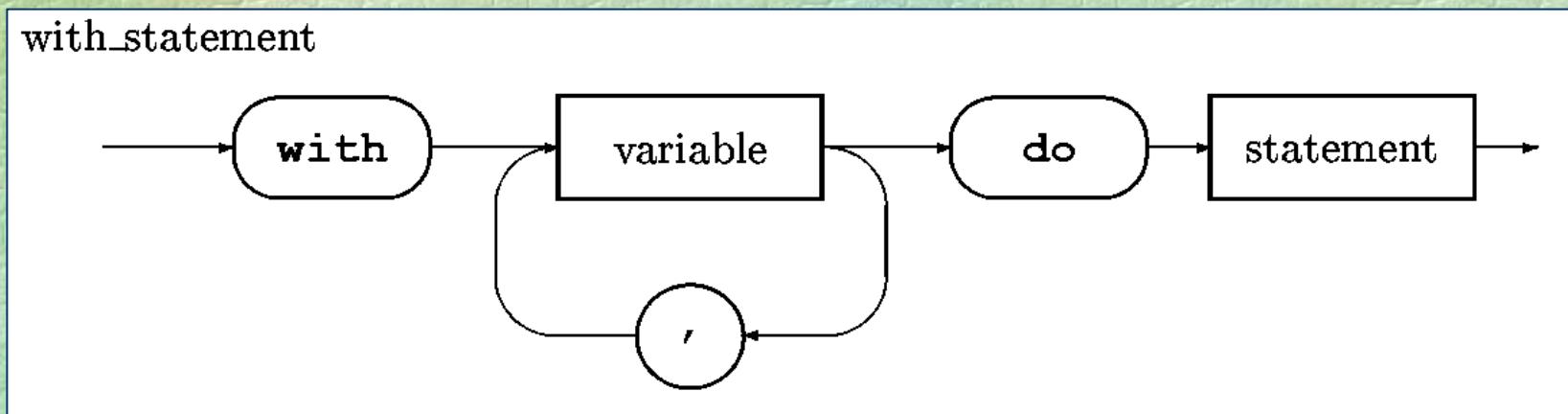
function cMult(x,y:complex) : complex;
begin
    cMult.re := x.re * y.re - x.im * y.im;
    cMult.im := x.re * y.im + x.im * y.re
end

function cNorm(c : complex) : real;
begin
    cNorm := sqrt(c.re * c.re + c.im * c.im)
end
```

Εντολή with

(i)

- ◆ Οικονομία στην προσπέλαση των πεδίων εγγραφών
- ◆ Σύνταξη

◆ Παράδειγμα

```
function avg(s : StudentRecord) : real;
    var sum, i : integer;
begin
    sum := 0;
    for i := 1 to 15 do
        with s do
            sum := sum + grade[i];
    avg := sum / 15.0
end
```

Εγγραφές με παραλλαγές

- ◆ Το πεδίο επισήμανσης καθορίζει ποια πεδία θα υπάρχουν σε μια εγγραφή
- ◆ Παράδειγμα

```
type MaritalStatus =  
    (single, married, divorced);  
  
type EmployeeRecord = record  
    name : array [1..50] of char;  
    case status : MaritalStatus of  
        single : ();  
        married, divorced :  
            (children : integer)  
    end
```

- ◆ Τα στοιχεία τους πρέπει να ανήκουν σε ένα σχετικά μικρό τακτικό τύπο
- ◆ Παράδειγμα

```
type characters = set of char;
languages = set of
(english, french, german,
russian, greek, turkish);
numbers    = set of 1..100;
var x, y, z : languages;

...
x := []; y := [english];
z := [french, english, german];
```

◆ Πράξεις με σύνολα

- έλεγχος μέλους συνόλου
- ένωση
- τομή
- διαφορά
- ισότητα και ανισότητα
- σχέσεις υποσυνόλων

in

+

*

-

= <>

< > <= >=

◆ **Αρχείο (file):** δομημένη μεταβλητή που αποτελείται από

- μεταβλητό πλήθος στοιχείων
- του ίδιου τύπου
- αποθηκευμένα το ένα μετά το άλλο
- συνήθως στην περιφερειακή μνήμη
(π.χ. στο δίσκο)

◆ **Παράδειγμα**

```
program students(input, output, f);  
var f : file of StudentRecord
```

◆ Αποθηκευτική μεταβλητή (buffer)

f^ το τρέχον στοιχείο του αρχείου

- σε περίπτωση αρχείου εισόδου
το στοιχείο που μόλις διαβάστηκε
- σε περίπτωση αρχείου εξόδου
το στοιχείο που πρόκειται να γραφεί

◆ Άνοιγμα και κλείσιμο αρχείων

reset(f)   **rewrite(f)**   **close(f)**

◆ Λειτουργίες εισόδου και εξόδου

`get(f)`   `put(f)`

◆ Διάβασμα και γράψιμο

`read(f,x)` ≡ `begin` `x := f^;` `get(f)` `end`

`write(f,x)` ≡ `begin` `f^ := x;` `put(f)` `end`

◆ Έλεγχος τέλους αρχείου

`eof(f)`

◆ Παράδειγμα

```
program fileSqrt(input, output, f, g);
  var f, g : file of real;
      x      : real;
begin
  reset(f); rewrite(g);
  while not eof(f) do
  begin
    read(f, x);
    write(g, sqrt(x))
  end;

  close(f); close(g)
end.
```

◆ Παράδειγμα

```
program phoneDir(input, output, f);  
  
type StudentRecord = record  
    firstName : array [1..20] of char;  
    lastName : array [1..30] of char;  
    birthDate : record  
        day      : 1..31;  
        month   : 1..12;  
        year    : 1970..2100  
    end  
end  
  
var f : file of StudentRecord;
```

◆ Παράδειγμα (συνέχεια)

```
begin
    reset(f) ;
    while not eof(f) do
        begin
            with f^.birthDate do
                write(day : 0, '/',
                      month : 0, '/',
                      year : 0);
            get(f)
        end;
        close(f)
    end.
```

- ◆ Τύπος **text** ισοδυναμεί με **file of char**
- ◆ Στο τέλος κάθε γραμμής υπάρχει ένας ειδικός χαρακτήρας τέλους γραμμής
  - αν διαβαστεί, αντικαθίσταται από κενό ' '
- ◆ Έλεγχοι τέλους γραμμής και τέλους αρχείου
eofn(f)   **eof(f)**
- ◆ Για είσοδο και έξοδο, μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι παρακάτω διαδικασίες
write(f)   **read(f)**
writeln(f)   **readln(f)**

- ◆ Παράδειγμα: μέτρηση αριθμού γραμμών και χαρακτήρων

```
program lineCount(input, output, f);
  var f                      : text;
      lines, characters : integer;
      ch                 : char;
begin lines := 0; characters := 0;
  reset(f);

  while not eof(f) do
    if eoln(f) then
      begin readln(f);
                  lines := lines + 1
      end
end
```

◆ Παράδειγμα (συνέχεια)

```
else
begin read(f, ch);
    characters := characters + 1
end;

close(f);

writeln('lines: ', lines);
writeln('characters: ', characters)
end.
```

- ◆ Παράδειγμα: αντιγραφή των περιεχομένων ενός αρχείου δύο φορές διαδοχικά

```
program doubleTxt(input, output, f, g);  
  var f, g : text;  
  procedure copyOnce;  
    var ch : char;  
  begin reset(f);  
    while not eof(f) do  
    begin  
      while not eoln(f) do  
      begin read(f, ch);  
        write(g, ch)  
      end;  
    end;
```

◆ Παράδειγμα (συνέχεια)

```
    readln(f) ;
    writeln(g)
end;
close(f)
end;

begin
    rewrite(g) ;
    copyOnce;
    copyOnce;
    close(g)
end.
```

◆ Στατικές μεταβλητές: γενικές ή τοπικές

- ο χώρος στη μνήμη όπου τοποθετούνται δεσμεύεται κάθε φορά που καλείται η ενότητα όπου δηλώνονται και αποδεσμεύεται στο τέλος της κλήσης

◆ Δυναμικές μεταβλητές

- ο χώρος στη μνήμη όπου τοποθετούνται δεσμεύεται και αποδεσμεύεται δυναμικά, δηλαδή με φροντίδα του προγραμματιστή
- η προσπέλαση σε δυναμικές μεταβλητές γίνεται με τη χρήση **δεικτών** (pointers)

- ◆ Με τη βοήθεια των δυναμικών μεταβλητών υλοποιούνται δυναμικοί τύποι δεδομένων
  - συνδεδεμένες λίστες,
  - δέντρα, γράφοι, κ.λπ.
- ◆ Πλεονεκτήματα των δυναμικών τύπων
  - μπορούν να περιέχουν **απεριόριστο πλήθος** στοιχείων (αν το επιτρέπει η διαθέσιμη μνήμη)
  - κάποιες πράξεις υλοποιούνται αποδοτικότερα (π.χ. προσθήκη και διαγραφή στοιχείων σε ενδιάμεση θέση)

- ◆ Δείκτης (pointer): η διεύθυνση μιας περιοχής της μνήμης όπου βρίσκεται μια δυναμική μεταβλητή
- ◆ Παράδειγμα

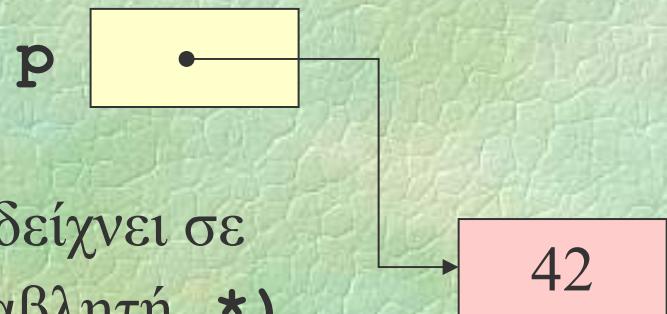
```
var p : ^integer;
```

```
...
```

(* ο δείκτης **p** τοποθετείται να δείχνει σε
κάποια ακέραια δυναμική μεταβλητή *)

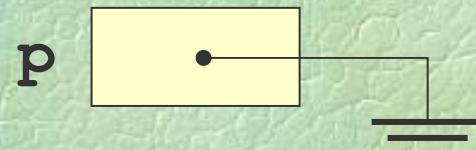
```
...
```

```
p^ := 42;  
writeln(p^ + 1)
```


- ◆ Κενός δείκτης (nil pointer): ειδική τιμή δείκτη που δε δείχνει πουθενά
- ◆ Παράδειγμα

```
var p : ^integer;  
...  
p := nil
```


- ◆ Απαγορεύεται η προσπέλαση της μνήμης μέσω ενός κενού δείκτη

```
p := nil;  
writeln(p^)
```

λάθος!

Δυναμική παραχώρηση μνήμης

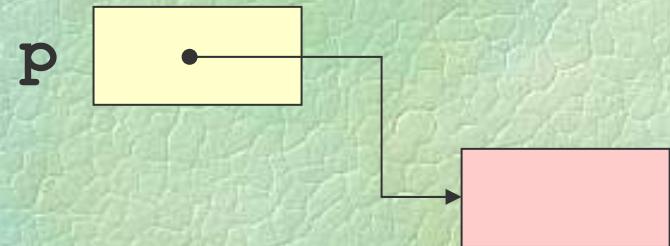
◆ Δέσμευση

- δημιουργία μιας νέας δυναμικής μεταβλητής

```
var p : ^integer;
```

...

```
new (p)
```

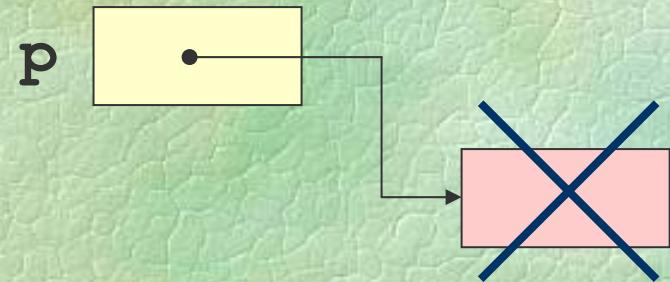

◆ Αποδέσμευση

- καταστροφή μιας δυναμικής μεταβλητής

...

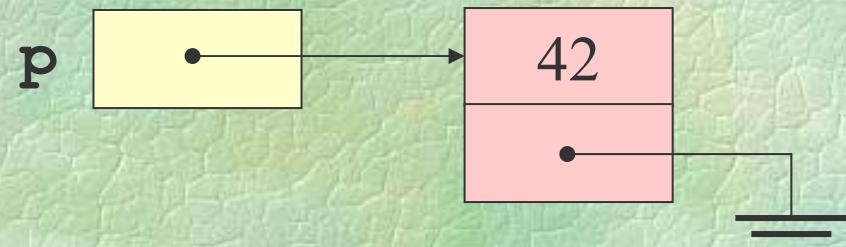
```
dispose (p)
```


Σύνθετες δυναμικές μεταβλητές (i)

◆ Παράδειγμα

```
type nodeptr = ^nodetype;
nodetype = record
    info : integer;
    next : nodeptr
end;
var p : nodeptr;
...
new(p);
p^.info := 42;
p^.next := nil
```


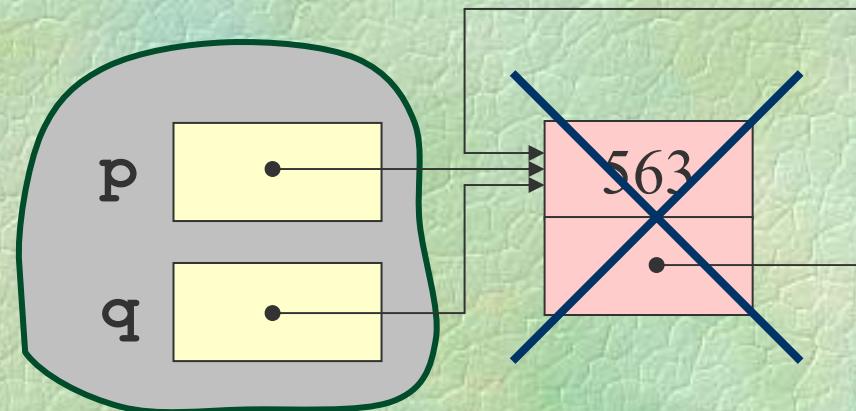
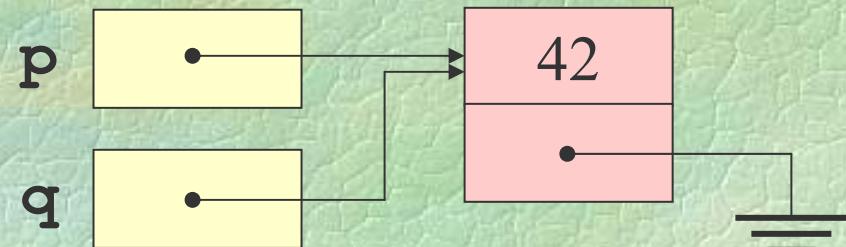
Σύνθετες δυναμικές μεταβλητές (ii)

◆ Παράδειγμα (συνέχεια)

`q := p;`

`q^.info := 563;`
`q^.next := q;`

`dispose(p)`

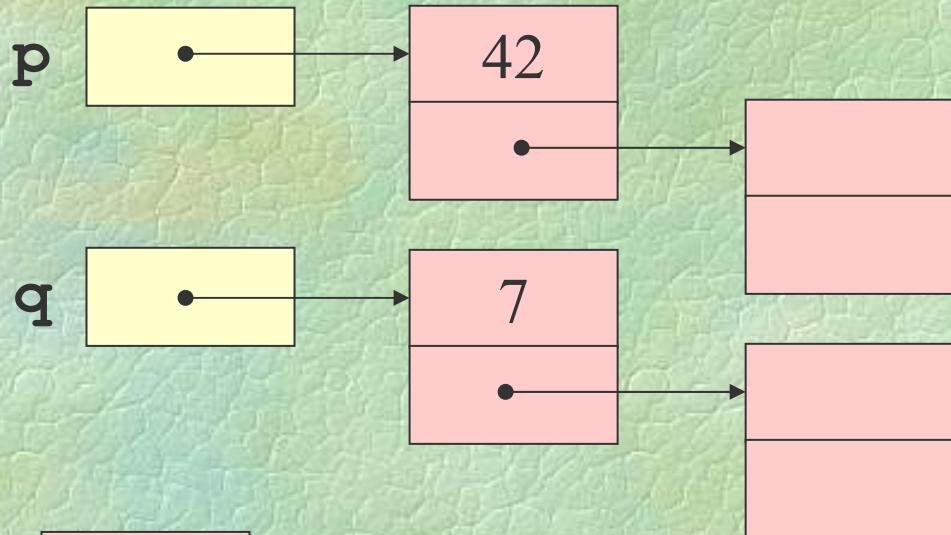
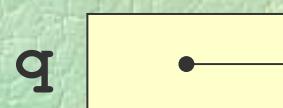
ξεκρέμαστοι δείκτες!

Δείκτες και ανάθεση

(i)

◆ Ανάθεση δεικτών

$q := p$

σκουπίδια!

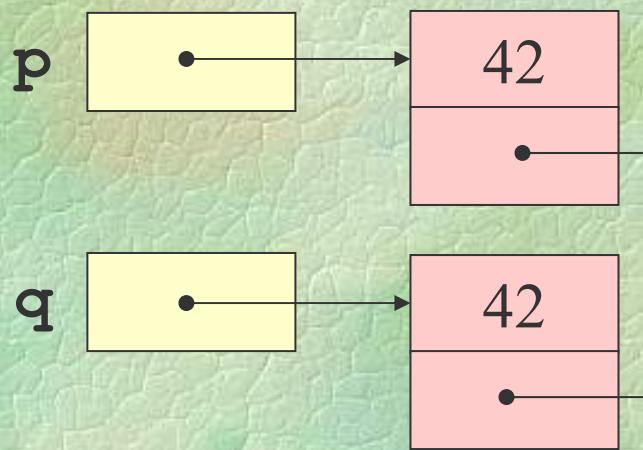
πριν
μετά

Δείκτες και ανάθεση

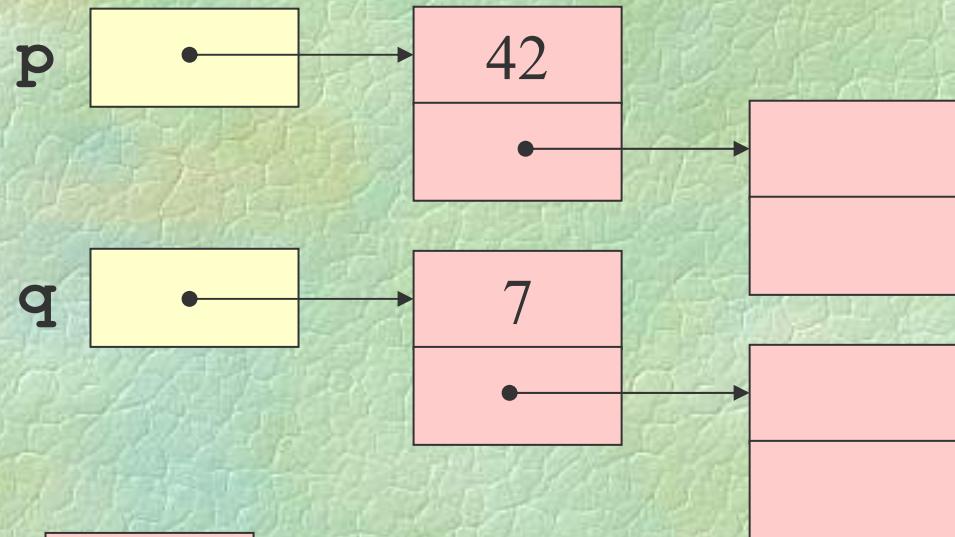
(ii)

◆ Ανάθεση τιμών

$$q^\wedge := p^\wedge$$

σκουπίδια!

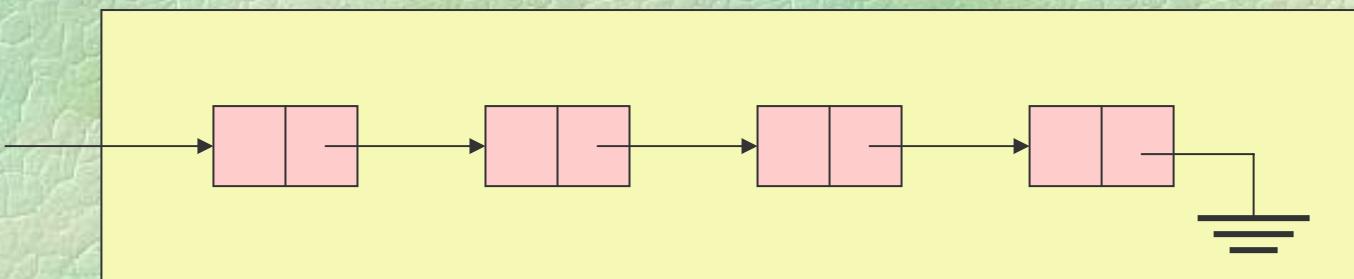

πριν
μετά

Συνδεδεμένες λίστες

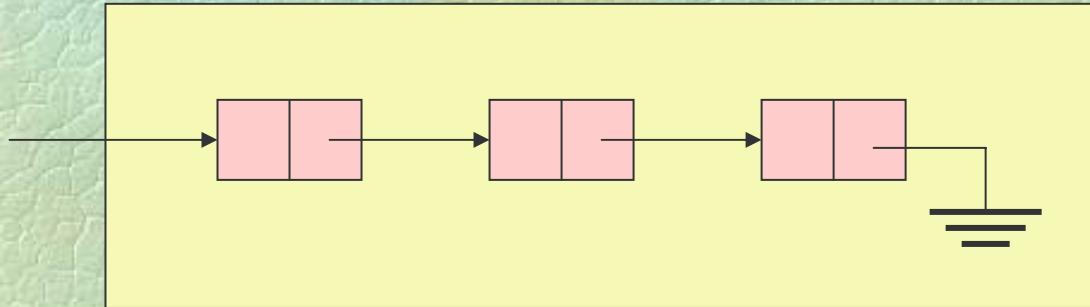
(i)

- ◆ Είναι γραμμικές διατάξεις
- ◆ Κάθε κόμβος περιέχει:
  - κάποια πληροφορία
  - ένα σύνδεσμο στον επόμενο κόμβο
- ◆ Ο τελευταίος κόμβος έχει κενό σύνδεσμο

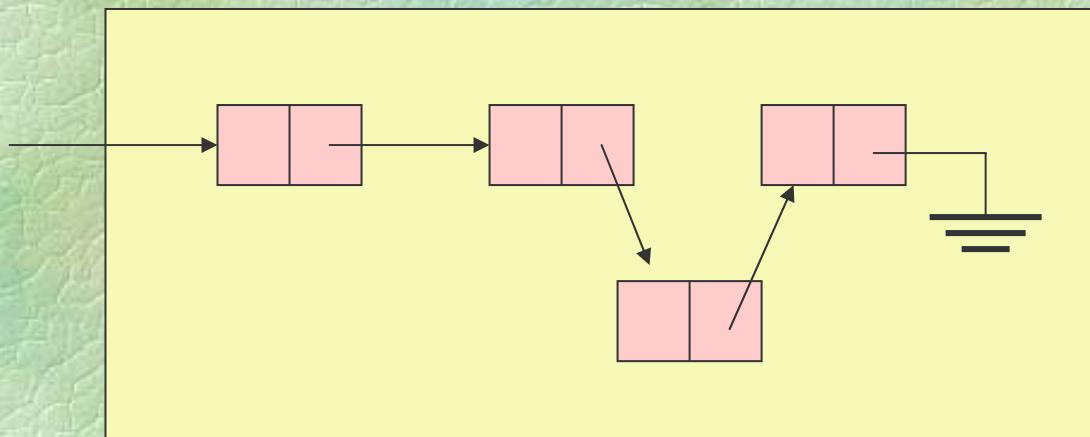

◆ Ευκολότερη προσθήκη στοιχείων

- πριν

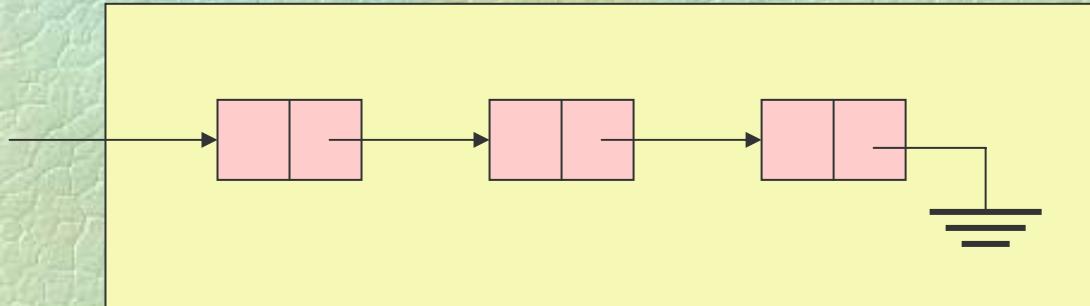

- μετά

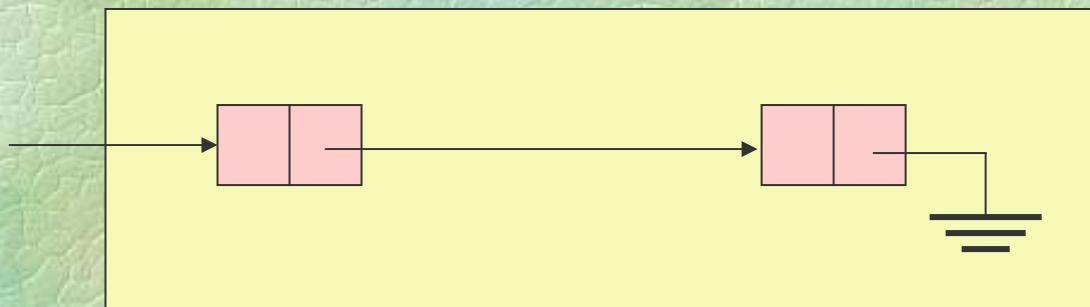

◆ Ευκολότερη διαγραφή στοιχείων

- πριν

- μετά

◆ Τύπος κόμβου συνδεδεμένης λίστας

```
type nodeptr = ^nodetype; ← πρωθύστερο!
nodetype = record
    info : integer;
    next : nodeptr
end
```

◆ Μια συνδεδεμένη λίστα παριστάνεται συνήθως με ένα δείκτη στο πρώτο της στοιχείο

```
var head : nodeptr
```

◆ Παράδειγμα κατασκευής λίστας

```
program linkedlist(input,output);  
  type nodetype = record  
    info : integer;  
    next : ^nodetype  
  end;  
  
  var head, node : ^nodetype;  
    data : integer;
```

◆ Παράδειγμα (συνέχεια)

```
begin
    head := nil;
    read(data);
    while not eof do
        begin
            new(node);
            node^.info := data;
            node^.next := head;
            head := node;
            read(data)
        end
    end.
```

◆ Εκτύπωση λίστας

```
procedure print(p : nodeptr) ;  
begin  
    while p <> nil do  
    begin  
        writeln(p^.info) ;  
        p := p^.next  
    end  
end
```

◆ Εκτύπωση λίστας με αναδρομή

```
procedure print(p : nodeptr) ;  
begin  
    if p <> nil then  
    begin  
        writeln(p^.info) ;  
        print(p^.next)  
    end  
end
```

- ◆ Εκτύπωση λίστας αντίστροφα με αναδρομή

```
procedure printBackwards (p : nodeptr) ;  
begin  
    if p <> nil then  
    begin  
        printBackwards (p^.next) ;  
        writeln (p^.info)  
    end  
end
```

◆ Κόστος της εκτέλεσης ενός αλγορίθμου που επιλύει κάποιο πρόβλημα, συναρτήσει του μεγέθους του προβλήματος

- χρόνος: αριθμός υπολογιστικών βημάτων
- χώρος: απαιτούμενο μέγεθος μνήμης

◆ Συναρτήσεις πολυπλοκότητας

- θετικές και αύξουσες
- π.χ. $f(n) = n(n-1) / 2$

◆ Άνω φράγμα: O

$$O(f) = \{ g \mid \exists c. \exists n_0. \forall n > n_0. g(n) < c f(n) \}$$

◆ Κάτω φράγμα: Ω

$$\Omega(f) = \{ g \mid \exists c. \exists n_0. \forall n > n_0. g(n) > c f(n) \}$$

◆ Τάξη μεγέθους: Θ

$$\Theta(f) = \{ g \mid \exists c_1, c_2. \exists n_0. \forall n > n_0. c_1 < g(n) / f(n) < c_2 \}$$

- Γράφουμε $g = O(f)$ αντί $g \in O(f)$
- π.χ. $5n^2 + 4n - 2n \log n + 7 = \Theta(n^2)$

Πολυπλοκότητα

(iii)

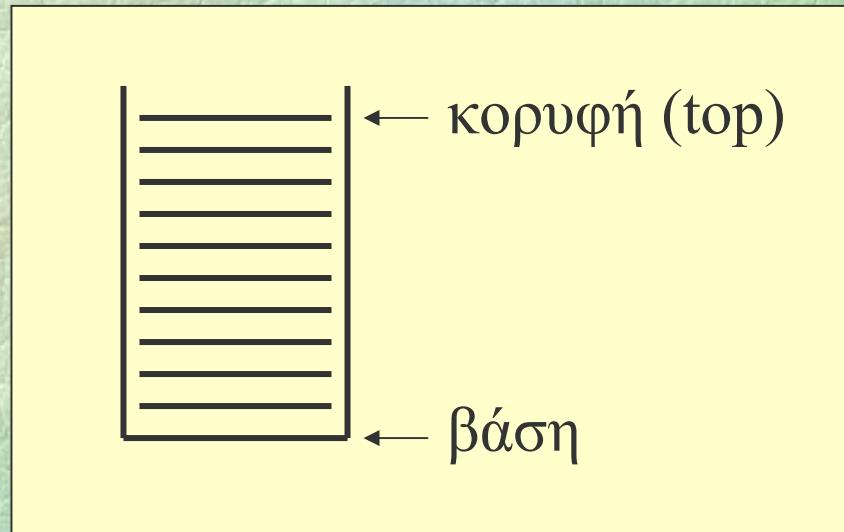
$O(1) < O(\log^* n) < O(\log n) < O(\sqrt{n})$
 $< O(n) < O(n \log n)$
 $< O(n^2) < O(n^2 \log^5 n)$
 $< O(n^3) < \dots < \text{Poly}$
 $< O(2^n) < O(n!) < O(n^n)$
 $< O(2^{\wedge\wedge} n) < \dots$

$$\text{Poly} = n^{O(1)}$$

$2^{\wedge\wedge} n$ η υπερεκθετική συνάρτηση: $2^{2^{2^{\dots^2}}} (n \text{ φορές})$
και $\log^* n$ η αντίστροφή της

◆ Last In First Out (LIFO)

ό, τι μπαίνει τελευταίο, βγαίνει πρώτο

◆ Αφηρημένος τύπος δεδομένων

- Ορίζεται ο τύπος **stack** που υλοποιεί τη στοίβα (ακεραίων αριθμών)
- Ορίζονται οι απαραίτητες πράξεις:
  - **empty** η άδεια στοίβα
  - **push** προσθήκη στοιχείου στην κορυφή
  - **pop** αφαίρεση στοιχείου από την κορυφή
- Ο τρόπος υλοποίησης των παραπάνω δεν ενδιαφέρει αυτούς που θα τα χρησιμοποιήσουν
- Τέτοιοι τύποι λέγονται **αφηρημένοι** (ΑΤΔ)

◆ Υλοποίηση με πίνακα

```
const size = 100;  
type stack = record  
    arr : array [1..size] of integer;  
    top : 1 .. size+1  
end
```

◆ Άδεια στοίβα

```
function empty : stack;  
begin  
    empty.top := 1  
end
```

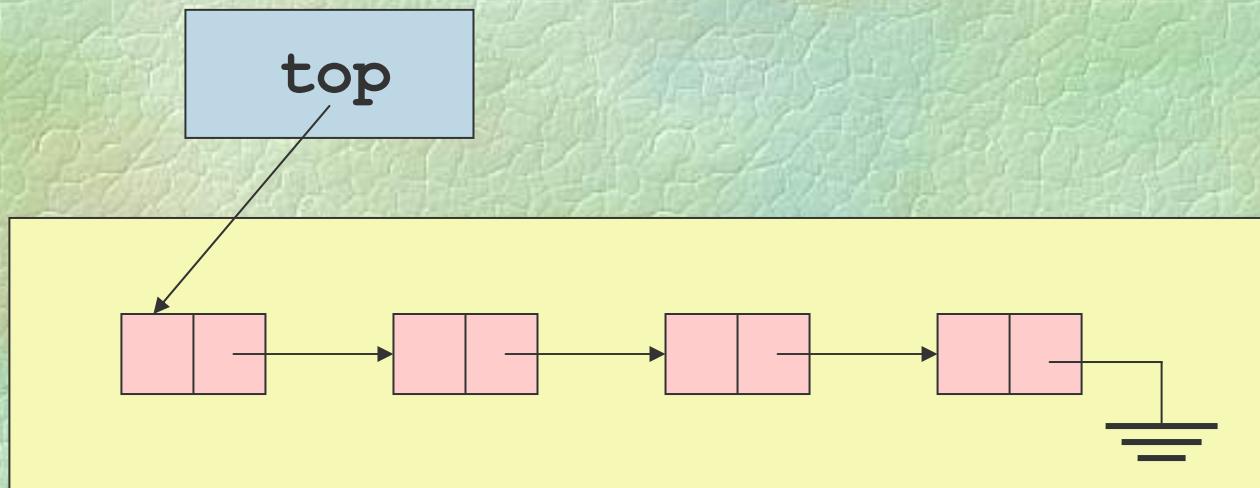
◆ Προσθήκη στοιχείου

```
procedure push (var s : stack,  
                data : integer) ;  
begin  
    s.arr[s.top] := data;  
    s.top := s.top + 1  
end
```

◆ Αφαίρεση στοιχείου

```
procedure pop (var s : stack;
               var data : integer;
               var nonempty : boolean);
begin
  if s.top <= 1 then
    nonempty := false
  else
    begin
      s.top := s.top - 1;
      data := s.arr[s.top];
      nonempty := true
    end
  end
```

- ◆ Υλοποίηση με απλά συνδεδεμένη λίστα

- ◆ Υλοποίηση με απλά συνδεδεμένη λίστα

```
type node = record
    info : integer;
    next : ^node
  end;
stack = ^node
```

- ◆ Άδεια στοίβα

```
function empty : stack;
begin
  empty := nil
end
```

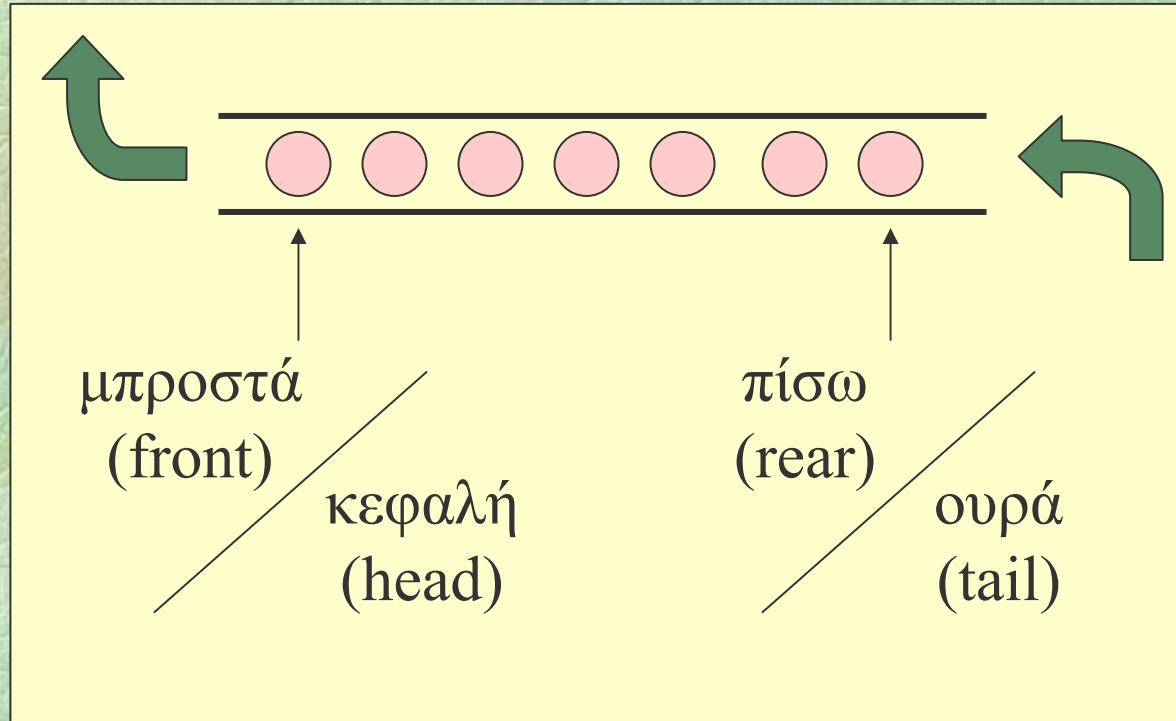
◆ Προσθήκη στοιχείου

```
procedure push (var s : stack,  
                data : integer);  
    var p : ^node;  
begin  
    new(p);  
    p^.info := data;  
    p^.next := s;  
    s := p  
end
```

◆ Αφαίρεση στοιχείου

```
procedure pop (var s : stack;
               var data : integer;
               var nonempty : boolean);
    var p : ^node;
begin
    if s = nil then
        nonempty := false
    else begin p := s;
            data := s^.info;
            s := s^.next;
            dispose(p);
            nonempty := true
        end
    end
```

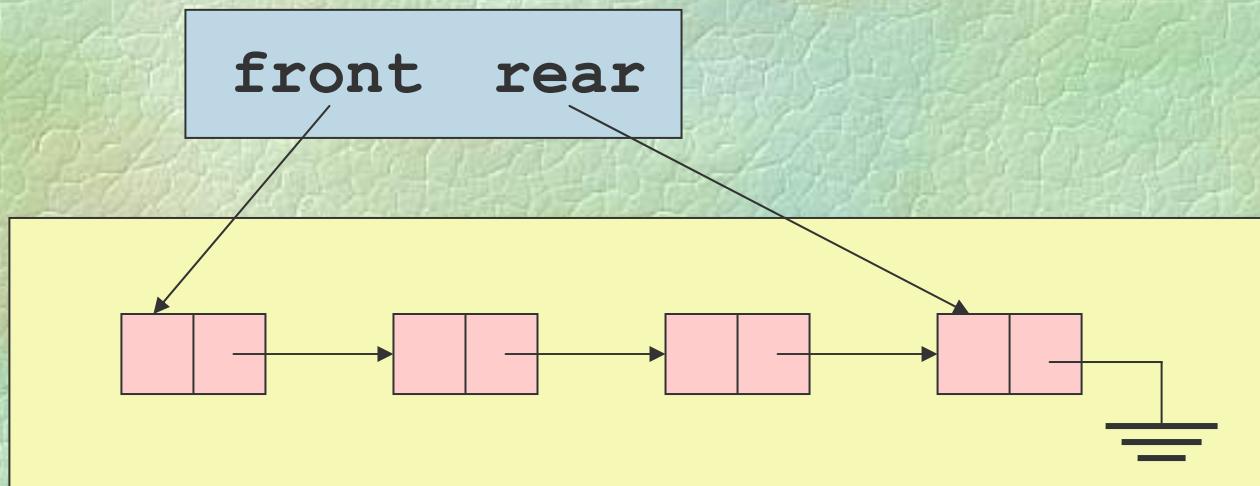
- ◆ First In First Out (FIFO)
ό,τι μπαίνει πρώτο, βγαίνει πρώτο

◆ Αφηρημένος τύπος δεδομένων

- Ορίζεται ο τύπος **queue** που υλοποιεί την ουρά (ακεραίων αριθμών)
- Ορίζονται οι απαραίτητες πράξεις:
  - **empty** η άδεια ουρά
  - **enqueue** προσθήκη στοιχείου στο τέλος
  - **dequeue** αφαίρεση στοιχείου από την αρχή
  - **isempty** έλεγχος για άδεια ουρά

- ◆ Υλοποίηση με απλά συνδεδεμένη λίστα

- ◆ Υλοποίηση με απλά συνδεδεμένη λίστα

```
type node = record
    info : integer;
    next : ^node
  end;
queue = record
    front : ^node;
    rear  : ^node
  end
```

- ◆ Άδεια ουρά

```
function empty : queue;
begin empty.front := nil;
  empty.rear   := nil;
end
```

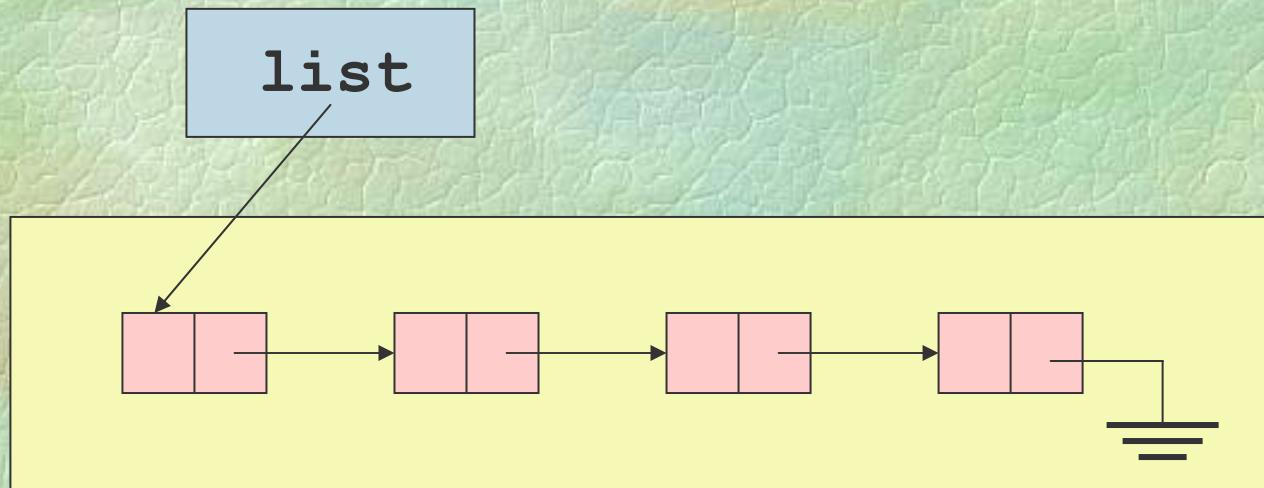
◆ Προσθήκη στοιχείου

```
procedure enqueue (var q : queue,  
                  data : integer) ;  
  var p : ^node;  
begin  
  new(p) ;  
  p^.info := data;  
  p^.next := nil;  
  if q.front = nil then  
    q.front := p  
  else  
    q.rear^.next := p;  
  q.rear := p  
end
```

◆ Αφαίρεση στοιχείου

```
procedure dequeue (var q : queue;
                   var data : integer;
                   var nonempty : boolean);
  var p : ^node;
begin
  if q.front = nil then
    nonempty := false
  else begin p := q.front;
           data := q.front^.info;
           if q.front = q.rear then
             q.rear := nil
           q.front := q.front^.next;
           dispose(p); nonempty := true
         end
      end
```

- ◆ Γενική μορφή απλά συνδεδεμένης λίστας

◆ Εισαγωγή στο τέλος

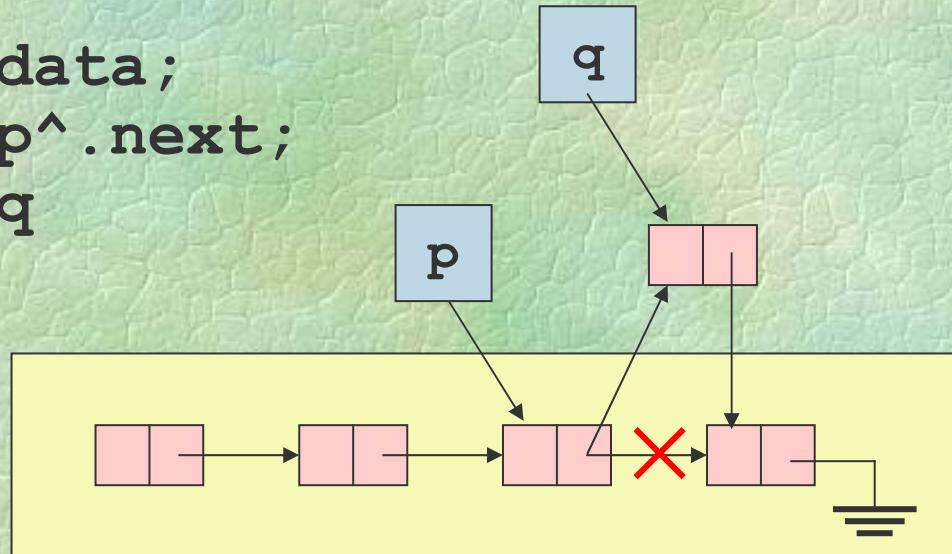
```
procedure insertAtRear (
    var list : ^node;
    data : integer);
    var p, q : ^node;
begin new(p);
    p^.info := data; p^.next := nil;
    if list = nil then list := p
    else begin q := list;
            while q^.next <> nil do
                q := q^.next;
            q^.next := p
        end
    end
```

- ◆ Εισαγωγή μετά τον κόμβο p

```

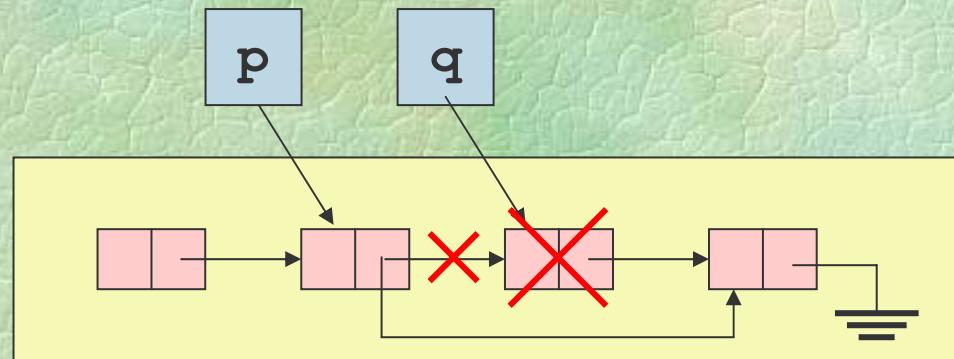
procedure insertAfter (p : ^node;
                      data : integer) ;
  var q : ^node;
begin
  if p <> nil then
    begin new(q);
    q^.info := data;
    q^.next := p^.next;
    p^.next := q
  end
end

```


- ◆ Διαγραφή του κόμβου μετά τον p

```
procedure deleteAfter (var p : ^node;  
                      var data : integer);  
  var q : ^node;  
begin  
  if p<>nil and (p^.next<>nil) then  
  begin q := p^.next;  
    data := q^.info;  
    p^.next := q^.next;  
    dispose(q)  
  end  
end
```


◆ Εύρεση στοιχείου

```
function search (list : ^node;
                 data : integer) : ^node;
var p : ^node; found : boolean;
begin
  p := list;
  found := false;
  while (p <> nil) and not found do
    if p^.info = data then
      found := true
    else
      p := p^.next;
  search := p
end
```

◆ Αντιστροφή λίστας

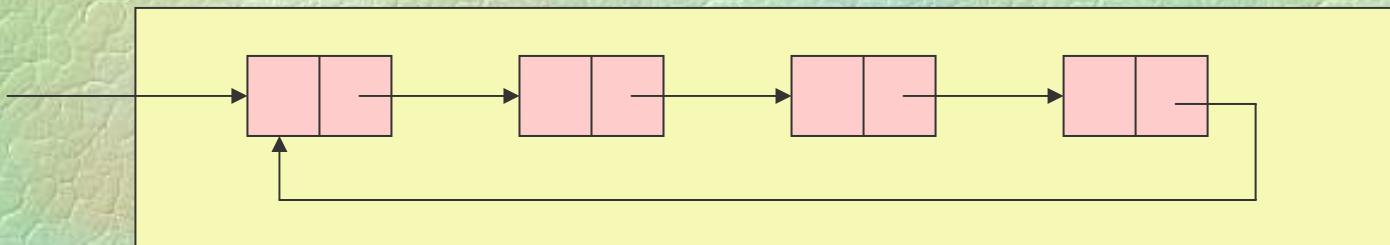
```
procedure reverse (var list : ^node);
    var p, q : ^node;
begin
    q := nil;
    while list <> nil do
begin
    p := list;
    list := p^.next;
    p^.next := q;
    q := p
end;
    list := q
end
```

◆ Συνένωση δύο λιστών

```
procedure listconcat (var list1 : ^node;  
                      list2 : ^node);  
  var p : ^node;  
begin  
  if list2 <> nil then  
    if list1 = nil then list1 := list2  
  else begin p := list1;  
          while p^.next <> nil do  
            p := p^.next;  
          p^.next := list2  
  end  
end
```

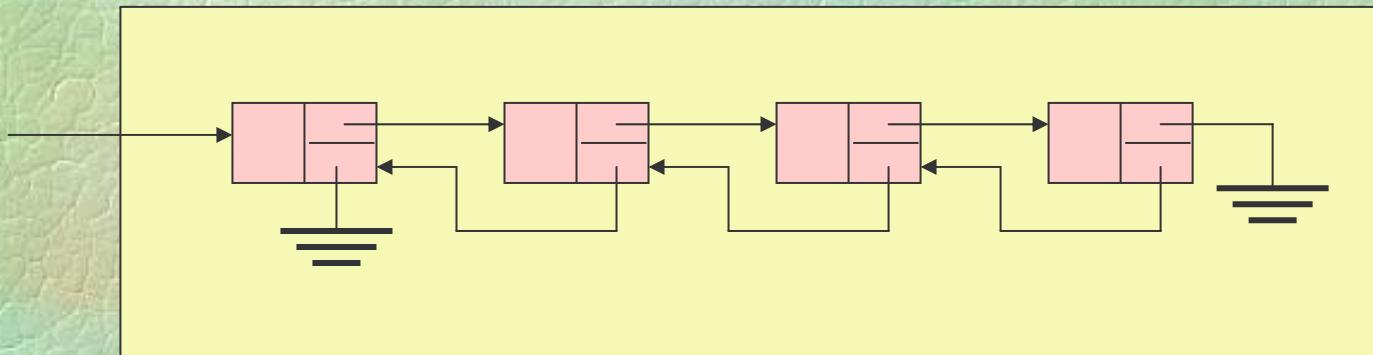
Κυκλικές λίστες

- ◆ Ο επόμενος του τελευταίου κόμβου είναι πάλι ο πρώτος

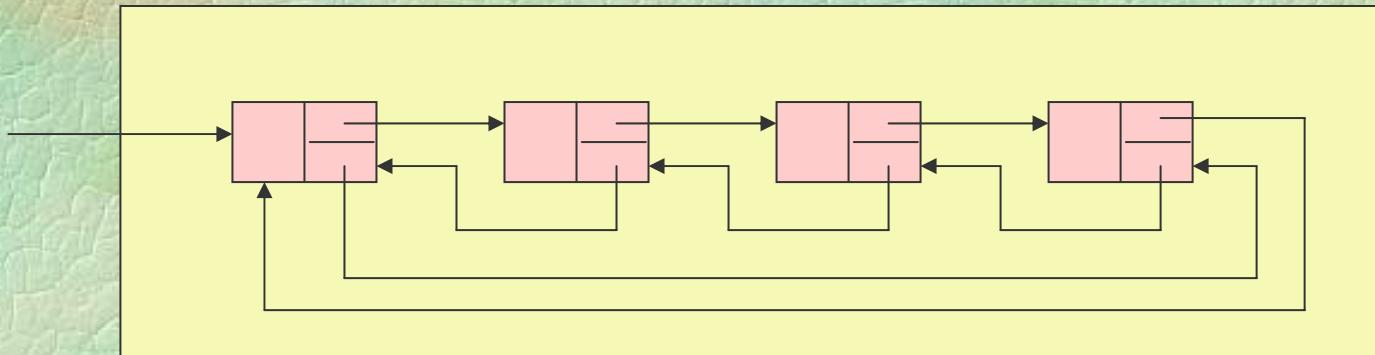
Διπλά συνδεδεμένες λίστες

- ◆ Δυο σύνδεσμοι σε κάθε κόμβο, προς τον επόμενο και προς τον προηγούμενο

Διπλά συνδεδεμένες κυκλικές λίστες

- ◆ Δυο σύνδεσμοι σε κάθε κόμβο, προς τον επόμενο και προς τον προηγούμενο
- ◆ Ο επόμενος του τελευταίου είναι ο πρώτος
- ◆ Ο προηγούμενος του πρώτου είναι ο τελευταίος

◆ Γράφος ή γράφημα (graph) $G = (V, E)$

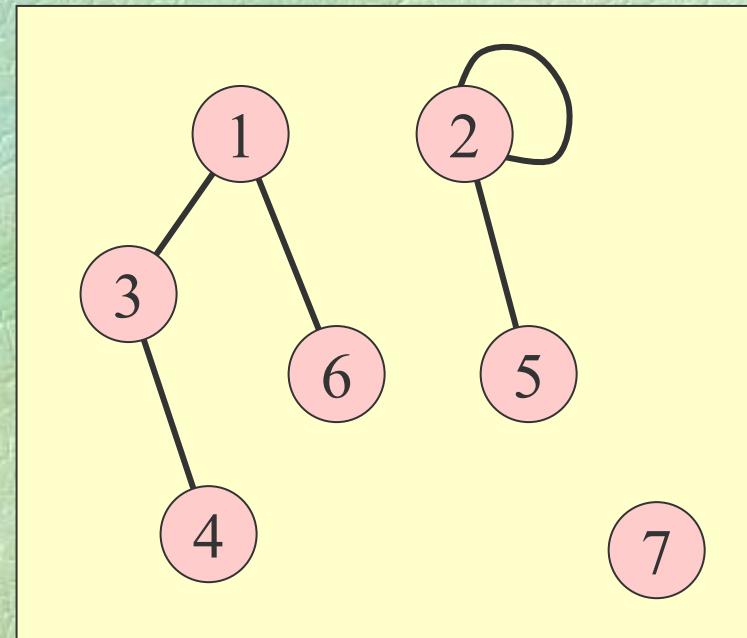
- V Σύνολο κόμβων ή κορυφών
- ΕΣύνολο ακμών, δηλαδή ζευγών κόμβων

◆ Παράδειγμα

$$V = \{ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 \}$$

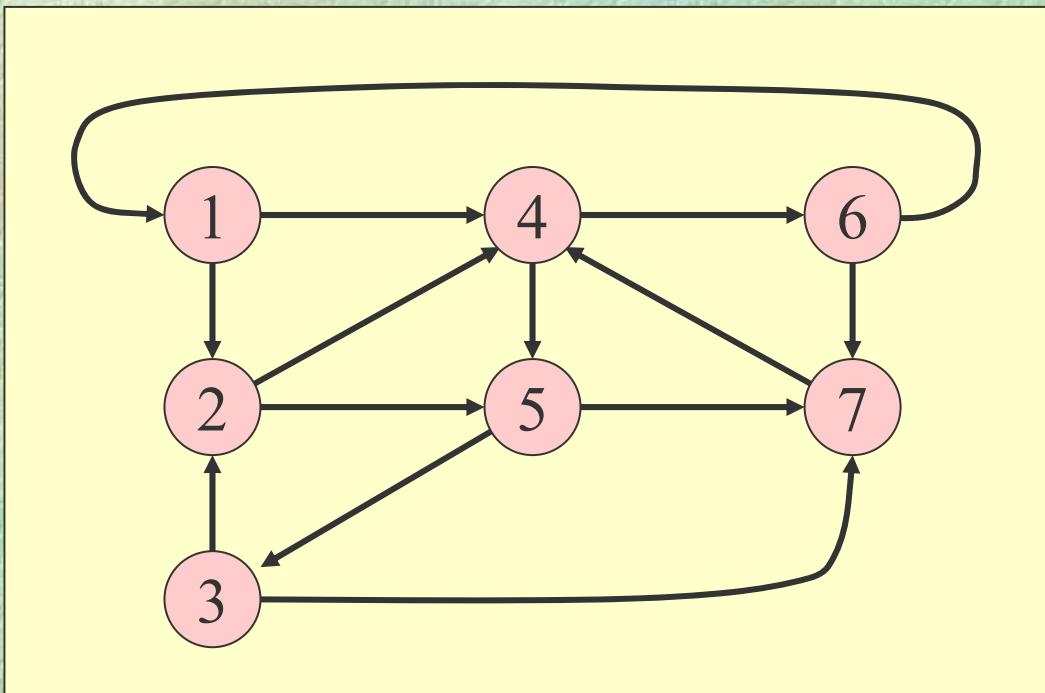
$$E = \{ (x, y) \mid x, y \in V, \\ x+y=4 \text{ ή } x+y=7 \}$$

◆ Γραφική παράσταση

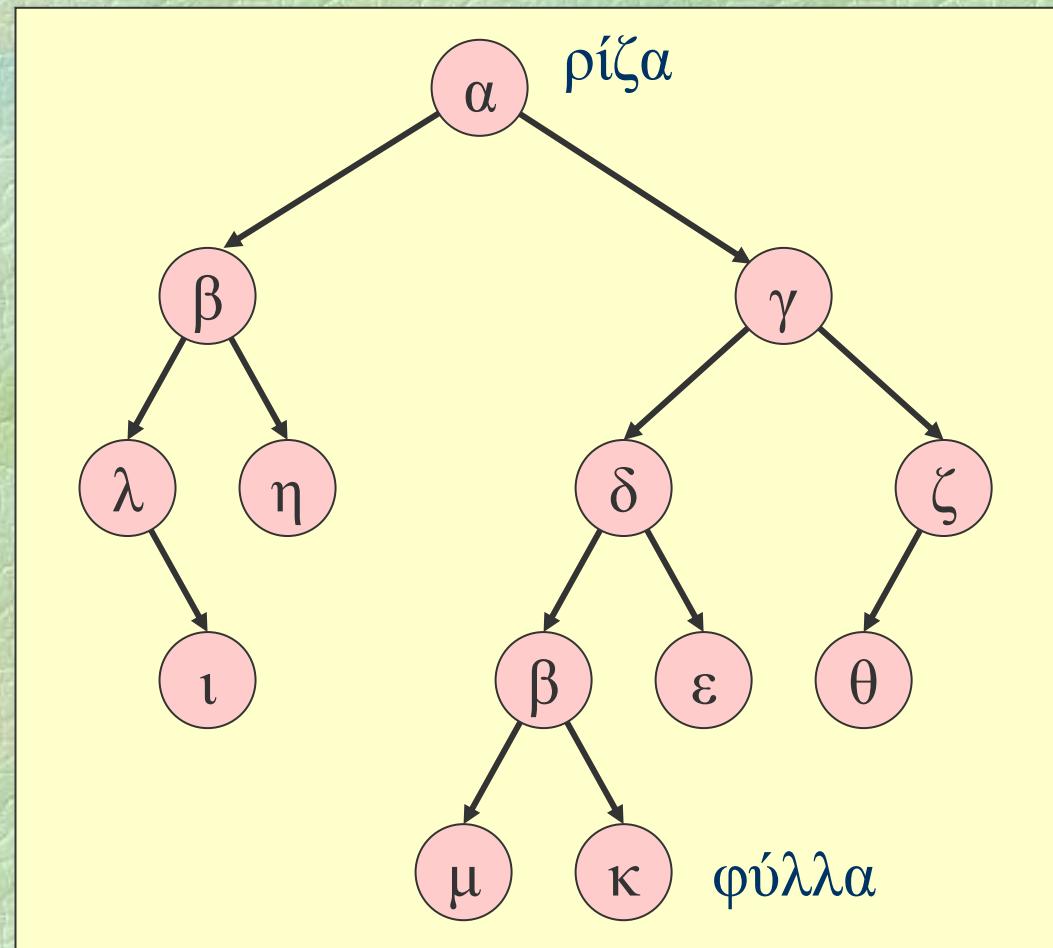

◆ Κατευθυνόμενος γράφος (directed graph)

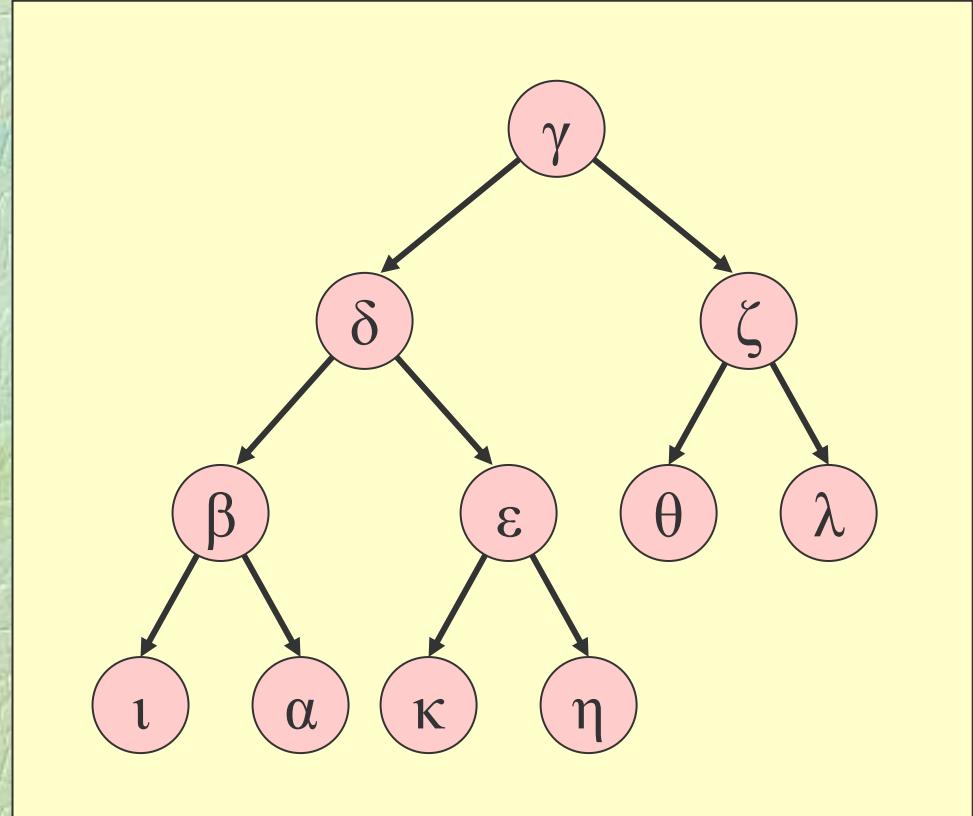
- Οι ακμές είναι διατεταγμένα ζεύγη
- Μπορούν να υλοποιηθούν με δείκτες

- ◆ Ειδικοί γράφοι της μορφής:
- ◆ Κάθε κόμβος έχει 0, 1 ή 2 παιδιά
- ◆ **Ρίζα**: ο αρχικός κόμβος του δέντρου
- ◆ **Φύλλα**: κόμβοι χωρίς παιδιά

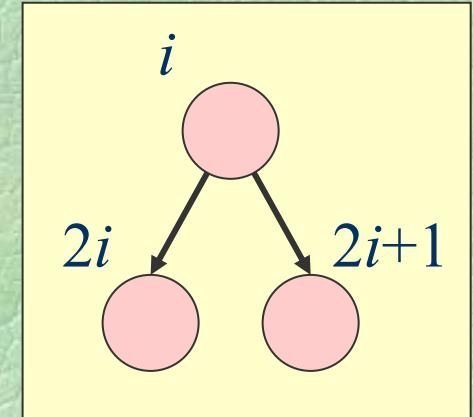

- ◆ Πλήρες δυαδικό δέντρο:
- ◆ Μόνο το κατώτατο επίπεδο μπορεί να μην είναι πλήρες
- ◆ Πλήθος κόμβων = $n \Rightarrow$ ύψος = $O(\log n)$

◆ Υλοποίηση με πίνακα

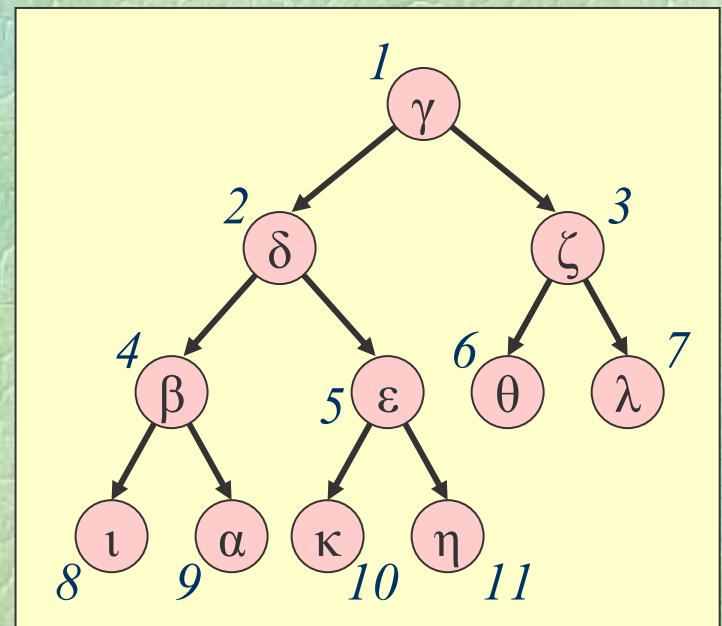
- Αν ένας κόμβος αποθηκεύεται στη θέση i του πίνακα, τα παιδιά του αποθηκεύονται στις θέσεις $2i$ και $2i+1$

◆ Παράδειγμα

```

a[1] := 'γ'; a[7] := 'λ';
a[2] := 'δ'; a[8] := 'ι';
a[3] := 'ζ'; a[9] := 'α';
a[4] := 'β'; a[10] := 'κ';
a[5] := 'ε'; a[11] := 'η';
a[6] := 'θ'
  
```

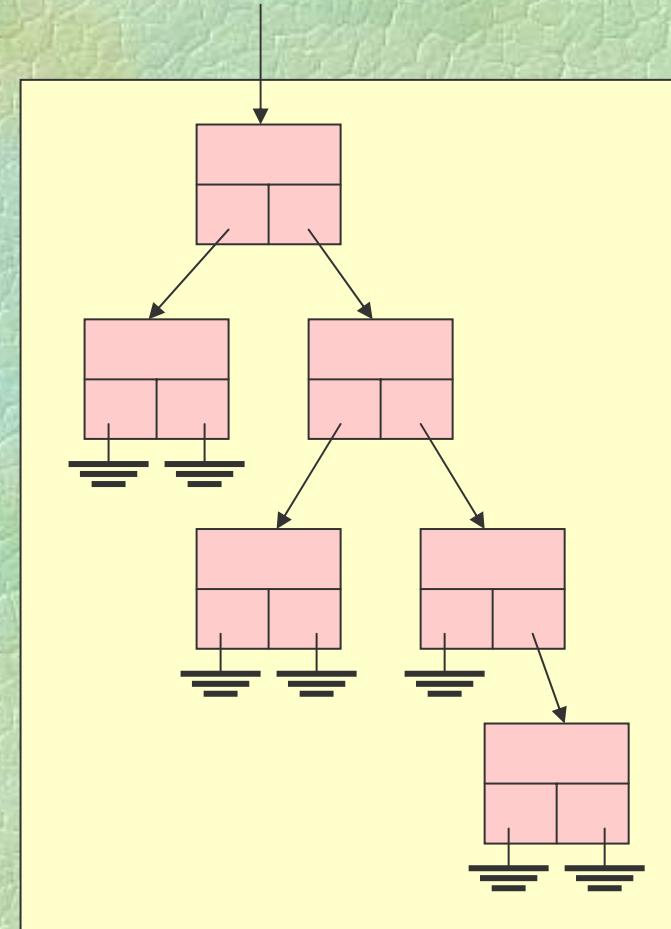
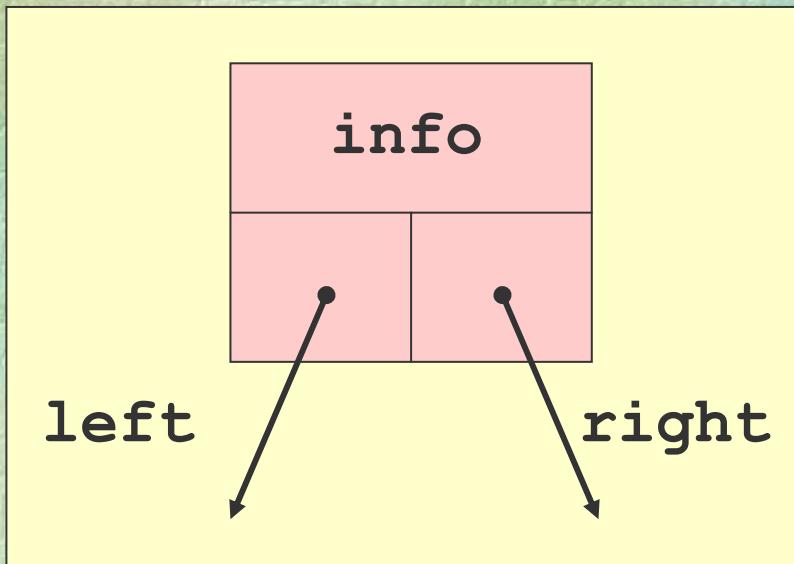

Δυαδικά δέντρα

(iv)

- ◆ Υλοποίηση με δείκτες

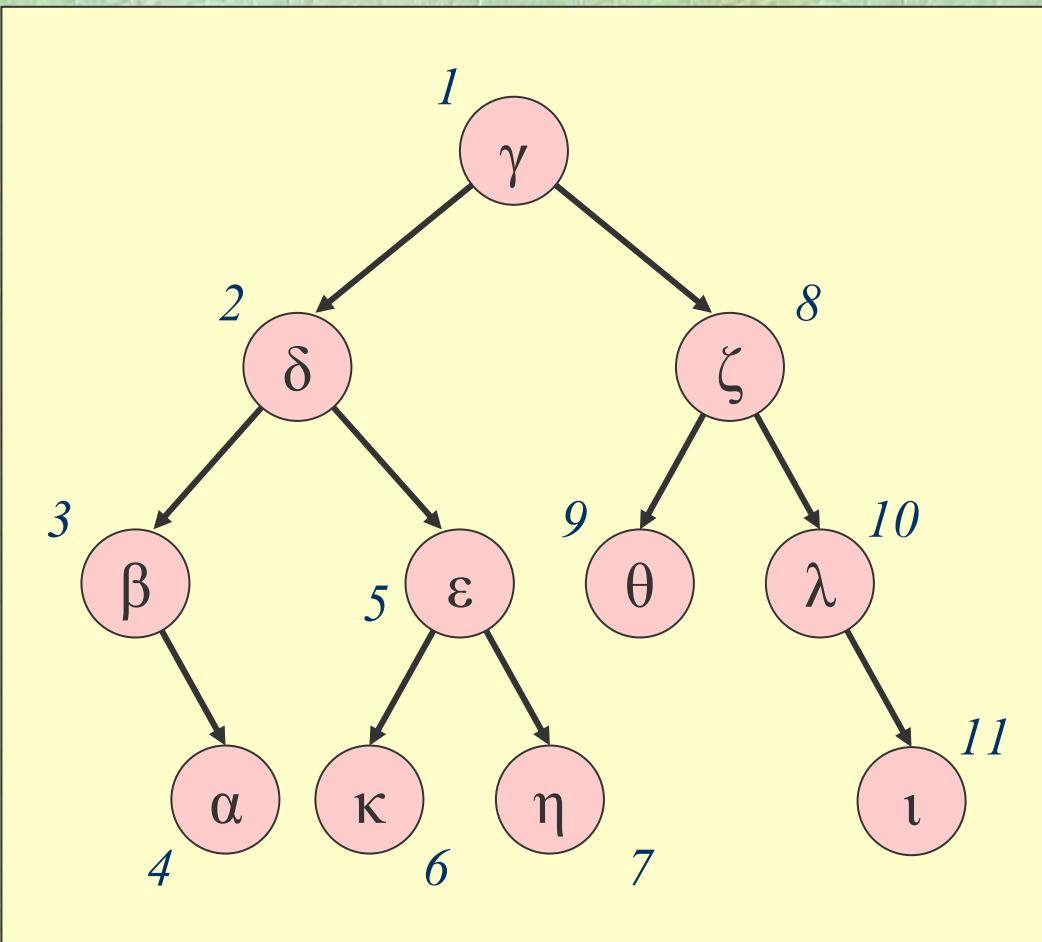
```
type node = record
    info : integer;
    left, right : ^node
end
```


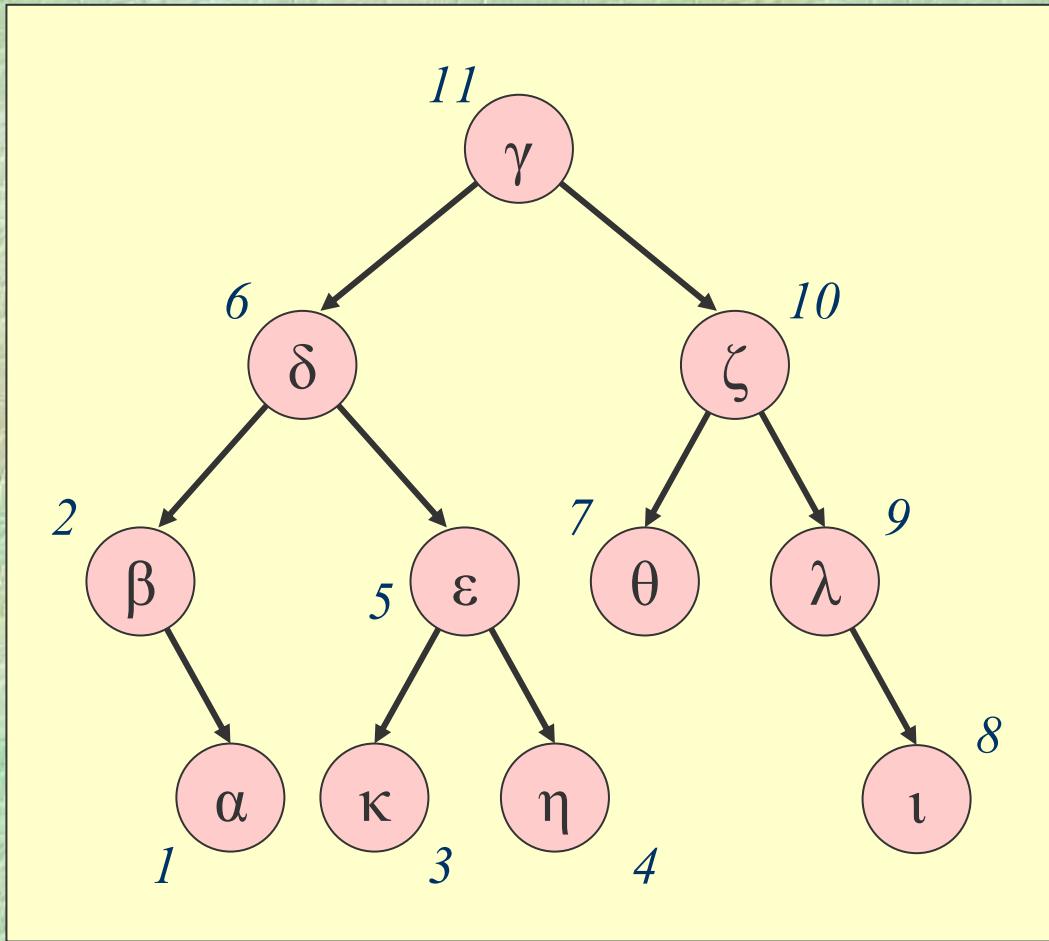
◆ Διάσχιση όλων των κόμβων ενός δέντρου

- προθεματική διάταξη (**preorder**)
για κάθε υποδέντρο, πρώτα η ρίζα,
μετά το αριστερό υποδέντρο και μετά το δεξιό
- επιθεματική διάταξη (**postorder**)
για κάθε υποδέντρο, πρώτα το αριστερό
υποδέντρο, μετά το δεξιό και μετά η ρίζα
- ενθεματική διάταξη (**inorder**)
για κάθε υποδέντρο, πρώτα το αριστερό
υποδέντρο, μετά η ρίζα και μετά το δεξιό

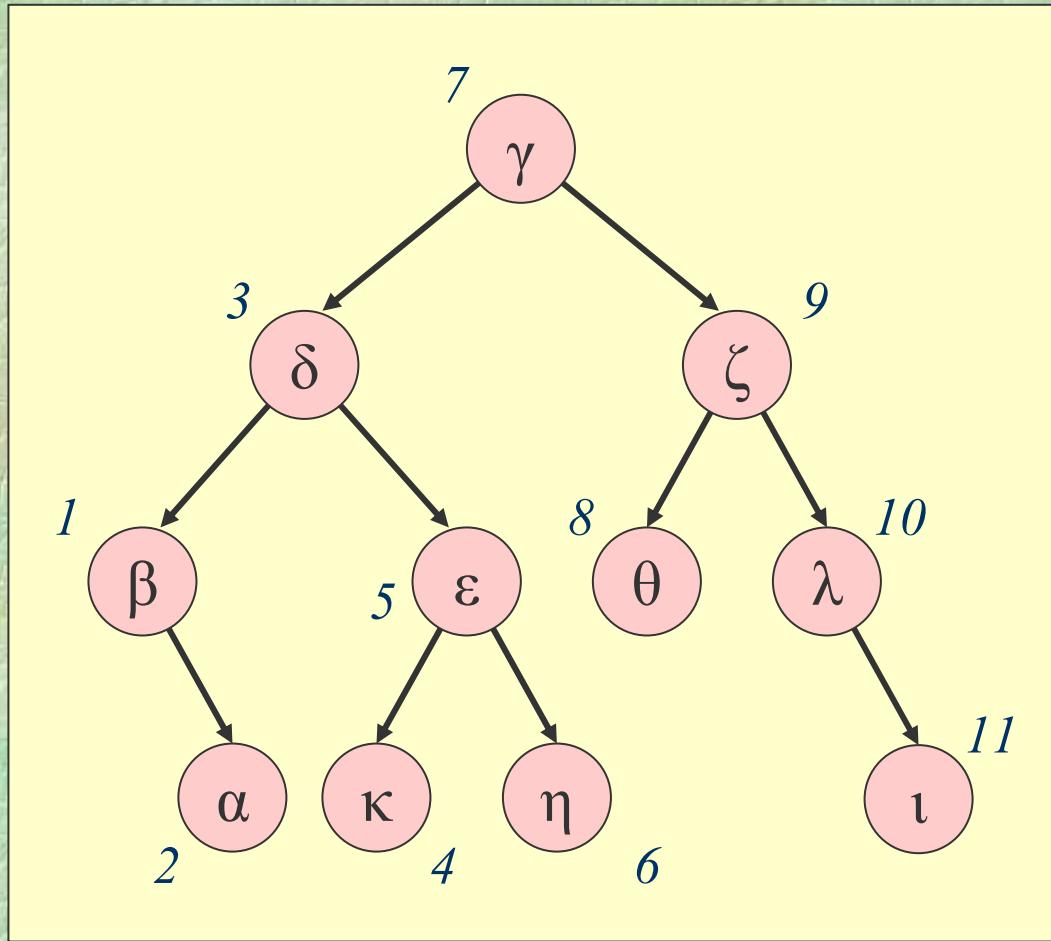
◆ Διάσχιση preorder

◆ Διάσχιση postorder

◆ Διάσχιση inorder

- ◆ Υλοποίηση της διάσχισης preorder

```
procedure preorder (p : ^node) ;  
begin  
    if p <> nil then  
        begin write(p^.info) ;  
            preorder(p^.left) ;  
            preorder(p^.right)  
        end  
    end
```

- ◆ Η παραπάνω διαδικασία είναι αναδρομική
- ◆ Η μη αναδρομική διάσχιση είναι εφικτή αλλά πολύπλοκη (threading)

Το λειτουργικό σύστημα Unix (i)

- ◆ Bell Labs, ~1970
- ◆ Δομή του Unix
  - πυρήνας (kernel)
  - φλοιός (shell)
  - βοηθητικά προγράμματα (utilities)
- ◆ Ιεραρχικό σύστημα αρχείων
  - Δενδρική δομή
  - Ένας κατάλογος (directory) μπορεί να περιέχει αρχεία (files) ή άλλους (υπο)καταλόγους

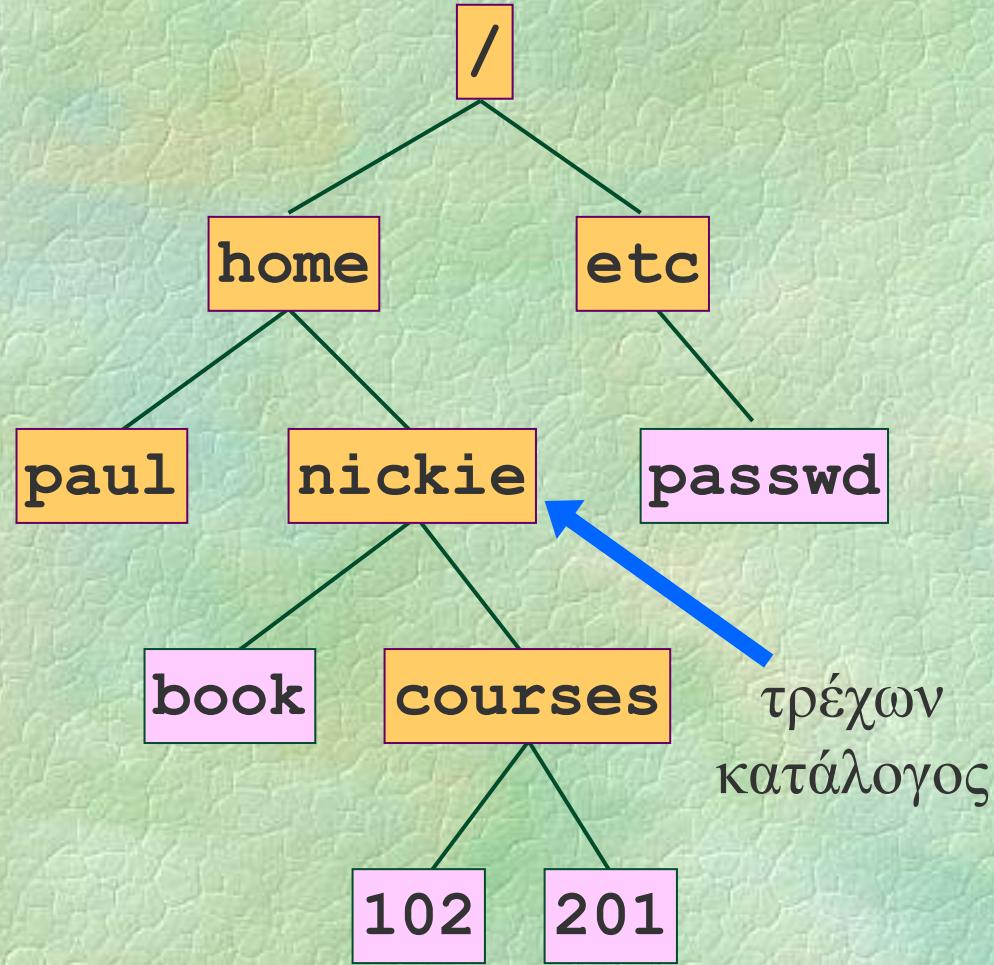
Το λειτουργικό σύστημα Unix (ii)

◆ Απόλυτα ονόματα

/
/etc
/home/nickie/book
/home/paul
/etc/passwd

◆ Σχετικά ονόματα

book
courses/201
. /courses/102
. . /paul
. . . /etc/passwd

◆ Θετικά στοιχεία του Unix

- ιεραρχικό σύστημα αρχείων
- πολλοί χρήστες συγχρόνως (multi-user)
- πολλές διεργασίες συγχρόνως (multi-tasking)
- επικοινωνίες και υποστήριξη δικτύου

◆ Αρνητικά στοιχεία του Unix

- κρυπτογραφικά ονόματα εντολών
- περιορισμένη και συνθηματική βοήθεια

◆ Αντιγραφή αρχείων

cp

cp *oldfile newfile*

cp *file₁ file₂ ... file_n directory*

cp -r *directory₁ directory₂*

cp -i *oldfile newfile*

◆ Μετονομασία ή μετακίνηση αρχείων

mv

mv *oldfile newfile*

mv *file₁ file₂ ... file_n directory*

mv -i *oldfile newfile*

◆ Διαγραφή αρχείων

rm *file₁* *file₂* . . . *file_n*

rm -i *file₁* *file₂* . . . *file_n*

rm -f *file₁* *file₂* . . . *file_n*

rm -r *directory*

rm

◆ Δημιουργία directories

mkdir

mkdir *directory₁* . . . *directory_n*

◆ Διαγραφή άδειων directories

rmdir

rmdir *directory₁* . . . *directory_n*

◆ Αλλαγή directory

cd

cd *directory*

◆ Εμφάνιση πληροφοριών για αρχεία

ls

ls *file₁* *file₂* *directory₃* ...

- **Επιλογές (options)**
  - l εκτεταμένες πληροφορίες
  - a εμφανίζονται και τα κρυφά αρχεία
  - t ταξινόμηση ως προς το χρόνο τροποποίησης
  - F εμφανίζεται ο τύπος κάθε αρχείου
  - d εμφανίζονται πληροφορίες για ένα directory, όχι για τα περιεχόμενά του
  - R αναδρομική εμφάνιση πληροφοριών

Προγράμματα εφαρμογών Unix (i)

◆ Εμφάνιση manual page

man

man *command*

whatis *command*

◆ Εμφάνιση περιεχομένων αρχείου

cat

cat *file₁* *file₂* ... *file_n*

◆ Εμφάνιση περιεχομένων αρχείου ανά σελίδα

more

less

more *file₁* *file₂* ... *file_n*

less *file₁* *file₂* ... *file_n*

Προγράμματα εφαρμογών Unix (ii)

◆ Εμφάνιση πρώτων γραμμών

head

head $file_1\ file_2\ \dots\ file_n$

head -10 $file_1\ file_2\ \dots\ file_n$

◆ Εμφάνιση τελευταίων γραμμών

tail

tail $file_1\ file_2\ \dots\ file_n$

tail -10 $file_1\ file_2\ \dots\ file_n$

◆ Πληροφορίες για το είδος αρχείου

file

file $file_1\ file_2\ \dots\ file_n$

◆ Εμφάνιση ημερομηνίας και ώρας

date

date

Προγράμματα εφαρμογών Unix (iii)

◆ Εκτύπωση αρχείου

lpr *file₁ file₂ ... file_n*

lpr

◆ Μεταγλωττιστής Pascal

pc -o *executable program.p*

pc

gpc -o *executable program.p*

◆ Μεταγλωττιστής C

cc -o *executable program.p*

cc

gcc -o *executable program.p*

◆ Επεξεργασία αρχείου κειμένου

vi *file₁ file₂ ... file_n*

vi

◆ Δύο καταστάσεις λειτουργίας

- κατάσταση εντολών
- κατάσταση εισαγωγής κειμένου

◆ Στην κατάσταση εισαγωγής κειμένου

- πηγαίνουμε με συγκεκριμένες εντολές
(π.χ. **i**, **a**)
- μπορούμε μόνο να εισάγουμε χαρακτήρες

◆ Στην κατάσταση εντολών

- πηγαίνουμε με το πλήκτρο **ESC**
- μπορούμε να μετακινούμαστε και να δίνουμε εντολές

◆ Μετακίνηση μέσα σε αρχείο

$\leftarrow \downarrow \uparrow \rightarrow$	κατά ένα χαρακτήρα
h j k l	(ομοίως)
w	μια λέξη δεξιά
CTRL+F	μια σελίδα μετά
CTRL+B	μια σελίδα πριν
CTRL+D	μισή σελίδα μετά
CTRL+U	μισή σελίδα πριν
0 \$	στην αρχή ή στο τέλος της γραμμής
^	στον πρώτο χαρακτήρα της γραμμής

◆ Μετακίνηση μέσα σε αρχείο (συνέχεια)

-	+	στην αρχή της προηγούμενης ή της επόμενης γραμμής
( )		στην αρχή της προηγούμενης ή της επόμενης πρότασης
{ }		στην αρχή της προηγούμενης ή της επόμενης παραγράφου
<i>n</i> G		στην <i>n</i> -οστή γραμμή
G		στην τελευταία γραμμή

◆ Εισαγωγή κειμένου

- i a** εισαγωγή πριν ή μετά τον cursor
- I A** εισαγωγή στην αρχή ή στο τέλος της γραμμής
- o o** εισαγωγή σε νέα κενή γραμμή κάτω ή πάνω από την τρέχουσα
- r** αντικατάσταση ενός χαρακτήρα
- R** αντικατάσταση πολλών χαρακτήρων

◆ Διαγραφή κειμένου

- **x** του τρέχοντα χαρακτήρα
- **x** του προηγούμενου χαρακτήρα
- **dw** μέχρι το τέλος λέξης
- **dd** ολόκληρης της τρέχουνσας γραμμής
- **n dd** *n* γραμμών αρχίζοντας από την τρέχουσα

- Οι λέξεις και οι γραμμές που διαγράφονται τοποθετούνται στο buffer (**cut**)

◆ Εύρεση συμβολοσειράς

- / xxx εύρεση προς τα εμπρός
- ? xxx εύρεση προς τα πίσω
- n N επόμενη εύρεση ορθής ή
αντίθετης φοράς

◆ Άλλες εντολές

- CTRL-L** επανασχεδίαση της εικόνας
- u** ακύρωση της τελευταίας εντολής
- .** επανάληψη της τελευταίας εντολής
- J** συνένωση της τρέχουσας γραμμής
με την επόμενη

Βασική λειτουργία του vi (vii)

◆ Αντιγραφή και μετακίνηση κειμένου

yy αντιγραφή μιας γραμμής στο buffer
(copy)

n yy αντιγραφή *n* γραμμών στο buffer

p P επικόλληση των περιεχομένων του buffer κάτω ή πάνω από την τρέχουσα γραμμή **(paste)**

◆ Αποθήκευση και έξοδος

:w αποθήκευση του αρχείου

:q έξοδος

:wq αποθήκευση του αρχείου και έξοδος

:q! έξοδος χωρίς αποθήκευση

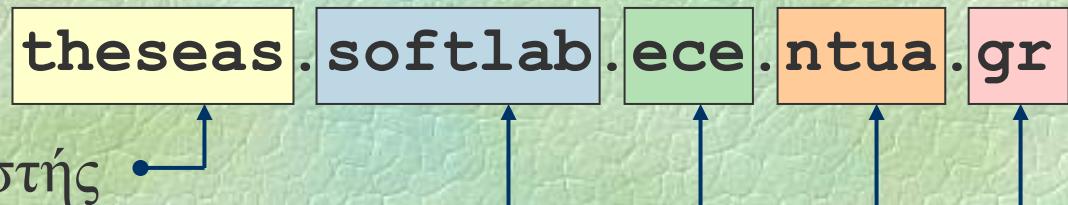
◆ Δίκτυο υπολογιστών (computer network)

◆ Ονόματα και διευθύνσεις υπολογιστών

- Διεύθυνση IP

147.102.1.1

- Όνομα

ο υπολογιστής

στο δίκτυο του Εργαστηρίου
Τεχνολογίας Λογισμικού

στο δίκτυο της Σ.Η.Μ.Μ.Υ.

στο δίκτυο του Ε.Μ.Π.

στο δίκτυο της Ελλάδας

- Επικράτειες (domains)

◆ Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail)

- ηλεκτρονική ταχυδρομική διεύθυνση

- υπάρχει πληθώρα εφαρμογών που διαχειρίζονται το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

◆ Πρόσβαση σε απομακρυσμένους υπολογιστές (telnet)

```
maya$ telnet theseas.softlab.ntua.gr
```

SunOS 5.7

```
login: nickie
```

```
Password:
```

```
Last login: Thu Jan 16 12:33:45
```

```
Sun Microsystems Inc. SunOS 5.7
```

```
You have new mail.
```

```
Fri Jan 17 03:16:45 EET 2003
```

```
There are 28 messages in your mailbox.
```

```
There are 2 new messages.
```

```
theseas$
```

◆ Μεταφορά αρχείων (FTP)

- κατέβασμα αρχείων (download)
μεταφορά αρχείων από τον απομακρυσμένο υπολογιστή προς τον τοπικό υπολογιστή
- ανέβασμα αρχείων (upload)
μεταφορά αρχείων από τον τοπικό υπολογιστή προς τον απομακρυσμένο υπολογιστή
- anonymous FTP
π.χ. **ftp.ntua.gr**

◆ Ηλεκτρονικά νέα (news)

- ομάδες συζήτησης (newsgroups)
  - η συζήτηση συνήθως περιστρέφεται γύρω από συγκεκριμένα θέματα
    - π.χ. **comp.lang.pascal**
- οι ομάδες συζήτησης λειτουργούν σαν πίνακες ανακοινώσεων
- καθένας μπορεί να διαβάζει τις ανακοινώσεις των άλλων και να βάλει την ανακοίνωσή του (posting)

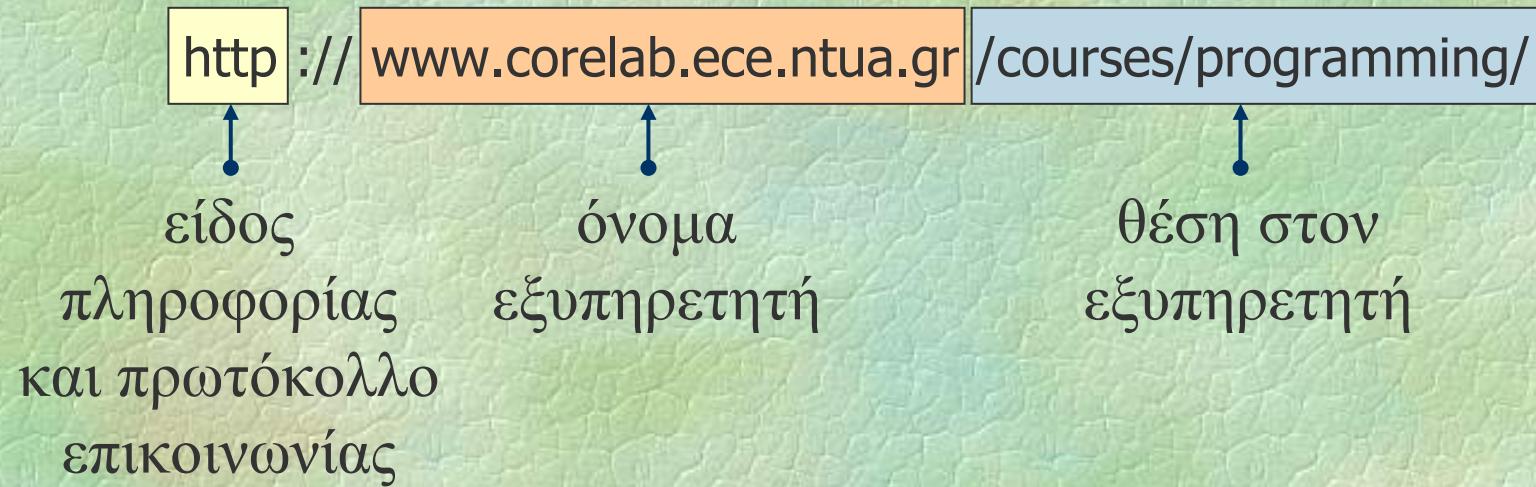
◆ Κουτσομπολιό (chat ή IRC)

- **κανάλια** (channels)
η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από ένα θέμα κοινού ενδιαφέροντος
- είναι όμως **σύγχρονη**, δηλαδή γίνεται σε συγκεκριμένο χρόνο και δεν τηρείται αρχείο των λεχθέντων
- καθένας μπορεί να «ακούει» τα λεγόμενα των άλλων και να «μιλά» προς αυτούς

◆ Παγκόσμιος ιστός World-Wide Web (WWW)

- ένα σύστημα αναζήτησης υπερμεσικών πληροφοριών (hypermedia information)
- ιστοσελίδες (web pages), υπερμέσα (hypermedia), σύνδεσμοι (links), εξυπηρετητές (servers), και περιηγητές (browsers)

◆ Διευθύνσεις στον παγκόσμιο ιστό (URL)

◆ Παραδείγματα διευθύνσεων

`http://www.ntua.gr/`

`ftp://ftp.ntua.gr/pub/linux/README.txt`

`news://news.ntua.gr/comp.lang.pascal`